

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XI/156/2019
Rady Miasta Mława
z dnia 24 września 2019r.

Tekst ujednociony do

**Uchwały Rady Miasta Mława
Nr XVII/164/ 2012 z dnia 24 kwietnia 2012r.
w sprawie uchwalenia**

zmiany STUDIUM uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta MŁAWA,

Zmiany tekstu studium przyjęte uchwałą Nr XII/147/2015 z dnia 1 grudnia 2015r. wprowadzono do tekstu w formie ujednocionej, wyróżniając je kolorem niebieskim.

Zmiany tekstu studium przyjęte uchwałą Nr XI/156/2019 z dnia 24 września 2019r. wprowadzono do tekstu w formie ujednocionej, wyróżniając je kolorem fioletowym.

ARCHISPLAN STUDIO

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I
KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO MIASTA MŁAWA**

**UWARUNKOWANIA ROZWOJU
PRZESTRZENNEGO MIASTA**

Burmistrz Miasta Mława

24.09.2019

INFORMACJE OGÓLNE

ZLECENIODAWCA: [Burmistrz Miasta Mława](#)

WYKONAWCA: ARCHISPLAN STUDIO arch. Izabela Sobierajska

ZAKRES OPRACOWANIA: Zmiana Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Mławy

PODSTAWA FORMALNA OPRACOWANIA

- Uchwała Nr XVII/201/2004 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 03.03.2004 r. w sprawie przystąpienia do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Mławy uchwalonego Uchwałą Nr XXXVII/470/02 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 30.09.2002 r.
- Umowa o dzieło z dnia 30 czerwca 2005 roku, zawarta pomiędzy Miastem Mława a Archisplan Studio, arch. Izabela Sobierajska, [dotycząca opracowania nowego Studium Miasta Mława](#).
- [Umowa o dzieło z dnia 24 maja 2016 roku, zawarta pomiędzy Miastem Mława a Archisplan Studio, arch. Izabela Sobierajska, dotycząca zmiany Studium](#).

PODSTAWOWE INFORMACJE O MIEŚCIE

Miasto powiatowe Mława położone jest w północnej części Województwa Mazowieckiego. Miasto Mława na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2001 (z późniejszą zmianą) od dnia 1 stycznia 2004 roku zmieniło granice administracyjne na skutek przyłączenia terenów dwóch sołectw gminy Iłowo-Osada : Piekielka i Krajewa znajdujących się w jej południowo-wschodniej części.

Dla miasta Mławy w granicach przed zmianą [obowiązywało](#) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Mławy uchwalone Uchwałą Nr XXXVII/470/02 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 30.09.2002 r. natomiast dla terenów przyłączonych z gminy Iłowo-Osada: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Iłowo-Osada uchwalone Uchwałą Nr XV/155/2000 Rady Gminy w Iłowie Osadzie z dnia 12 grudnia 2000 r.

[Od 24 kwietnia 2014 roku obowiązuje nowy dokument Studium, obejmujący Mławę w jej granicach administracyjnych, przyjęty uchwałą Nr XVII/164/2012. Został on częściowo zmieniony 1 grudnia 2015 roku, uchwałą Nr XII/147/2015.](#)

Obszar opracowania obejmuje miasto Mławę w nowych granicach administracyjnych i wynosi 34,86 km². Liczba ludności wynosi 31 243 osób.

Mława stanowi centrum administracyjne, gospodarcze i kulturalne Ziemi Zawkrzeńskiej. Miasto jest ważnym węzłem komunikacji drogowej i kolejowej łączącej Warszawę z północną Polską.

WYKAZ MATERIAŁÓW WYJŚCIOWYCH

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Mława (BPRW, 2002 r.),

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Iłowo Osada (Usługi w zakresie planowania przestrzennego, W. Wikińska 2000 r.),
- Projekt Planu Gospodarki Odpadami dla miasta Mława,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, sporządzone w trybie ustawy z 1984 roku o planowaniu przestrzennym,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zmieniające ustalenia planu ogólnego, sporządzone w trybie ustawy z 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym,
- [Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Miasta Mława](#),
- [Strategia Rozwoju Miasta Mławy do 2020r.](#),
- [Program Ochrony Środowiska dla Miasta Mława do roku 2022](#),
- Projekt rewaloryzacji zabytkowego parku miejskiego,
- [Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Miasta Mława – Greenkey, 2017 rok](#),
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Mławy – Fundacja Poszanowania Energii w Gdańsku, 2006 rok,
- Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Mławy z 1987 roku,
- decyzje administracyjne o WZiZT z lat 2002-2018,
- lista obiektów wpisanych do [Gminnej Ewidencji Zabytków](#),
- lista obiektów wpisanych do [rejestrów zabytków nieruchomych](#),
- lista stanowisk archeologicznych,
- Inwentaryzacja środowiska przyrodniczego miasta Mławy – opracowanie ekofizjograficzne,
- mapy cyfrowe w skali 1:1000,
- [mapy topograficzne w skali 1:10 000](#),
- ortofotomapa wykonana przez WPG we wrześniu 2005 roku,
- inwentaryzacja obszaru przeprowadzona przez zespół w sierpniu 2005r.,
- [Gminny Program Rewitalizacji Miasta Mława na lata 2016-2025](#),
- studium historyczno-urbanistyczne dla miasta Mława,
- [Analiza zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym Miasta Mława Za okres 1 stycznia 2014 – 31 stycznia 2018](#)

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Informacja o rozwoju historycznym miasta Mławy.

Osadnictwo przedlokacyjne

Dotychczasowe badania nad początkami wczesnego średniowiecza na Mazowszu Północnym ustaliły niewielką liczbę punktów osadniczych.

Zarejestrowane na obszarze miasta pojedyncze i na ogół przypadkowe odkrycia dokonywane w wieku XIX i w latach 60–70-tych naszego stulecia, nie stanowią wystarczającego materiału dowodowego dla ustalenia jednoznacznego sposobu zagospodarowania tego obszaru w przeszłości. Jednakże dzięki tym znaleziskom zarysowują się na terenie miasta i w jego okolicach rejony świadczące o jego wielowiekowej przeszłości osadniczej. Najstarsze z tych

odkryć odnoszą się do czasów rzymskich (I – IV w.). W 1876 r. odkryte zostały podczas budowy linii kolejowej ślady cmentarzyska z okresu rzymskiego (w okolicach ul. Sienkiewicza), a w latach 70-80-tych XX w., blisko pld. granicy miasta, we wsi Modle odkryto pochodzący z tego samego okresu duży zespół osadniczy – cmentarzysko i 2 osady. Najdawniejsze ślady pobytu ludzi na terenie historycznego śródmieścia zarejestrowane zostały w jego centrum. Podczas przebudowy ratusza w 1884 r. wydobyto monety rzymskie z 276 r. n. e., później odkryto tam też przedmioty wczesnośredniowieczne. Odkryto także ślady zabudowy z XIV – XV w. Z innych obszarów miasta pochodzą luźne znaleziska ceramiki – z okolic ul. 3 Maja, rejonu ul. Płockiej, pl. 1 Maja, terenu d. Starostwa, przedmieścia Kozielsk i Zabrody. Te dwa ostatnie rejony uważane są za tereny najstarszego osadnictwa, mimo, że badania powierzchniowe nie przyniosły jednoznacznego potwierdzenia.

Na terenie miasta zarysowują się więc dwa najstarsze rejony osadnicze, których chronologii nie można precyzyjnie określić. Jest to rynek i jego okolice (płn. – wsch. i pld.) oraz przedmieście Kozielsk i Zabrody. W średniowieczu przez tereny Zawkrza przebiegały szlaki łączące wschodnie Mazowsze z Wielkopolską oraz drogi wiodące z Warszawy do państwa Krzyżackiego. Te ostatnie nabierają znaczenia w I ćwierci XV w.

Powstanie wczesnośredniowiecznego grodu w Kozielsku należałoby więc tłumaczyć zarówno obronnością miejsca, jak i przechodzącymi w pobliżu drogami. Szlaki te funkcjonowały już zapewne w XII – XIII w. Przypuszcza się, że istniejąca obecnie sieć komunikacyjna Mławy, przyjmawszy poprawkę na zmiany w jej przebiegu wywołane lokacją miasta i jego późniejszymi przemianami przestrzennymi, pokrywa się z siecią dróg przedlokacyjnych.

Osadnictwo lokacyjne – do czasów współczesnych

13 lipca 1429 r. na podstawie dokumentu lokacyjnego wydanego przez trzech książąt mazowieckich: Ziemowita V, Kazimierza II i Władysława I na tzw. surowym korzeniu, czyli założone i budowane planowo od początku na prawie chełmińskim, powstało miasto MŁAWA. Usytuowane zostało na północnym Mazowszu, na wyniesieniu otoczonym z trzech stron rzeczką Seracz. Wcześniej, na wschód od Seracza, między obecnym wzgórzem cmentarnym a Zabrodami, istniała już osada handlowa. Powstanie miasta było wynikiem szybko rozwijających się stosunków handlowych; potwierdzeniem tego był stosunkowo duży rynek, wytyczony przy lokacji, służący głównie dla celów targowych.

Wykorzystując swoje nadgraniczne położenie, Mława szybko rozwijała się.

W 1477r. wybudowano na rynku kościół parafialny, a w roku 1545 król Zygmunt Stary nadał jej prawo pobudowania ratusza. W 1525 roku miasto zostało starostwem niegrodowym, tzn. stanowiło centrum królewskiej jednostki gospodarczej, składającej się z części gruntów miejskich oraz wsi: Mławka, Modła, Nowa Wieś, a także młynów na Rudzie i w Zawadach. Siedziba starosty, tzw. „zamek”, znajdowała się na wzgórzu, w okolicach dzisiejszej „Lelewelówki” - będącej spichlerzem zabudowań starościńskich.

Po włączeniu do Korony Mazowsza płockiego w 1495 r. Mława była stolicą powiatu; jednego z trzech na terenie Ziemi Zawkrzeńskiej.

XVI wiek - to okres szybkiego rozwoju miasta, które mimo licznych pożarów było w ciągłym rozwoju, osiągając 2,5 tysiąca mieszkańców w połowie stulecia. Funkcjonowało tu 250

zakładów rzemieślniczych, zatrudniających 60 % mieszkańców. Rzemieślnicy skupieni byli organizacyjnie w 12 cechach. Nawet rolnicy założyli 13. cech - oracki, gdzie indziej nie spotykany. Mława słynęła wówczas z jarmarków i produkcji piwa, eksportowanego na rynek gdański.

Pod względem narodowościowym ludność miasta składała się z Polaków, kilkunastu rodzin żydowskich i kilku niemieckich.

Jednakże już na początku XVII w. pojawiły się pierwsze symptomy upadku gospodarczego Mławy. Zjawisko to widoczne było dla całego obszaru Mazowsza, a jedną z przyczyn była zaraza z ok. 1572 r., która ogarnęła dużą część kraju i spowodowała zastój w handlu lądowym.

Całkowity upadek gospodarczy miasta nastąpił jednak dopiero po najeździe szwedzkim w 1659 r. Zniszczenia wojenne zostały odbudowane dopiero 150 lat później w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Trudną sytuację w XVII i XVIII w. pogłębiły jeszcze pożary w latach: 1692 (spłonęła wtedy większość domów, a także ratusz miejski i kościół parafialny na rynku), 1773, 1783 roku.

Na początku XVIII w., w czasie II wojny północnej, pogłębił się kryzys gospodarczy miasta, spowodowany działaniami wojskowymi i kontrybucjami. Efektem wojny było pojawienie się w 1712 r. epidemii cholery, która bardzo wyludniła miasto.

W 1764r. decyzją sejmiku koronnego Mława stała się starostwem grodowym, czyli siedzibą władz administracyjnych i sądowniczych Ziemi Zawkrzeńskiej.

W czasie panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego rada miejska, pod kierownictwem burmistrza Stanisława Krokwińskiego - mławskiego „Dekerta” uporządkowała sprawy miasta: odbudowano ratusz, scalono własność miejską, dla celów przeciwpożarowych zbudowano cztery studnie na rynku; zakończono spór ze starostą Piotrowiczem o grunty miejskie, a w rzeczywistości wpływy w mieście. Zarysowały się możliwości dalszego rozwoju gospodarczego, przekreślone upadkiem Rzeczypospolitej.

W 1793 odbył się w Mławie sejmik wojewódzki, który wybrał posłów na Sejm grodzieński.

Po III rozbiorze Mława dostała się pod panowanie pruskie, wchodząc w skład Prus południowo-wschodnich. Prusacy nie zapisali się niczym szczególnym w dziejach miasta, oprócz wydania pozwolenia na zorganizowanie apteki, wypędzenia żydów do podmiejskich Zabród i wsi Szydłowo, a także wybudowania aresztu śledczego. Starozakonni powrócili do miasta dopiero w czasach Księstwa Warszawskiego. Rządy pruskie w Mławie skończyły się po zwycięstwie wojsk francuskich w 1806 r.

Ustabilizowanie sytuacji administracyjnej i gospodarczej miasta nastąpiło w czasach Królestwa Polskiego.

W 1840 roku w związku z nowym podziałem administracyjnym Mława została stolicą powiatu oraz siedzibą sądu okręgowego. Wykorzystując nadgraniczne położenie oraz powstanie komory celnej, Mława powoli wzrastała gospodarczo: rozwijał się handel i rzemiosło. Intensywny rozwój miasta nastąpił w II połowie stulecia i związany był z budową i oddaniem do użytku w roku 1877 linii kolejowej.

W Mławie znajdowała się dyrekcja budowy odcinka od Warszawy do granicy pruskiej. Tu też wybudowano nowoczesny dworzec kolejowy, komorę celną i warsztaty.

Odbiciem wzrostu zamożności miasta były budowle w nim powstające.

W 1856 roku ze składek mieszkańców zbudowano i urządzono szpital Św. Wojciecha, cztery lata później – spichlerz obywatelski, w którym mieszkańcy przechowywali zboże.

W 1856 r. dla własnych potrzeb religijnych żydzi wybudowali synagogę, a Niemcy w 1870 zbór ewangelicki. W 1879 roku władze carskie oddały do użytku cerkiew. W latach 1882-86 przebudowano i rozbudowano również kościół parafialny Św. Trójcy.

Dla powstałej w 1881 r. Ochotniczej Straży Pożarnej zbudowano w 1898 roku przy Nowym Rynku piętrowy dom. Wokół Rynku i w najważniejszych częściach miasta zamożni mieszkańcy wznosili duże, murowane, secesyjne kamienice.

Dla potrzeb lokalnego handlu władze miejskie zbudowały w 1905 roku halę targową. Życiu duchowemu i patriotycznemu miasta przewodziła inteligencja skupiona w Towarzystwie Śpiewaczym „Lutnia”, powstałym w 1901 r.

Na początku XX wieku Mława była jednym z ładniejszych miast na północnym Mazowszu. Liczyła ok. 15 tysięcy mieszkańców, żyjących w 600 domach, w tym 120 murowanych. Jako ważne centrum handlowe i rzemieślnicze była najbogatszym miastem w tej części Mazowsza. I wojna światowa przerwała pomyślny rozwój miasta. W 1915 r. wojska niemieckie ostatecznie wyparły Rosjan z Mławy. Okres okupacji niemieckiej to czasy charakteryzujące się stagnacją. Pod koniec 1916 r. powstała w mieście Polska Organizacja Wojskowa, która brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców w listopadzie 1918 r.

Po zakończeniu działań wojennych nastąpiła stabilizacja administracji państwowej i miejskiej. W 1921 r. miasto liczyło 17 tys. mieszkańców.

W 1925 roku oddano do użytku miejską elektrownię, cztery lata później Miejskie Muzeum regionalne. Rozpoczęto prace przy budowie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz brukowano, remontowano i poszerzano ulice. W 1938 roku oddano do użytku nową ulicę im. Marszałka Rydza Śmigłego (obecna nazwa ul. Joachima Lelewela).

W mieście działało 10 cechów rzemieślniczych, w szkołach podstawowych i kilku średnich uczyło się ponad 3 tys. uczniów. W 1937 roku powstało Towarzystwo Przyjaciół Mławy.

Pomyślny rozwój miasta przerwał wybuch II wojny światowej. Od 1 do 3 września 1939 r. Mława przyjęła na siebie główny atak wojsk niemieckich. Zniszczone zostały całe kwartały zabudowy miejskiej na północ i południe od rynku. Dekretem Hitlera z 8 października Mława została włączona do III Rzeszy. Niszczono dobra kultury narodowej: wywieziono zbiory muzeum regionalnego, zbiory bibliotek, zamknięto kościół parafialny. Wymordowano znaczną część społeczeństwa polskiego oraz niemal całą ludność pochodzenia żydowskiego. Spod okupacji niemieckiej miasto zostało wyzwolone 18 stycznia 1945 r. Miasto liczyło wówczas ok. 14 500 mieszkańców.

W okresie powojennym Mława szybko odbudowała się, powstało wiele nowych obiektów i zakładów przemysłowych, np.: Zakłady Wytwórcze Urządzeń Wodociągowych, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Mławska Fabryka Obuwia, Zakłady Urządzeń Dźwigowych, Zakłady Mięsne i inne. Układ urbanistyczny został częściowo zmieniony i rozbudowany, nieodbudowano wielu zniszczonych kamienic i innych obiektów historycznych. Powstała zabudowa niestety nie zawsze dobrze harmonizuje z tą zabytkową.

W 2004 r. Mława obchodziła rocznicę 575 – lecia nadania praw miejskich oraz 65 – lecie bitwy pod Mławą.

ANALIZA DOTYCHCZASOWYCH OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Pierwszy po II wojnie światowej Miejskowy Plan Ogólny zagospodarowania przestrzennego opracowano w 1956 roku. Mława liczyła wówczas 14 400 mieszkańców, a wzrost zaludnienia na rok 1975 zakładano na 30 000 mieszkańców. Mimo szybkiego rozwoju przemysłu i dużego wzrostu zatrudnienia w okresie perspektywicznym osiągnięto liczbę 22 000 mieszkańców. Plan opracowano w Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej w Warszawie, autorem był mgr inż. arch. Bogusław Herberger.

Następny Miejskowy Plan Ogólny zagospodarowania przestrzennego zatwierdzono w 1975 roku na okres perspektywiczny do 1990 roku. Przyjęto rozwój miasta z 22 000 do 30 000 – 35 000 mieszkańców, a wzrost zatrudnienia do 19 000 osób. Plan opracowano w Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej w Warszawie, autorem kierującym opracowania był mgr inż. arch. Bogusław Herberger.

W 1981 roku, po 6 latach, przystąpiono do opracowania kolejnego Miejscowego Planu Ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Mławy, a zatwierdzono go w czerwcu 1982 roku. Przyjęte założenia okazały się nierealne. Okres perspektywy ustalono na 1995 rok, a wzrost liczby mieszkańców do 30 000. Plan opracowano w Biurze Planowania Rozwoju Warszawy pod kierunkiem mgr inż. arch. Ireny Poniatowicz.

W 1987 roku opracowano aktualizację poprzedniego planu na zlecenie Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Ciechanowie. Plan opracowano w Biurze Planowania Rozwoju Warszawy pod kierunkiem mgr inż. arch. Ireny Poniatowicz. Plan opracowano w oparciu o ustawę z 12 lipca 1984 roku, zatwierdzono uchwałą nr XVI/86/87 Miejskiej Rady Narodowej w Mławie z dnia 22 czerwca 1987 r.

W 1992 roku w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Ciechanowie przystąpiono do opracowania „Zmiany do Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego miasta Mławy”. Zostało ono uchwalone przez Radę Miasta Mławy dnia 8 lutego 1993 r.

Ponadto opracowano szereg planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego o większej szczegółowości. Są to następujące plany:

1.	Osiedle Ceglana	- Os. budynków jednorodzinnych	11,5 ha
2.	Osiedle Dobra	- Os. budynków jednorodzinnych	17,8 ha
3.	Osiedle Kopernika	- Os. budynków jednorodzinnych	11,0 ha
4.	Osiedle PCK – I	- Zabudowa jednorodzinna	12,2 ha
5.	Osiedle PCK – II	- Os. budynków jednorodzinnych	15,0 ha
6.	Osiedle PCK – III	- Zabudowa jednorodzinna	5,5 ha
7.	Osiedle Okólna	- Zabudowa jednorodzinna, usługi i cment.	19,0 ha
8.	Osiedle Słowackiego	- Zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna	7,0 ha
9.	Osiedle Sobocińskiego	- Zabudowa jednorodzinna	9,0 ha

10.	Śródmieście miasta		125,0 ha
11.	Dzierzgowska	Zabudowa jednorodzinna	10,0 ha
12.	Kopernika II	Zabudowa jednorodzinna	5,0 ha
13.	Płocka – Nr 7 - PKP	Działalność usługowa	24,0 ha

Trzy ostatnie plany zachowały ważność po 31.XII.2003r.

Od czasu uchwalenia **pierwszego** studium miasta Mławy w 2002 r. uchwalone zostało **16 obowiązujących** miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

1. zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla domów jednorodzinnych w kwartale ulic: Kopernika, Torfa-Załęskiego, Powstańców Wielkopolskich, Dudzińskiego w Mławie (zmiana „Kopernika II”), uchwalony Uchwałą Nr XXXV/460/2002 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 29 lipca 2002 r.
2. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Śródmieście Mławy „Ordon” uchwalony Uchwałą Nr XXXVI/469/2002 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 27 sierpnia 2002r.
3. zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla „Kopernika” w Mławie uchwalona Uchwałą nr VI/50/2003 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 31 marca 2003 r.
4. zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Śródmieścia Mławy – teren „Grzebskiego” uchwalona Uchwałą nr VII/66/2003 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 28 kwietnia 2003 r.
5. zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Śródmieścia Mławy – teren „Długa” uchwalona Uchwałą nr XII/126/2003 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 25 listopada 2003 r.
6. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu usług i budownictwa mieszkaniowego „Nowowiejska” w Mławie uchwalony Uchwałą nr XII/127/2003 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 25 listopada 2003 r.
7. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego usług i komunikacji pn. „Szpital” w Mławie uchwalony Uchwałą nr XVII/202/2004 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 30 marca 2004 r.
8. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Śródmieścia Mławy – teren „Targowa” uchwalony Uchwałą nr XVII/203/2004 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 30 marca 2004 r.
9. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowo-usługowego „Zachodnia” w Mławie uchwalony Uchwałą nr XXV/289/2004 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 7 października 2004 r. *(zastąpiony częściowo planem uchwalonym Uchwałą Nr XI/123/2015 z dnia 27.10.2015r.)*
10. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w północno-wschodniej części Miasta Mława w rejonie ulicy Krajewo i granicy Miasta Mława uchwalony Uchwałą Nr VIII/85/2015 Rady Miasta Mława z dnia 30 czerwca 2015 r.

11. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Wójtostwo I w Mławie uchwalony Uchwałą Nr XI/124/2015 Rady Miasta Mława z dnia 27 października 2015 r.
12. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Zachodnia” w Mławie uchwalony Uchwałą Nr XI/123/2015 Rady Miasta Mława z dnia 27 października 2015 r.
13. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w środkowej części Miasta Mława między ulicami Mikołaja Kopernika, PCK, A uchwalony Uchwałą nr XL/486/2018 Rady Miasta Mława z dnia 27 marca 2018 r. (Mpzp "PCK")
14. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w środkowej części Miasta Mława między ul. Mikołaja Kopernika, Lasem Mławskim, granicą miasta, drogą krajową Nr 7, ul. Łąkową, ul. Padlewskiego, ul. Wójtostwo uchwalony Uchwałą nr XL/487/2018 Rady Miasta Mława z dnia 27 marca 2018 r. (Mpzp "Ujęcia Wody")
15. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w środkowej części miasta Mława między linią kolejową, Os. Książąt Mazowieckich i ul. Henryka Sienkiewicza uchwalony Uchwałą nr XL/488/2018 Rady Miasta Mława z dnia z dnia 27 marca 2018 r. (Mpzp "Dworzec")
16. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w południowej części Miasta Mława w rejonie ulic: Płockiej, Olesin, Zabrody, drogi Nr 7, granicy Miasta Mława, linii kolejowej i rzeki Seracz – część 1 uchwalony Uchwałą nr XLII/507/2018 Rady Miasta Mława z dnia 29 maja 2018 r. (Mpzp "Płocka-część 1")

Dla części obecnego obszaru miasta sporządzono również, obecnie nieobowiązujące:

- 1) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Mławy uchwalone Uchwałą Nr XXXVII/470/2002 Rady Miejskiej w Mławie z dnia 30.09.2002r.,
- 2) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Iłowo,
- 3) miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Iłowo.

W dniu 24 kwietnia 2012r. Uchwałą Rady Miasta Mława Nr XVII/164/ 2012 z w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Mława uchwalono nowe, kompleksowe Studium dla obszaru całego miasta.

Bilanse terenów wg przeznaczenia w planach miejscowych (do aktualizacji po wejściu w życie nowych planów):

Nazwa planu	Rodzaj przeznaczenia (wykazano tylko tereny przeznaczone pod zabudowę)	Pow. przeznacz enia (w m ²)	Pow. terenów zainwesto wanych (w m ²)	Pow. terenów do zainwesto wania (w m ²)	Możliwa pow. użytkowa do realizacji (w m ²)	Uwagi
Mpzp Wójtostwo I	MWU	21 070	21 070	4 500	6 075	Plan obejmuje tereny zainwestowane - nowe
	MW	7 360	7 360	---	---	

<i>(zanalizowano plan z 2015)</i>	MNU	2 380	2 380	---	---	inwestycje mogą wynikać głównie z wymiany ist. zabudowy na nową
	MN	13 455	13 455	---	---	
Mpzp "Kopernika"	MNU	3 940	3 940	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie całkowicie zainwestowane
	MN	15 950	15 950	---	---	
Mpzp „Grzebskiego”	UH/UA/UK	1 620	1 620	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie całkowicie zainwestowane
	MW/UH/UG	330	330	---	---	
	MW/UH	230	230	---	---	
	MW/UH/MN/U	620	620	---	---	
Mpzp „Długa”	UH	1 420	1 420	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie całkowicie zainwestowane
	M/U	7 970	7 970	---	---	
Mpzp „Nowowiejska”	U	34 910	910	34 000	18 000	Plan obejmuje tereny obecnie niemal całkowicie zainwestowane
	MN/U	24 720	24 720	---	---	
Mpzp „Szpital”	U	40 250	40 250	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie niemal całkowicie zainwestowane
	U.MN	3 170	0	3 170	3 000	
Mpzp „Targowa”	U	22 880	22 880	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie niemal całkowicie zainwestowane
	U/M	4 330	0	4 330	4 500	
	M/U	10 530	8 810	1 720	1 080	
Mpzp "Zachodnia" <i>(zanalizowano plan z 2015)</i>	U	38 430	3 000	35 430	22 500	Plan obejmuje tereny obecnie niemal całkowicie zainwestowane w kwartałach przeznaczonych na MN i MNU
	KSU	1 990	0	1 990	2 000	
	MNU	30 670	27 170	3 500	1 500	
	MN	25 840	22 490	3 350	1 500	
	KS	5 130	5 130	---	---	
Mpzp "Krajewo"	----	---	---	---	---	Plan obejmuje terenu składowiska odpadów oraz lasów i dolesień
Mpzp "PCK"	U	973	973	---	---	Plan obejmuje tereny obecnie niemal całkowicie zainwestowane w kwartałach przeznaczonych na U i MNU; nowe działki budowlane możliwe są do zabudowy jedynie w terenach MN
	MNU	12 677	12 677	---	---	
	MN	294 660	205 003	89 657	9 800	
Mpzp "Ujęcia Wody"	UMW	6 475	6 475	---	---	Plan obejmuje tereny budowlane obecnie niemal całkowicie zainwestowane oraz wskazuje obszary wyłączone spod zabudowy
	MW	4 875	4 875	---	---	
	MN	5 636	5 636	---	---	
	RM	2 086	2 086	---	---	
Mpzp "Dworzec"	U/UC	37 037	0	37 037	20 000	
Mpzp "Płocka -część I"	U/P	441 300	0	441 300	441 300 370000	
SUMA:		1 046 224	386 240	659 984	459 955	Rezerwy w obowiązujących planach, to około 63% powierzchni terenów wskazanych pod zabudowę
w tym:	zab. produkcyjno-				440 000	

	usługowa					
	zab.				19 955	
	mieszkaniowa					

W jednym obowiązujących planów miejscowych, mpzpz "Dworzec" wskazano obszary, na których możliwa jest realizacja usług handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Inne opracowania planistyczne.

Studium Rolnicze miasta Mławy oraz wsi Iłowo i Mławka wykonane w 1975 r.

Studium historyczno urbanistyczne wykonane na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (autorzy: Kwerendy archiwalne: mgr J. Giżejewska, mgr R. Małowiecki, Tekst: mgr J. Giżejewska, mgr J. Serafinowicz, Opracowanie graficzne: mgr J. Giżejewska, mgr J. Serafinowicz, M. Misztal, Foto: K. Kowalska, mgr J. Serafinowicz), Warszawa 1987

Studium zagospodarowania przestrzennego województwa ciechanowskiego wykonane w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Ciechanowie w 1997 r.

Strategia rozwoju miasta Mławy opracowana przez „Uniconsult” s.c. w 1999 r. – materiały robocze. Autor kierujący opracowaniem - mgr Witold Załęski.

Studium zabytkoznawcze dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście” w Mławie.

POŁOŻENIE MIASTA W UKŁADZIE POWIĄZAŃ ZEWNĘTRZNYCH

Usytuowanie przestrzenne

Mława – miasto położone na północnym Mazowszu, przy międzynarodowej trasie nr 7, łączącej Warszawę z północną Polską, w odległości 130 km od Warszawy. Przez miasto przebiega linia kolejowa łącząca Warszawę z Olsztynem i Gdańskiem.

Wg podziału fizyczno – geograficznego Polski miasto należy do makroregionu Nizin Środkowopolskich.

Geograficzne położenie miasta wyznaczają współrzędne: 20⁰22' długości geograficznej wschodniej oraz 53⁰ 07' szerokości geograficznej północnej.

Deniwelacja terenu wynosi od 133,4 m n.p.m. do 187,7 m n.p.m.

Mława jest miastem powiatowym i należy do Województwa Mazowieckiego. Graniczy z gminami: Iłowo Osada, Szydłowo, Wiśniewo, Lipowiec Kościelny i Wieczfnia Kościelna.

Powiązania komunikacyjne

Układ drogowy

Na obrzeżu intensywnego zagospodarowania miasta po jego wschodniej stronie biegnie droga krajowa nr 7 prowadząca ruch z Warszawy w kierunku Gdańska i Olsztyna

Układ dróg wojewódzkich przebiega przez obszar Mławy w następujących relacjach:

- droga nr 544 prowadząca ruch z Działdowa w kierunku Przasnysza, Ciechanowa i Ostrołęki,
- droga nr 563 w kierunku Żuromina.

Konstrukcja układu wymienionych dróg powoduje, że rozrząd ruchu na drogach wojewódzkich oraz pomiędzy tymi drogami a drogą krajową odbywa się w większości przypadków poprzez drogę nr 544 przechodzącą przez centrum Mławy.

W szczególności układ uliczny centrum obciążony jest tranzytowym ruchem towarowym biegnącym z Działdowa, Łowa i Żuromina w kierunku Warszawy.

Siatka dróg powiatowych w mieście obsługuje i wyprowadza ruch w następujących kierunkach:

- ulica Lelewela, Sienkiewicza, Szreńska w kierunku Szreńska i Bieżunia (droga nr 4640W [stary nr 07351]),
- ulica Podmiejska w kierunku Łomii i Turzy Małej (droga nr 2328W [stary nr 07352]),
- ulica Padlewskiego w kierunku Wieczni Kościelnej (droga nr 2307W [stary nr 07312]),
- ulica Narutowicza i Nowowiejska w kierunku Dębska i Dzierzgowia (droga nr 2313W [stary nr 07320]),
- ulica Płocka w kierunku drogi krajowej nr 7 i Modły (droga nr 2364W),
- ulica Graniczna (droga nr 2369W),
- ulica Kościuszki (droga nr 2370W),
- ulica Napoleńska (droga nr 2374W),
- ulica Nowa (droga nr 2375W),
- ulica Powstańców Styczniowych (droga nr 2383W),
- ulica Szpitalna (droga nr 2380W).

Komunikacja autobusowa

Układ komunikacji autobusowej miasta tworzą linie dalekobieżne oraz linie podmiejskie. Miejską komunikację autobusową obsługuje przedsiębiorstwo [Mławska Komunikacja Miejska](#).

Linie dalekobieżne komunikacji autobusowej kursują w kierunku Warszawy, Gdańska, Ciechanowa, Przasnysza, Bydgoszczy, Torunia, Żuromina, Działdowa, Ostródy, Olsztyna, Sierpca, Płocka, Krakowa.

Miasto obsługiwane jest poprzez dworzec zlokalizowany w centrum w pobliżu skrzyżowania ulic: Padlewskiego i Żwirki oraz przez sieć przystanków. [Planowana jest realizacja nowego zintegrowanego dworca autobusowego i kolejowego przy Al. Św. Wojciecha.](#)

Coraz większego znaczenia w przewozach pasażerskich nabierają indywidualne środki transportu.

Komunikacja kolejowa

Przez miasto przebiega magistralna zelektryfikowana dwutorowa linia kolejowa nr E65 w relacji Warszawa – Gdańsk. [Po modernizacji linii pociągi osiągną prędkości 160 km/godz. i 200 km/godz.](#) Obsługa miasta odbywa się poprzez [nowy dworzec zlokalizowany w zachodniej części miasta przy ul. Dworcowej oraz przystanek Mława Miasto przy Al. Św. Wojciecha.](#) [Planowana jest budowa nowego zintegrowanego dworca autobusowego i kolejowego przy Al. Św. Wojciecha, który zastąpi istniejący przystanek.](#) Na trasie w szczycie

sezonowym kursuje 16 par pociągów ekspresowych oraz 10 par pociągów nieekspresowych. Poza szczytem ilość pociągów wynosi odpowiednio 14 i 6 par.

Miasto powiązane jest z Warszawą i Działdowem podmiejską komunikacją kolejową. Obsługę miasta w zakresie przewozów podmiejskich obok wymienionego wyżej dworca zapewnia przystanek Mława Miasto zlokalizowany w sąsiedztwie centrum Mławy. W relacjach podmiejskich kursuje 14 par pociągów na dobę. Najbliżej Mławy są zlokalizowane przystanki: Wyszyny i Iłowo.

Obsługa miasta towarowym transportem kolejowym odbywa się na wspólnym dworcu z komunikacją pasażerską oraz na terminalu przeładunkowym. Urządzenia do przeładunku zlokalizowane są wzdłuż ulicy Brukowej i Dworcowej. Podstawowy asortyment towarów do przeładunku stanowią: benzyna, olej napędowy i opały, węgiel, nawozy, bloki granitowe, elementy do produkcji wykorzystywane przez LG i firmy współpracujące z LG.

W sąsiedztwie dworca kolei normalnotorowej zlokalizowany jest dworzec kolei wąskotorowej. **W przeszłości kolej** wąskotorowa obsługiwała przewozy towarowe w relacji z Mławy do Gruduska, Przasnysza, Krasnego, Makowa Mazowieckiego. Kolej ta obsługiwała 10% przewozów towarowych, których podstawowy asortyment stanowiły: kamień wapienny i węgiel. Urządzenia stacyjne **zapewniały** bezpośrednie przeładunki pomiędzy oboma rodzajami kolei. Obecnie kolej wąskotorowa nie wykonuje żadnych przewozów.

Opis Mławskiej Kolejki Wąskotorowej

Wąskotorowa Kolej Mławska, podobnie jak wiele wąskotorówek PKP, ma rodowód wojenny. Jej trasę zaczęto wytyczać 7 lipca 1915 r. Już następnego dnia wyspecjalizowane oddziały niemieckie zaczęły budować punkt przeładunkowy w Mławie. Jeszcze w lipcu drogą żelazną ułożoną z przęsł patentowych szerokości 600 mm można było dojechać do Przasnysza. W tym czasie front niemiecko - rosyjski przesunął się nieco na wschód. Wydano rozkaz wydłużenia trasy. Pod koniec sierpnia dotarła ona do Pasiek, przystanku na linii Wyszaków - Ostrołęka.

Ministerstwo Kolei Żelaznych przejęło wąskotorówkę 10 lipca 1920 r. Nieco później z inicjatywy powiatu ułożono tor z Ciechanowa do Gruduska. W Ciechanowie powstał punkt styczny z koleją wąskotorową. Tam też zbudowano parowozownię. Na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych kolej mławska przejęła odcinki wąskiego toru należące do cukrowni "Krasiniec" i "Ciechanów". Wybudowano kilka nowych. Pociągi pasażerskie kursowały wówczas z Mławy do Zamościa Mazowieckiego oraz z Ciechanowa do Gruduska i Krasnego. W latach 1961 i 1962 tor szerokości 600 mm przekuto na 750 mm.

Dalsza historia potoczyła się według scenariusza znanego również na innych wąskotorówkach. Transport samochodowy okazał się konkurencją za silną dla ciuchci. Podróżni coraz chętniej zamieniali twarde ławki w pociągach PKP na wygodniejsze siedzenia w autobusach PKS, a dotychczasowi klienci rezygnowali z usług kolei. Zaczęto zmniejszać liczbę pociągów pasażerskich, zawieszać przewóz, rozbierać poszczególne odcinki.

Obecnie kolej mławska eksploatuje jedynie linię z Mławy do Makowa Mazowieckiego. Kursują nią przeważnie składy towarowe zestawiane z transporterów. Od czasu do czasu można jednak zobaczyć na szlaku pociąg osobowy. Korzystając z turystycznych doświadczeń kolei sochaczewskiej i elckiej, również na mławskiej przygotowano ofertę dla wycieczek

szkolnych, entuzjastów kolejnictwa, wreszcie pielgrzymów pragnących odwiedzić Rostkowo-wieś rodzinną św. Stanisława Kostki.

Z myślą o gościach na stacji w Mławie kolejarze urządzili niewielki skansen i salę pamiątek. Na torach stanęły: parowóz Px48-1758, drezyny - mechaniczna i ręczna tzw. kiwajka, jednoosiowy wózek z pompką strażacką, wagony. W sali zgromadzono stare lampy, sygnały końca pociągu, torby konduktorskie. Przed odjazdem warto też zwrócić uwagę na budynki stacyjne, które ciechanowski konserwator zabytków wpisał do rejestru dóbr kultury. Znalazły się w nim także niektóre maszyny z wyposażenia lokomotywowni. W ten sposób wąskotorówka wzbogaciła listę obiektów, które Mława może polecić do zwiedzania.

Wspomnijmy tylko ratusz miejski "Lewelówkę" - drewniany spichlerz stanowiący jedyną pozostałość po zabudowaniach starostwa niegrodowego, malowniczo położony kościół p.w. św. Wawrzyńca oraz muzea "Ziemi Zawkrzeńskiej" i "Juszkiewiczów".

Grudusk jest oddalony od Mławy o 23 km. To najstarszy ośrodek osadniczy na ziemi Ciechanowskiej. W środku wsi, nad strugą znajduje się duże grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. Zielona Góra. Na zboczu kapliczka - słup z rzeźbą św. Jana Nepomucena. U podnóża głąz upamiętniający 900-letnią historię osady. W neogotyckim kościele cenny barokowy obraz Matki Boskiej Gruduskiej z Dzieciątkiem.

Do Rostkowa, gdzie w 1550 r. urodził się Stanisław Kostka, prowadzi od toru droga polna, malowniczo wkomponowana w mazowieckie pola i łąki. We wsi jest kościół neogotycki wzniesiony w latach 1895-1900. W 1926 sprowadzono do Rostkowa relikwie św. Stanisława. W 1968 odbyły się tam centralne uroczystości związane z 400 rocznicą śmierci patrona polskiej młodzieży. W 1994 tamtejsza parafia została uznana za Sanktuarium św. Stanisława Kostki. We wsi stary dwór otoczony resztkami parku.

Z Mławy do Przasnysza są 43 km. Od dawnej świetności tego trzynastowiecznego grodu świadczą jego liczne zabytki, wiele wiąże się także z postacią św. Stanisława. Gotycki kościół farny z XV wieku to miejsce jego chrztu. Tam są pochowani ojciec i dwaj bracia św. Stanisława Kostki. Kościół i klasztor u zbiegu dzisiejszych ulic 3 Maja i Piłsudskiego ufundował dla ojców bernardynów Paweł Kostka, Brat Stanisława. W mieście także zespół sakralny sióstr kapucynek, ratusz klasycystyczny z drugiej połowy XVIII stulecia.

Krasne - za nim już 56 km jazdy. Przed wami zwiedzanie gniazda rodowego Krasińskich. W posiadaniu tej rodziny było ono od XIII do XX wieku. Szczególną uwagę należy zwrócić na kościół będący kroniką rodu. W nim liczne nagrobki, a w podziemiach krypty w formie katakumb. Ciekawy kompleks stanowią pozostałości dawnej rezydencji i zabudowania gospodarcze. W stajniach i ujeżdżalni ma swoją siedzibę Państwowa Stadnina Koni. Zachował się dworski park krajobrazowy. W nim dwa stawy w kształcie liter "D" i "K", obsadzone podwójnymi szpalerami grabów.

Stacją końcową jest Maków Mazowiecki oddalony od Mławy o 67 km. Po trudach zwiedzania i jazdy w drodze powrotnej czeka jeszcze podróżnych zasłużony odpoczynek przy ognisku.

Powiązania infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

Występujące zróżnicowanie funkcjonalno – przestrzenne miasta powoduje jednocześnie zróżnicowania w stopniu i w zakresie wyposażenia poszczególnych dzielnic miasta w elementy omawianej infrastruktury technicznej, dostępności do niej i standardów korzystania. Szczegółowe omówienie tego stanu zawierają następujące rozdziały.

Zaopatrzenie m. Mławy w wodę odbywa się przy pomocy miejskiego wodociągu centralnego zasilanego wodami podziemnymi oraz z indywidualnych studni wierconych, będących w posiadaniu poszczególnych użytkowników (zakładów przemysłowych i instytucji) a zaopatrzenie terenów przyłączonych na północy - z wodociągu Iłowo.

Istniejące studnie kopane stanowią drugorzędne źródło wody, o niewielkim znaczeniu; wykorzystywane lokalnie do celów gospodarczych i porządkowych.

Zasoby wód podziemnych z formacji czwartorzędowych, zasilające istniejące ujęcia, są wystarczające do pokrycia bieżących potrzeb użytkowników w relacji średniego poboru dobowego.

Stan urządzeń wodociągowych (2-ch stacji uzdatniania wody oraz sieci dosyłowej i rozdzielczej) zadowalający. W latach 2004-2006 nastąpiła modernizacja obydwu stacji uzdatniania wody.

Kanalizacja

Na terenie m. Mławy istnieje system kanalizacji rozdzielczej, wyznaczony ukształtowaniem terenu miasta, stanem i sposobem jego zagospodarowania, wreszcie obecnością dwóch potoków – Seracza i Starego Rowu, stwarzających korzystne warunki odprowadzania wód deszczowych.

Sieć kanalizacji sanitarnej, pracująca w układzie grawitacyjno – pompowym, odprowadza:

- ścieki bytowo – gospodarcze z mieszkalnictwa i usług,
- ścieki z terenów przemysłowych i przemysłowo – składowych,
- wody infiltracyjne.

Ścieki te kierowane są na miejską, centralną mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków, zlokalizowaną w pld. – zach. części miasta, przy ul. Płockiej, na terenie o pow. ok. 8,5 ha. **W trakcie realizacji jest nowa oczyszczalnia ścieków, która zastąpi obiekt dotychczasowy.**

Sieć kanalizacji deszczowej, pracująca w układzie grawitacyjnym, odprowadza:

- wody opadowe,
- wody drenażowo – melioracyjne.

Ścieki te kierowane są do 2-ch lokalnych potoków – Seracza i Starego Rowu, przepływających przez teren miasta.

Odpady komunalne stałe

Wg informacji zawartych w *Planie Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego 2022* miasto Mława przynależy do regionu zachodniego. Region zachodni wyposażony jest w: instalację zastępczą do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych (gmina Wieczfnia Kościelna, przepustowość części mechanicznej 54 tys. Mg/rok i biologicznej 27 tys. Mg/rok); dwa składowiska odpadów komunalnych o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych RIPOK (gmina Wieczfnia

Kościelna i Wiśniewo, o pojemności całkowitej odpowiednio 3 140 670 m³ oraz 950 000 m³) oraz Kompostownię odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji zbieranych selektywnie o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (gmina Wiśniewo, przepustowość 1 400 Mg/rok).

Mława korzysta **głównie** ze składowiska odpadów komunalnych położonego na płn. wschód od miasta, w miejscowości Uniszki Cegielnia (gmina Wieczfnia Kościelna) po zachodniej stronie drogi krajowej Nr 7 Warszawa – Gdańsk, **obejmującego częściowo północno-zachodni fragment miasta Mława.**

Właścicielem składowiska jest **NOVAGO Sp. z o.o.** z siedzibą w Mławie.

Jest to składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, eksploatowane od 1967r. Powstało w wyrobisku po eksploatacji kruszywa mineralnego (piaski, żwiry) Powstające w gromadzonych odpadach procesy powodują powstawanie związków fizyko-chemicznych zagrażających środowisku naturalnemu. Składowisko zostało rozbudowane i przebudowane w 2005 r. w wyniku czego znacznie ograniczono jego negatywne oddziaływanie na środowisko oraz zwiększono chłonność.

Na terenie składowiska prowadzone **są** procesy:

- segregacja odpadów w celu odzysku surowców,
- składowanie odpadów.

Na obszarze składowiska od 2006 r. działa także instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych.

Istnieje możliwość **dalszego** powiększenia składowiska na sąsiednie przyległe tereny w kierunku zapewniającym ograniczenie jego uciążliwości dla środowiska.

Długoletnia eksploatacja wysypiska w znacznym stopniu ograniczyła jego chłonność i możliwość dalszego odbioru odpadów stałych z terenu miasta.

Elektroenergetyka

Miasto jest zaopatrywane w energię elektryczną z dwóch głównych punktów zasilania (GPZ). GPZ jest rozdzielnią energetyczną 110/15 kV, w której następuje transformacja napięcia z poziomu 110 kV na 15 kV oraz rozdział mocy na linie 15 kV zasilające poszczególne punkty odbiorcze tj. stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

GPZ-ty zlokalizowane są: przy ulicy Płockiej – GPZ Olechinek; i przy ulicy Nowej - GPZ Mława.

GPZ-ty zasilane są z linii wysokiego napięcia (WN) 110 kV pracującej w układzie pierścieniowym (zamkniętym) ciągu **Szydłowo** – Olechinek – Mława – Nidzica.

Układ pierścieniowy zapewnia dwustronne zasilenie o zwiększonej pewności dostawy energii w przypadku awaryjnego wyłączenia któregośkolwiek odcinka linii 110 kV. W obu GPZ-tach zainstalowane są dwa transformatory.

Gazownictwo

Miasto jest zaopatrywane w gaz przewodowy wysokiego ciśnienia z gazociągu relacji Ciechanów – Mława – Olsztyn. Zasilanie w gaz jest od strony wschodniej miasta z dwóch

stacji redukcyjno – pomiarowych I⁰ zlokalizowanych przy ul. Dalekiej i przy ul. Warszawskiej.

Ciepłownictwo

Miasto jest zaopatrywane w energię ciepłą przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mławie Sp. z o.o.(PEC) i nie będzie posiadać powiązań z innymi systemami ciepłymi z zewnątrz. Przedsiębiorstwo, zlokalizowane w s jest w trakcie modernizacji Centralnej Ciepłowni i wykonało I etap w roku 2009. Modernizacja Centralnej Ciepłowni ukierunkowana jest na unowocześnienie procesów spalania węgla oraz możliwość stosowania paliw ekologicznych. Jest to kotłownia wodna wyposażona w cztery kotły WLM o łącznej mocy 13,8 MW opalane miałem węglowym.

Głównymi odbiorcami energii ciepłej, dostarczanej przez PEC na potrzeby centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej są budynki mieszkalne (głównie wielorodzinne) oraz obiekty sektora oświaty, użyteczności publicznej i placówki usługowo-handlowe.

Budynki położone z dala od centrum zaopatrywane są w ciepło sieciowe za pomocą systemów ciepłowniczych siedmiu lokalnych kotłowni: trzech gazowo – olejowych (przy ulicy Osiedle Młodych, Narutowicza, Broniewskiego) i czterech gazowych (przy ulicy Grzebskiego, Napoleńskiej, Placu 3 Maja, Warszawskiej). Łączna moc zainstalowanych w nich kotłów to 18,56MW.

Nie ma potrzeby budowy urządzeń kubaturowych, pod które należy rezerwować teren.

Większość zakładów przemysłowych planuje lub jest w trakcie przeprowadzania modernizacji kotłowni. Dążą one do przestawienia własnych źródeł ciepła na paliwa ekologiczne oraz ograniczenia ich mocy do poziomu niezbędnego minimum. Dlatego zakłady te w przyszłości nie będą dysponowały znaczącymi nadwyżkami mocy ciepłej.

W celu uzyskania oszczędności energetycznych proponuje się ocieplenie istniejących budynków mieszkalnych jak i ciepłociągów, w tym również podjęcie prac dla zwiększenia efektywności istniejących źródeł ciepła.

W przypadku bardzo wysokiego wzrostu cen ropopochodnych nośników energetycznych, należałoby brać pod uwagę stworzenie w mieście jednego centralnego systemu ciepłowniczego opartego o stabilny cenowo miał węglowy.

Powiązania układów przyrodniczych i konserwatorskich

System ekologiczny miasta Mławy oparty jest o takie podstawowe elementy jak duży kompleks leśny rozciągający się na północy miasta oraz doliny cieków.

Grunty leśne są chronione prawnie a dodatkowo większą część kompleksu leśnego porastającego pas moren mławskich objęto ochroną w ramach Zieluńsko-Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Tereny otwarte wokół zurbanizowanej części miasta są obszarami penetracji fauny różnych środowisk (pól, łąk i lasów).

Naturalne korytarze ekologiczne stanowią doliny cieków i podmokłe obniżenia.

W przypadku Mławy ciąg doliny Seracza został przerwany na odcinku śródmieścia. Bardzo istotną rolę przyrodniczą na terenie ubogim w wody otwarte jakim jest obszar miasta Mławy odgrywają wszelkiego rodzaju zbiorniki wodne – ostoje fauny wodnej i nadwodnej.

Miasto odwadniane jest przez dwa niewielkie ciek: Seracz i Stary Rów będące dopływami rzeki Mławki oraz rzeka Mławka.

Północno – zachodni fragment miasta znajduje się w bezpośredniej zlewni Mławki. Wododział Seracza i Starego Rowu przebiega przez teren miasta z północnego - wschodu na południowy-zachód.

W bezpośrednim sąsiedztwie Mławy na terenach leśnych, na północny –zachód od miasta znajduje się zalew na rzece Mławce.

Centrum miasta z elementami średniowiecznego układu przestrzennego zawartego pomiędzy ulicami Żwirki, Poświętną, cmentarzem parafialnym, 18 Stycznia, Warszawską, Szewską, Długą, Żeromskiego było objęte ochroną konserwatora zabytków (jako strefa „A”) na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Śródmieścia Mławy, który utracił ważność 31.12.2003 r. **Jest to układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków województwa mazowieckiego.** Wyloty ulic: Warszawskiej, Sienkiewicza oraz obszar pomiędzy ulicami Padlewskiego i Wójtostwo – oznaczono jako strefy „B1”, „B2”, „B3”.

STAN ZAGOSPODAROWANIA TERENU MIASTA

Obecna struktura przestrzenna miasta jest wynikiem nawarstwień z różnych okresów i oparta jest na układzie promienistym w stosunku do historycznego centrum z zachowanymi przebiegami dawnych dróg tranzytowych.

Obszary położone w dawnych granicach administracyjnych miasta to tereny w znacznym stopniu zainwestowane. Ich wyraźną granicę stanowi od wschodu obwodnica miasta, od zachodu zaś linia kolejowa.

Przekraczające te bariery tereny zainwestowane to przede wszystkim pasma osadnicze powstające samorzutnie wzdłuż dróg wylotowych z miasta. Wyjątek od tej zasady stanowi jedynie duży kompleks zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wykształcony w sąsiedztwie dworca kolejowego po zachodniej stronie linii kolejowej.

Duże kompleksy leśne stanowiące do 2004 r. granicę północną miasta, po włączeniu Piekiełka i Krajewa w granice administracyjne Mławy tworzą teraz wraz z dwiema niewielkimi jednostkami osadniczymi o charakterze osad wiejskich krajobraz części północnej.

Nowe inwestycje zrealizowane w ostatnich 10-ciu latach, **to liczne budynki mieszkalne (zarówno wielo- jak jednorodzinne)**, pojedyncze obiekty usługowe (w tym dość liczna grupa usług publicznych – szkoły), realizacje drogowe i infrastrukturalne oraz obiekty produkcyjne. Zwłaszcza te ostatnie (LG i współpracujące z LG) znacząco wpłynęły na całokształt uwarunkowań społeczno – przestrzennych w mieście.

Analiza wydanych decyzji i pozwoleń na budowę ujawnia różnorodność działań inwestycyjnych. Dotyczą one budowy i rozbudowy lokalnych systemów infrastruktury technicznej i komunikacji oraz zabudowy jednorodzinnej **jak i** wielorodzinnej, zabudowy usługowej i produkcyjnej.

Obserwuje się wyraźne rozproszenie wydawanych decyzji na obszarze miasta, brak jest wyraźnych tendencji wskazujących na szczególne zainteresowanie którymkolwiek rejonem Miasta.

Znaczna ilość decyzji dotyczy rozbudów i przebudów budynków mieszkalnych, co może wskazywać na zmiany jakościowe zasobów mieszkaniowych, a więc i na poprawę standardów życia mieszkańców miasta. Sytuacja ta każe się zastanowić nad wskazaniem w Studium UiKZP terenów pod nowe zespoły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w tym pod zespoły zabudowy ekstensywnej o wysokim standardzie oraz pod nowe zespoły zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

Potrzeba taka związana może być ze znaczącym wzrostem miejsc pracy w mieście po zrealizowaniu w ostatnim czasie m.in. fabryki LG.

Znaczna ilość decyzji dotyczy inwestycji miejskich, przede wszystkim związanych z realizacją nowych ulic i modernizacją tych istniejących. Równie liczna grupa decyzji dotyczy realizacji sieci infrastruktury technicznej. Działania takie podnoszą w znaczący sposób zarówno jakość życia mieszkańców jak i jakość przestrzeni miejskiej.

Działania polegające na uzbrajaniu i dozbrajaniu terenów zainwestowania miejskiego pozwalają na intensyfikację tego zainwestowania oraz na zainwestowanie terenów bezpośrednio z nimi sąsiadujących, znajdujących się w zasięgu oddziaływania nowych i rozbudowywanych systemów.

STAN ŚRODOWISKA PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO - WYMOGI OCHRONY (ANALIZY ŚRODOWISKOWE)

Położenie i charakterystyka krajobrazu miasta

Miasto Mława położone jest w północnej części województwa mazowieckiego. Zajmuje powierzchnię 34,86 km², liczy 31,2 tys. mieszkańców.

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski, miasto położone jest na skraju tzw. Wyniesienia Mławskiego wchodzącego w skład Niziny Północnomazowieckiej. Dla rejonu tego charakterystyczne jest występowanie wałów kemowych i morenowych, których powstanie związane jest z najmłodszymi fazami zlodowaceń środkowopolskich.

Geosystem miasta ujmowany jest jako system składający się z trzech pozostających we wzajemnym powiązaniu podsystemów:

- podsystemu społeczności miejskiej,
- podsystemu infrastruktury miejskiej,
- podsystemu przyrodniczego.

W każdym miejskim geosystemie występują wzajemne relacje:

- urbanizacja pociąga za sobą modyfikację lub degradację podsystemu przyrodniczego,
- podsystem przyrodniczy wpływa na strukturę, funkcjonowanie miasta jak również jego rozwój przestrzenny,
- rozwój infrastruktury miejskiej powoduje z jednej strony degradację podsystemu przyrodniczego, z drugiej zaś strony przyczynia się do jego ochrony,

W strukturze obszaru miasta istotną rolę odgrywają jego przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne tworzące system przyrodniczy miasta.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego miasta należą:

- ekosystemy leśne, bagienne, łąkowe, polne i wodne wchodzące w skład Zieluńsko-Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu – stanowiące wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu ponadlokalnym,
- drobnopowierzchniowe kompleksy leśne tworzące system przyrodniczy o znaczeniu lokalnym,
- doliny cieków powierzchniowych, a w tym:
  - dolina rzeki Mławki
  - dolina rzeki Seracz (w granicach miasta silnie zdegradowana), stanowiąca korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadlokalnym łączący tereny miasta z aktywnie biologicznymi ekosystemami obszarów otwartych,
  - dolina ciek Stary Rów (także w granicach miasta zdegradowana), która stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadlokalnym łączący ekosystemy leśne położone w Z-R OChK z aktywnymi biologicznie terenami otwartymi położonymi poza granicami miasta,
- drobnoprzestrzenne elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym.

Elementy wspomagające i współdziałające w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego miasta stanowią tereny otwarte o charakterze rolnym - głównie tereny łąk i pastwisk oraz ogrodów działkowych. Również duże znaczenie ma zieleń parkowa i urządzona zieleń miejska.

Wyniesienie Mławskie to łagodnie pochyłona w kierunku południowym wysoczyzna polodowcowa ukształtowana w wyniku procesów akumulacji glacialnej podczas zaniku lądolodu stadiału północnomazowieckiego zlodowacenia środkowopolskiego (Warty). Charakteryzuje się ono występowaniem wałów kemowych i morenowych. Ich wysokość w północnej części miasta przekracza miejscami 170 m n.p.m., najwyższy położony punkt tych wzniesień leży na wysokości 187,7 m n.p.m. Typem rzeźby, szczególnie północna część terenu, przypomina młody krajobraz pojezierny, jednak brak jest jezior, a zagłębienia bezodpływowe są płytkie i często wypełnione osadami akumulacyjnymi.

Fragment Wyniesienia Mławskiego położony w granicach miasta wyraźnie dzieli się na dwie części. Południowa i centralna część miasta leży na wysoczyźnie polodowcowej, gdzie koncentruje się praktycznie cała zabudowa miejska, zaś część północna w strefie czołowomorenowej. Lekko falista wysoczyzna polodowcowa odznacza się deniwelacjami dochodzącymi do 15 m, zaś spadki nie przekraczają 3 - 6°. Wyższe partie wysoczyzny cechują się znacznie większymi deniwelacjami przekraczającymi miejscami 35 m i spadkami powyżej 15° - co stanowi istotne utrudnienie przy rozwoju zabudowy tego rejonu. Północną część terenu w przewadze porastają las, natomiast w rejonach wschodniej i zachodniej granicy miasta dominują pola uprawne, a obniżenia terenu i niezainwestowane doliny cieków powierzchniowych zajęte są najczęściej przez łąki i pastwiska.

Strefy dolin rzeki Mławki i Seracza wyznaczają zasięg mezoregionu Równiny Raciąskiej, położonej na przedpolu ostatniego zlodowacenia, wcinającej się w tym miejscu wąskim klinem w wysoczyznowy obszar Wyniesienia Mławskiego. Jest to obszar położony niżej,

średnio 125,0 m n.p.m. Poza terenami zabudowanymi, w obrębie obniżen dominują łąki, a uprawy rolne zajmują zwykle tereny położone nieco wyżej.

Na całym omawianym terenie licznie występują zagłębienia o charakterze wytopiskowym. Ich dna znajdują się na wysokości ok. 160 m n.p.m. na wschodzie, 150 - 155 m n.p.m. na północy, 145 - 150 m n.p.m. w centrum i poniżej 140 m n.p.m. na południu i zachodzie. Zdecydowana większość zagłębień wytopiskowych jest wciągnięta w odpływ i przekształcona w dolinki lokalnych cieków. W południowej części Mławy znajduje się najniższy punkt na terenie miasta - 133,4 m n.p.m. w dolinie Seracza.

Budowa geologiczna

Rejon miasta Mława leży w zachodniej części jednostki tektonicznej – wyniesienia mazurskiego. Pokrywą osadową tworzą tu: kambr, cechsztyń oraz kompleks mezozoiczny (obejmujący trias, jurę i kredę).

Miąższość utworów trzeciorzędowych wynosi lokalnie ponad 200 m. Ich profil dokładnie został rozpoznany w otworze wiertniczym, który osiągnął głębokość 350 m i zakończony został na morskich iłach i piaskach paleogenu.

Na utworach oligoceńskich (wykształconych w postaci iłów i piasków) zalegają utwory frakcji limnicznej i lądowej miocenu, osiągające w rejonie Mławy miąższość 60-120 m. Są to na ogół iły i mułki z przewarstwieniami piasków o różnych frakcjach, miejscami z cienkimi pokładami węgla brunatnego.

Miąższość utworów pliocenu, które są często porozcinane przez późniejszą erozję lodowcową, w rejonie miasta wynosi około 70 m. Są one wykształcone w postaci iłów, mułków miejscami piasków.

Rejon Mławy znajduje się w zasięgu zlodowaceń: południowopolskiego i środkowopolskiego oraz na przedpolu zlodowacenia północnopolskiego. Najstarsze osady czwartorzędowe, stwierdzone głębokim wierceniem, to piaski lokalnie prześladowane iłami pliocenскими - wiek tych utworów datuje się na zlodowacenie Narwi.

Wyżej zalegają piaszczysto-żwirowe osady o miąższości około 30 m zaliczane do zlodowacenia południowopolskiego.

Utwory zlodowacenia Odry zachowały się fragmentarycznie, reprezentowane są przez gliny zwałowe i piaski wodnolodowcowe. Utwory zlodowacenia Warty wykształcone są w postaci pakietu iłów, mułków, piasków zastoiskowych, glin zwałowych oraz piasków i żwirów wodnolodowcowych.

Największe znaczenia dla budowy geologicznej strefy przypowierzchniowej, a co za tym idzie morfologii terenu miały procesy zachodzące podczas zlodowacenia Warty. Osady tego wieku występują na całym terenie miasta. Są one związane z fazami oscylacji czoła lodowca, reprezentowane są przez poziomy glin zwałowych oraz towarzyszące im osady akumulacji wodnolodowcowej i zastoiskowej. W rejonie Mławy najpełniej wykształcone są poziomy glacialne stadiału ciechanowskiego. Z tego okresu pochodzą wzgórza moren czołowych zbudowane z glin zwałowych, głązów i utworów piaszczystych o różnym stopniu granulacji. W okresie recesji lądolodu stadiału ciechanowskiego z terenu ograniczonego łukami moren ciechanowskich i tzw. krawędzią opinogórską, powstały formy akumulacji szczelinowej.

Osady stadiału mławskiego nadbudowały istniejące już formy czołowomorenowe, a także utworzyły nowe. Obecnie na powierzchni w rejonie Mławy powszechnie występują gliny zwałowe tego stadiału, piaski, żwiry i głązy lodowcowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe.

W okresie interglacjału emskiego zaczął się proces formowania dolin i powstawania osadów aluwialnych, który trwał do zlodowacenia Wisły. W zlodowaceniu północnopolskim, w warunkach klimatu peryglacjalnego, piaski plejstoceniowe uległy częściowej eolizacji, tworząc pokrywy zalegające w stropie utworów lodowcowych, sandrowych i rzecznych.

Utwory holoceniowe wykształcone głównie jako ropy, namuły, piaski, piaski humusowe i lokalnie torfy wypełniają dna współczesnych dolin i obniżen terenu.

Surowce mineralne

Na terenie dawnej wsi Piekieleko występują złoże żwirowo-piaskowe. Najbliżej granic miasta znajdują się złoże ilów zastoiskowych „Mława”, położone nieco na wschód od granicy administracyjnej. Złoże to zostało rozpoznane w latach pięćdziesiątych XX wieku. Aktualna dokumentacja geologiczna obejmuje trzy pola zasobowe. Kopalinę stanowią szare i brązowe ropy pylaste z przerostami mułków i piasków pylastych. Całkowita powierzchnia złoże wynosi 2,97 ha. Miąższość kopaliny waha się od 3,5 do 14,7m. Złoże to było eksploatowane do 2003 roku, eksploatacja została zakończona wraz z upływem okresu ważności koncesji. Planuje się wodny kierunek rekultywacji wyrobisk. W rejonie tym w latach siedemdziesiątych przeprowadzono badania geologiczno-zwiadowcze, w celu rozszerzenia bazy surowcowej dla istniejącej w tym czasie cegielni. W wyniku tych prac na powierzchni 2,7 ha stwierdzono występowanie ilów i mułków o parametrach jakościowych zbliżonych do określonych w dokumentacji geologicznej sąsiedniego złoże. Obszar ten został wyznaczony jako perspektywiczny. Prace geologiczne prowadzone na obszarze położonym około 1 km na północ od tego rejonu dały wynik negatywny.

Wody powierzchniowe

Obszar miasta Mława położony jest w dorzeczu Wkry, głównymi ciekami odwadniającymi ten rejon jest rzeka Mławka wraz z dopływami: Seraczem i Starym Rowem. Główne źródła zagrożeń jakości wód powierzchniowych stanowią istniejące na terenie miasta zakłady przemysłowe, przede wszystkim zakłady przemysłu rolno-spożywczego, obiekty związane z dystrybucją i magazynowaniem paliw płynnych, drogi o dużym natężeniu ruchu pojazdów samochodowych.

Poprzez dopływ Dwukolanę, Mławka przyjmuje ścieki przemysłowe i komunalne z Iłowa-Osady. Badania wód rzeki Mławki wskazują pozaklasową jakość jej wód, ze względu na wysokie zawartości fosforu ogólnego, zawiesiny, azotu amonowego i miana Coli.

Na terenie miasta Mława zlokalizowana jest miejska mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana w pld. – zach. części miasta, przy ul. Płockiej, **obecnie w trakcie realizacji nowego obiektu**. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Seracz. Roczna ilość ścieków pochodzących z oczyszczalni wynosi około 1.834.678 m³/rok. Regularne badania prowadzone przez WIOŚ w Ciechanowie (**raz na 2 lata**) i laboratorium J S

Hamilton (comiesięcznie) a także bieżąca kontrola procesu oczyszczania Zakładu Wodociągów, Kanalizacji i Oczyszczalni Ścieków „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Mławie (SUEZ) potwierdzają, że ścieki odpływające z oczyszczalni ścieków spełniają parametry zawarte w pozwoleniu wodnoprawnym, a ponadto niskie wskaźniki zanieczyszczeń mają pozytywny wpływ na jakość wód w rzekach Seracz i Mławka.

Sieć kanalizacji deszczowej, pracująca w układzie grawitacyjnym, odprowadza: wody opadowe i wody drenażowo – melioracyjne. Ścieki te kierowane są do potoków – Seracz i Starego Rowu, przepływających przez teren miasta.

Źródła rzeki Seracz znajdują się w północno-wschodniej części miasta. Płyynie ona w dość słabo wykształconej dolinie powstałej poprzez przekształcenie polodowcowych zagłębień wyrobiskowych. W górnym odcinku rzeki koryto ma szerokość dna w granicach 0,6 - 0,8 m, nachylenie skarp - 1:1,5, głębokość jest zmienna i waha się od 1,0 do 2,5 m. W południowej części miasta szerokość koryta wzrasta do 1,0 m. ogólna długość koryta w granicach miasta wynosi około 6 km. Całkowita powierzchnia zlewni Seracza, do połączenia ze Starym Rowem, wynosi 30,5 km².

Rzeka przepływa przez centralną część miasta, okrążając od wschodu śródmieście. W związku z tym na jej trasie znajduje się szereg przepustów, m.in:

- przepust ramowy 2,0 x 4,0 m w ulicy bez nazwy, na północ od ul. Padlewskiego,
- przepust ramowy 2,0 x 2,0 m w ulicy Padlewskiego,
- przepust rurowy 2 x □ 1,0 m. w ul. Narutowicza,
- kamienne przepusty łukowe o wymiarach 1,5 x 2,5 m. w ul.18 Stycznia i Warszawskiej,
- dwa przepusty; rurowy 2 x □ 1,5 m. i ramowy 2,0 x 4,0 m. pod ul. Płocką.
- rzeka Seracz jest przekryta na niewielkich odcinkach (kanał □ 800 w rejonie ul. Dudzińskiego i ul. Wójtostwo).

Wody rzeki Seracz są częściowo zanieczyszczone, co zaobserwowano podczas wizji terenowej.

Źródła Starego Rowu znajdują się w rejonie Studzieńca. Wymiary koryta są następujące: szerokość dna - 0,5 m., głębokość - 1,0 m., nachylenie skarp - 1 : 1. Przez tory kolejowe rów przechodzi rurociągiem □ 1,0 m. Długość Starego Rowu w granicach miasta wynosi 3 km, a powierzchnia zlewni - 12,5 km².

Do obu cieków zrzucane są ścieki deszczowe z miasta bez wstępnego oczyszczania lub tylko częściowo oczyszczone. W okresach suchych woda w tych ciekach praktycznie stagnuje, a miejscami zanika. Przyczyną jest sztuczne obniżenie przypowierzchniowego poziomu wód gruntowych. Zjawisko to, związane jest głównie z budową kanalizacji, przejawia się między innymi zanikiem w zurbanizowanej części miasta licznych sztucznych i naturalnych niewielkich oczek wodnych.

Po intensywnych deszczach oba cieki, a szczególnie Seracz, gwałtownie przybierają. Jest to, na terenie o urozmaiconej rzeźbie (dość wysoki wskaźnik spływu powierzchniowego) i dominujących w podłożu gruntach o niskiej wodochłonności (niski wskaźnik infiltracji opadów), zjawiskiem naturalnym. Jednak z chwilą budowy kanalizacji deszczowej, znacznie przyspieszającej odpływ powierzchniowy, przybór wody w ciekach, a szczególnie w Seraczu,

stał się znacznie gwałtowniejszy. Po długotrwałych i intensywnych opadach prowadzi to do lokalnych podtopień - nadmiar wód nie mieści się w sztucznie ukształtowanym korycie, a małe spadki nie pozwalają na szybszy przepływ. Z czasem w miarę rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej zjawisko to będzie narastać. Istniejące koryto Seracza nie będzie w stanie przyjąć zwiększonej ilości wód opadowych. Okresowo zwiększony przepływ wód utrudniają również przekrycia przepustów.

We wschodniej części miasta znajdują się niewielkie zbiorniki wodne wypełniające wyrobiska po eksploatacji utworów ilastych.

Wody podziemne

Obszar miasta Mława według regionalizacji słodkich wód podziemnych znajduje się w obrębie regionu IX mazowieckiego, w subregionie zachodniomazowieckim. Region ten charakteryzuje się zróżnicowaniem warunków hydrogeologicznych i nie jest zasobny w wody podziemne. Wyróżnić tu można kilka czwartorzędowych warstw wodonośnych, przeważnie pozostających ze sobą w więzi hydraulicznej. Tworzą one jeden główny użytkowy poziom wodonośny.

Pierwszy poziom przypowierzchniowy jest nieizolowany od powierzchni i podatny na zanieczyszczenia antropogeniczne. Charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem, związany jest przede wszystkim z dolinami cieków powierzchniowych i obniżeniami terenu. Występuje również (lecz na większych głębokościach) w przepuszczalnych osadach moren czołowych, kamów i piaskach wodnolodowcowych. Zasilany jest przez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych.

Głębsze poziomy wód czwartorzędowych często mają charakter nieciągły. Mają na ogół niski współczynnik filtracji wynoszący dla piasków drobnoziarnistych 3-10 m/d i 10-14 m/d dla piasków średnioziarnistych. Zwierciadło wody posiada z reguły charakter napięty, generalnie współkształtny z morfologią terenu. Poziomy głębsze zasilane są pośrednio przez przesączanie przez osady półprzepuszczalne, lub bezpośrednio przez okna hydrogeologiczne. Spływ wód podziemnych generalnie odbywa się w kierunku głównych cieków powierzchniowych: Mławki i Seracza. Ze względu na intensywny pobór wód podziemnych w rejonie miasta stwierdzono występowanie niewielkiego obszaru (2-3 km²) objętego lejem depresji o głębokości 2-3 m. Wody podziemne związane z piętrzem plejstoceniowym charakteryzują się niską mineralizacją, zwykle poniżej 500 mg/dm³ i średnią twardością, ich jakość najczęściej jest dobra i trwała (Ia klasa). Potencjalne wydajności studni wynoszą 40-70 m³/h, a na terenach o gorszych parametrach hydrogeologicznych do 30 m³/h. Główny poziom wodonośny występuje w przedziale głębokości 35-85 m p.p.t. Na terenie miasta eksploatowane są dwa ujęcia zasilające wodociąg komunalny oraz wodociąg dla dzielnicy przemysłowej. Wydajność pojedynczych studni zasilających te wodociągi w sześciu przypadkach przekracza 50 m³/h (maksymalnie 81,2 m³/h), przy depresji 5,2-17,9 m. Zasoby eksploatacyjne ujęcia wodociągu miejskiego przy ul. Padlewskiego są określane na Q=90-338 m³/h, przy depresji s=20,5-22,0 m, ujęcia znajdującego się przy ul. Instalatorów Q=125 m³/h, s=7,0 m i dla ujęcia dla mleczarni i zakładów miejskich Q=1200 m³/h, s=25,6 m przy ul. Granicznej.

Całe miasto Mława położone jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Subniecka Warszawska (nr 215), jednak w świetle najnowszych badań geologicznych jego zasięg powinien ulec zredukowaniu: w rejonie Mławy nie stwierdzono obecności warstw wodonośnych wieku trzeciorzędowego, względnie mają one bardzo mało korzystne parametry hydrogeologiczne.

Należy zaznaczyć, że warunki hydrogeologiczne na terenie miasta przede wszystkim w strefie przypowierzchniowej są w dużej mierze przekształcone w wyniku procesów urbanizacyjnych. Generalnie zwierciadło wód poziomu przypowierzchniowego jest sztucznie obniżone do czego przyczyniła się:

- budowa kanalizacji,
- prace hydrotechniczne w korytach naturalnych cieków powierzchniowych,
- uszczelnienie podłoża, przez wprowadzenie zwartej zabudowy.

Wody przypowierzchniowe stanowią podstawowe techniczne ograniczenie w posadawianiu obiektów budowlanych i realizacji urządzeń infrastruktury podziemnej. Obecność wód przypowierzchniowych sprawia także, że płytko występujące grunty spoiste - gliny zwałowe i grunty zastoiskowe mają wysoką wilgotność naturalną, co zdecydowanie obniża ich przydatność do bezpośredniego posadowienia. Równocześnie obecność płytkiego poziomu wód gruntowych jest bardzo istotnym czynnikiem kształtującym warunki siedliskowe szaty roślinnej.

Rejonizacja warunków gruntowo-wodnych

W obrębie opracowania bardzo duże powierzchnie zajmują tereny o przekształconych antropogenicznie warunkach gruntowych i wodnych. Obejmują one obszary zwartej zabudowy miejskiej. Występują tu w strefie przypowierzchniowej grunty nasypowe o bardzo zróżnicowanej miąższości, położenie zwierciadła wód gruntowych, jak wspomniano wyżej, jest zaburzone w wyniku czynników związanych z procesami urbanizacyjnymi. Przy lokalizacji nowej zabudowy w rejonach tych należy każdorazowo przeprowadzać szczegółowe badania geotechniczne określające warunki posadowienia obiektów budowlanych.

Poza strefami zabudowy wyznaczono tereny:

1. O bardzo korzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy.

Dotyczy to obszarów zbudowanych z gruntów niespoistych i średnozagęszczonych, a także glin zwałowych wykształconych w postaci twaroplastycznych i półzwartych gruntów spoistych. Osady niespoiste to piaski o różnej granulacji (czołowomorenowe, wodnolodowcowe i sandrowe) często zaglinione lub z domieszką frakcji żwirowej. W osadach tych wody gruntowe występują na znacznej głębokości (poniżej poziomu posadowienia obiektów budowlanych).

2. O korzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy. Wyróżniono tu dwie podgrupy:

a. Obszary, na których pod powierzchnią zalegają grunty spoiste reprezentowane przez ły, pyły i gliny zastoiskowe. Są to z reguły osady twaroplastyczne nadające się do bezpośredniego posadowienia obiektów budowlanych. Miejscami jednak mogą występować

w nich wkładki i przewarstwienia gruntów plastycznych pogarszających warunki posadowienia obiektów budowlanych.

b. Obszary, na których pod powierzchnią występują osady piaszczysto-żwirowe. Są to grunty nośne, przy czym okresowo lub stale może występować tu w poziomie posadowienia (na gł. ok. 2,0 m p.p.t.) swobodne zwierciadło wód gruntowych. Na terenach tych należy liczyć się z koniecznością przeprowadzania odwodnień wykopów fundamentowych i pod infrastrukturę podziemną, przy czym odwodnienia te powinny mieć niewielki zakres, niemniej jednak na terenach tych wskazane jest planowanie prac ziemnych w okresach suchych.

3. O mało korzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy.

Wydzielono tu trzy podgrupy:

a. W podłożu budowlanym przeważają plastyczne grunty spoiste, zwierciadło wód gruntowych głębiej niż 2,0 m p.p.t., lecz do tej głębokości mogą pojawiać się liczne i długotrwałe sączenia. Na terenach tych należy lokalizować lekkie, bez podpiwniczeń obiekty budowlane.

b. W podłożu budowlanym zalegają nośne grunty sypkie, swobodne zwierciadło występuje stale na głębokości do 2,0 m p.p.t., lokalnie do 1,0 m p.p.t. Na terenach tych wskazana jest lokalizacja obiektów bez podpiwniczeń.

c. W podłożu zalegają grunty nośne, tereny o bardzo urozmaiconej rzeźbie, powszechnie występują nachylenia zboczy przekraczające 15° . Tereny te w pierwszej kolejności powinny być przeznaczone pod zalesienia lub zagospodarowane zielenią urządzoną.

4. O niekorzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy.

Wydzielono tu dwie podgrupy:

a. Tereny obejmujące doliny głównych cieków powierzchniowych oraz większe obniżenia. Od powierzchni występują słabonośne grunty organiczne, które nie nadają się do bezpośredniego posadowienia obiektów budowlanych. Swobodne zwierciadło wód gruntowych na głębokości do 1,0 m p.p.t. Należy wykluczyć tu lokalizację jakiegokolwiek zabudowy.

b. Tereny obejmujące doliny boczne stanowiące strefy koncentracji spływu wód powierzchniowych. W podłożu budowlanym występują luźne piaszczysto-pylaste osady deluwialne, okresowo swobodne zwierciadło wód gruntowych może pojawiać się na głębokości do 1,0 m p.p.t. Tereny te predysponowane są do występowania zjawisk geodynamicznych (powierzchniowych ruchów masowych), należy wykluczyć tu lokalizację zabudowy.

Warunki klimatyczne

Podstawowe parametry meteorologiczne na terenie miasta wahają się w granicach:

- średnia temperatura roczna 6,0 - 8,6°C;
- temperatury skrajne: maksimum 32,5°C, minimum -25,1°C;
- suma opadów 488,3 - 679,3 mm;
- średnia prędkość wiatru 3,4 - 3,7 m/s;
- ilość dni pochmurnych 92 - 127;
- ilość dni z mgłą 65 - 84;
- ilość dni z opadem 175 - 218;

- ilość dni z burzą 20 - 30;
- pokrywa śnieżna (dni) 18 - 120.

Topoklimat

Podstawowe znaczenie dla kształtowania się warunków topoklimatycznych, ma wymiana energii zachodząca na powierzchni granicznej między atmosferą a podłożem. Zróżnicowanie topoklimatyczne terenu objawia się najsilniej w warunkach pogody radiacyjnej- bezchmurnej lub z małym zachmurzeniem, i bezwietrznej.

Wartości składowych bilansu cieplnego, a co za tym idzie różnorodność warunków topoklimatycznych zależą od: rzeźby terenu, rodzaju podłoża, jego pokrycia i uwilgotnienia, odsłonięcia horyzontu, itd. Czynniki wymienione na pierwszym miejscu odgrywają najistotniejszą rolę spośród cech charakterystycznych podłoża, prowadzą do wyodrębnienia typów klimatów- form wypukłych, płaskich i wklęsłych. Znaczny udział w modyfikacji naturalnych warunków klimatycznych obszaru ma wprowadzenie nań zabudowy, rodzaj zagospodarowania przestrzeni. Także dominującą funkcję w kształtowaniu klimatu przejmują duże powierzchnie leśne.

Na omawianym terenie warunki topoklimatyczne są kształtowane głównie przez następujące czynniki:

- obecność w północnej części dużych kompleksów leśnych,
- duże tereny zwartej zabudowy z małym udziałem powierzchni biologicznie czynnej,
- znaczne urozmaicenie rzeźby terenu.

Topoklimat w strefach koncentracji zabudowy

Kształtuje się on w wyniku oddziaływania czynników urbanizacyjnych. Modyfikująco wpływa: intensywna emisja zanieczyszczeń do atmosfery, emisja ciepła odpadowego lub traconego w procesach technologicznych i grzewczych, zakłócenie naturalnej równowagi termiczno-wilgotnościowej i radiacyjnej na skutek dużego udziału sztucznego podłoża i małej ilości zieleni, osłabienie wymiany powietrza przy zwartej zabudowie i zwiększonym tarcu zróżnicowanego podłoża.

Można stwierdzić, że rodzaj zabudowy w mieście decyduje o przeciętnych wartościach promieniowania bezpośredniego i korzystnymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi. W ciągu doby i w okresie zimy występują wyższe temperatury minimalne niż na obszarze otwartym. Zabudowa sprzyja rozwojowi lokalnej wymiany pionowej i poziomej powietrza, szczególnie w nocy, zmniejsza niebezpieczeństwo występowania lokalnych przymrozków radiacyjnych. Zieleń przydomowa, osiedlowa i miejska, która optymalizuje warunki wilgotnościowe i zmniejsza możliwość występowania niekorzystnych stanów przegrzania organizmu w lecie. Pełni ona ponadto funkcję filtrującą zanieczyszczenia i ogranicza rozprzestrzenianie się hałasu.

Warunki bioklimatyczne terenów otwartych różnicuje także czynnik rzeźby. Korzystniejsze, z punktu widzenia klimatu odczuwalnego są tereny położone wyżej. Wszelkiego rodzaju zabudowane obniżenia odznaczają się gorszymi warunkami przewietrzania, możliwością stagnowania zimnego i wilgotnego powietrza (mgły i przymrozki) oraz zanieczyszczeń. Są

one zdecydowanie mniej korzystne dla stałego pobytu ludzi - mniej korzystne warunki bioklimatyczne.

Wpływ wymienionych czynników jest różny w zależności od rodzaju i intensywności zagospodarowania. Zurbanizowany teren miasta, ze względu na typ topoklimatu miejskiego (mikroklimatu) można podzielić następująco:

- zwarta zabudowa śródmieścia z niewielkim udziałem roślinności,
- parki i skwery miejskie,
- zabudowa jednorodzinna z ogródkami przydomowymi,
- zabudowa wielorodzinna z towarzyszącą zielenią osiedlową,
- tereny zabudowy przemysłowej,
- tereny komunikacyjne.

Topoklimat form dolinnych i obniżeń

Tereny te obejmują przede wszystkim dolinę rzeki Mławki, Seracza oraz Starego Rowu. Z uwagi na częściowe zainwestowanie dolin Seracza i Starego Rowu topoklimat tych form dolinnych został w dużej mierze zmodyfikowany.

Dna dolin cechują się przeciętnymi warunkami solarnymi i najmniej korzystnymi warunkami termicznymi. Są to obszary o wysokim poziomie wód gruntowych, miejscami podmokłe, w znacznej części porośnięte roślinnością łąkową, zaroślami i czasami wilgotnymi lasami. Stanowią dużą powierzchnię parującą w dzień. Przy dobrym nawietrzaniu dolin rzecznych stwarza to niekorzystne warunki termiczne. Obszary te są „chłodniejsze”, w okresie wegetacyjnym występują wyższe minimalne dobowe temperatury. Tereny te są najbardziej narażone na występowanie przymrozków i tworzenie się zastoisk zimnego powietrza. Wilgotność powietrza jest dość znaczna. Nocne spadki temperatury i towarzyszący im wzrost wilgotności sprzyjają częstemu powstawaniu mgieł radiacyjnych.

Topoklimaty terenów otwartych

Tereny otwarte, zajmują stosunkowo duże powierzchnie na obszarze miasta. Obejmują głównie grunty orne i nieużytki. Charakteryzują się umiarkowanymi warunkami termiczno-wilgotnościowym, zależnymi od ekspozycji i pokrycia terenu. Większe predyspozycje do tworzenia się zimnego powietrza mają tereny bardziej wilgotne - zbudowane z glin. Zaznacza się również zróżnicowanie termiczne wynikające z różnic nasłonecznienia związanych z ukształtowaniem terenu.

Są to obszary umiarkowanie ciepłe i wilgotne. Mają one tendencje do przegrzewania powierzchni czynnej w czasie pogody słonecznej, co sprzyja lokalnej konwekcji. W lokalnych obniżeniach panują warunki do tworzenia się krótkotrwałego zalegania w nocy zimnego powietrza i przymrozków natury radiacyjnej i radiacyjno-adwekcyjnej. Mogą tu występować duże wahania dobowe temperatur i wilgotności powietrza. Warunki nawietrzania są raczej dobre.

W obrębie topoklimatów terenów otwartych można wyróżnić jako specyficzny - mikroklimat obrzeży lasów (strefy ekotonu). Tereny bezpośrednio przylegające do obszarów leśnych cechują się ograniczonym dopływem promieniowania słonecznego, większą zacisnością,

częstym występowaniem rosy i mgły po stronie zawietrznej lasu, podwyższoną wilgotnością powietrza o ok. 20 - 30% i obniżoną temperaturą średnio o 1 - 1,5⁰C. Ściana lasu, położonego na wzgórzach morenowych jako przeszkoda dla wiatrów deszczonośnych może otrzymywać zwiększoną ilość opadów.

Tereny przylesne mają korzystne warunki bioklimatyczne. W wyniku synergicznego działania prądów powietrza opadającego, „przefiltrowanego” przez zadrzewienia oraz przyziemnego, wypartego przez to opadające, tworzą się od strony zawietrznej, zwłaszcza przy ścianie lasu, zawirowania. Mają szczególne walory zdrowotne. W cieniu wiatrowym powietrze jest najbogatsze w aerozole a najuboższe w aeroplankton. Maksymalny zasięg oddziaływania lasu sięga do 50 wysokości drzew (500 - 1000 m). Wyraża się w ograniczeniu prędkości wiatru i parowania potencjalnego oraz obecności fito aerozoli leczniczych.

Topoklimat obszarów zalesionych

Lasy kształtują warunki klimatyczne i regulują bilans wodny. Zwarta powierzchnia leśna powoduje łagodzenie dobowych i rocznych ekstremów temperatury powietrza. Wilgotność powietrza jest na ogół wyższa, szczególnie w drzewostanie iglastym. Spada prędkość wiatrów. Wzmoczona konwekcja nad powierzchnią czynną lasu wpływa na wzrost opadów atmosferycznych.

Największe wartości bioklimatyczne mają dojrzałe drzewostany sosnowe i dębowe oraz stare drągowiny na suchych siedliskach. W drzewostanach młodych, o dużej zwartości, duże obciążenie dla organizmu stanowią upalne, bezwietrzne dni, stany przegrzania. Mało korzystne oddziaływanie bioklimatyczne cechuje zespoły lasów wilgotnych, zadrzewień łągowych, zarośli wierzbowych.

Wielkoprzestrzenne zbiorowiska leśne (występujące w północnej części miasta) są cennymi obszarami zasilania i regeneracji powietrza.

Przy pogodach bezwietrznych, w dni słoneczne a szczególnie w nocy, wymiana powietrza w mieście odbywa się w wyniku tzw. efektu bryzowego. W miejsce nagrzanego i zanieczyszczonego powietrza, które jest konwekcyjnie unoszone, dołem napływa czyste powietrze z chłodniejszych terenów zewnętrznych. Dlatego należy chronić styk terenów zadrzewionych i zalesionych – nie wprowadzać ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu.

Stan czystości powietrza atmosferycznego i zagrożenie hałasem

Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na obszarze miasta są ciągi komunikacyjne oraz emitory lokalne.

Drogi o dużym natężeniu ruchu pojazdów mechanicznych stanowią istotne zagrożenie dla zdrowia osób mieszkających w strefie ich potencjalnego, uciążliwego oddziaływania. Europejska Agencja ds. Ochrony Środowiska stwierdza, że samochody odpowiadają za 10-25 % europejskiej emisji pyłów, ale ich wkład w zanieczyszczenie powietrza na poziomie gruntu jest znacznie większy, co wynika ze zjawiska wtórnego pylenia przez koła samochodów. Dodatkowo pojazdy samochodowe są największym emitorem toksycznych związków chemicznych, takich jak: 1,3-butadien, benzen i liczne karcenogeny związane z pyłami. Ruch

samochodowy odpowiedzialny jest za wysokie stężenie zanieczyszczenia powietrza w pobliżu dróg, w dodatku na poziomie ulic, a dokładniej na poziomie oddychania. W miejscach o szczególnie wysokim poziomie ryzyka, gdzie zanieczyszczenie powietrza jest wyjątkowo wysokie (ruchliwe drogi, duże parkingi samochodowe, skrzyżowania dróg i okolice stacji benzynowych), poziom zanieczyszczenia powietrza może być od 4 do 40-krotnie wyższy od dopuszczalnych norm.

Do najbardziej uciążliwych ciągów komunikacyjnych należy zaliczyć oczywiście drogę krajową E-7. Omija jednak ona miasto od strony wschodniej, czyli zawietrznej, tak, więc w jej uciążliwym zasięgu położone są tylko nieliczne budynki mieszkalne.

W strefie jej potencjalnego uciążliwego oddziaływania należy wykluczyć uprawę roślin sadowniczych i ogrodnich.

Należy dodać, że główne ulice Mławy (ul. Żwirki, ul. Piłsudskiego, ul. Płocka, ul. Warszawska itd.), charakteryzują się także wysokim natężeniem ruchu samochodowego w tym samochodów ciężkich i stanowią istotne źródło zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Wydaje się, że jedynym możliwym działaniem prowadzącym do poprawy stanu higieny atmosfery w rejonie głównych ulic miasta jest eliminacja ruchu tranzytowego przez jego teren, szczególnie ograniczenie ruchu samochodów ciężkich. Wprowadzenie wzdłuż dróg położonych wewnątrz miasta zieleni izolacyjnej nie przyniesie pożądanych efektów. Wynika to przede wszystkim z układu przestrzennego zabudowy, która jest skoncentrowana wzdłuż ciągów komunikacyjnych, w niewielkiej od nich odległości, czyli jest brak możliwości utworzenia z zieleni izolacyjnej ekranów oddzielających drogi od zabudowy.

Jeśli chodzi o punktowe emitory zanieczyszczeń powietrza to na terenie miasta można wyróżnić:

- energetyka cieplna (ciepłownie miejskie),
- kotłownie szkół, szpitali i innych obiektów użyteczności publicznej;
- kotłownie i przemysłowe emisje technologiczne,
- rozproszone indywidualne źródła ciepła,

Na terenie powiatu mławskiego w obrębie, którego położone jest miasto Mława, na koniec 2015 roku zakłady przemysłowe wyemitowały łącznie 12 267 ton zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, z czego 99,9%, to zanieczyszczenia gazowe. Największe punktowe zanieczyszczenie emituje ciepłownia miejska oraz lokalne kotłownie i dzielnica przemysłowa. Jednakże do obniżenia jakości powietrza najbardziej przyczyniają się stare piece i kominki w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej.

W ostatnich latach w mieście zrealizowano szereg inwestycji, w wyniku których m.in. 7 kotłowni węglowych Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej zamieniono na olejowo-gazowe. Miasto Mława w roku 2003 dokonało wymiany kotłowni węglowych na gazowe w 2 szkołach i 2 przedszkolach. W wyniku pomiarów prowadzonych w 2003 r. w 3 zakładach na terenie Mławy stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej emisji substancji wprowadzanych do powietrza, określonej w decyzjach Starosty Mławskiego.

Dotyczy to:

- Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Mławie Spółki z o.o. (emisja pyłu i NO₂),

- Przedsiębiorstwa Produkcji Urządzeń Dźwigowych „DŹWIGPOL” S.A. w Mławie (emisja pyłu i SO₂) kotłownia nie czynna od 2005 r.

Badania stanu jakości powietrza w Mławie wykazały przekroczenie dopuszczalnych norm poziomu pyłu zawieszonego PM10.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta ława do roku 2022 oraz Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (uchwała Nr VII/74/2015 Rady Miasta Mława z dnia 26 maja 2015r.) wskazują kierunki działań niezbędnych do poprawy jakości powietrza w mieście.

Polityka niskoemisyjna w mieście ukierunkowana jest przede wszystkim na:

- osiągnięciu jak najwyższego poziomu termomodernizacji sektora mieszkalnego oraz obiektów użyteczności publicznej;
- osiągnięciu jak najwyższego poziomu wykorzystania technicznego potencjału energii odnawialnej w mieście;
- zapewnieniu jak najwyższego udziału dostaw ciepła sieciowego do jak największej liczby odbiorców, przy maksymalnym ograniczeniu indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach kopalnych, także poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- zapewnieniu dostaw ciepła i energii elektrycznej mieszkańcom;
- ograniczeniu wpływu działań Urzędu Miasta na emisje gazów cieplarnianych, poprzez wymianę sprzętu biurowego, elektrycznego, oświetlenia, modernizację środków transportu;
- podejmowaniu na szeroką skalę działań edukacyjnych i promocyjnych wśród mieszkańców, przedsiębiorców i jednostek publicznych;
- uwzględnieniu celów PGN w lokalnych dokumentach strategicznych i planistycznych;
- rozbudowa istniejącej sieci ciepłowniczej i gazowej.

Na terenie miasta głównym źródłem hałasu są ciągi komunikacyjne. Jednorazowo przeprowadzone pomiary, przy trasie E-7 przy skrzyżowaniu z ul. Dzierżgowską, wykazały że równoważny poziom dźwięku dla przedziału czasu odniesienia $L_{AeqT} = 69,2$ dB w porze dziennej. Dopuszczalny poziom hałasu wynosi: 60 dB w ciągu dnia i 50 dB w porze nocnej. Jak wspomniano wyżej droga E-7 przebiega w pewnej odległości od terenów zwartej zabudowy, więc jej uciążliwość dla mieszkańców miasta jest w mniejszym stopniu istotna niż uciążliwość ciągów komunikacyjnych przebiegających przez centralne części Mławy. W rejonie tych ciągów nie był prowadzony monitoring, jednak biorąc pod uwagę natężenie ruchu samochodowego w tym pojazdów ciężkich, należy przypuszczać, że są to obiekty o dużym stopniu uciążliwości.

Ograniczenie emisji hałasu może nastąpić poprzez eliminację ruchu tranzytowego pojazdów ciężkich oraz modernizację stanu nawierzchni drogi. W przypadku podjęcia działań modernizacyjnych należy zwrócić szczególną uwagę na dobór nawierzchni, właściwej dla rzeczywistej prędkości pojazdów. Asfalty porowate zmniejszają emisję hałasu dopiero przy prędkościach znacznie większych od 70 km/h, zaś tzw. „ciche asfalty” (nawierzchnia, która obniża emisję hałasu o około 5 dB przy małej prędkości pojazdów, $v < 70$ km/h) mogą być stosowane w strefach zabudowanych. Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych poprawi

warunki akustyczne w środowisku zewnętrznym o około 5 dB. Nie zapewni to jednak warunków komfortu akustycznego w tych punktach, w których poziom dźwięku przed zastosowaniem działań ochronnych jest większy niż 60 dB w porze dziennej i 50 dB w porze nocnej. Zjawisko to może prawdopodobnie dotyczyć stref bezpośrednio przyległych do głównych ulic. W takim przypadku skuteczną metodą redukcji hałasu jest wymiana okien na dźwiękoizolacyjne, które zapewnią, warunki komfortu akustycznego wewnątrz pomieszczeń zamkniętych. Natomiast wprowadzenie szpalerów zieleni izolacyjnej (podobnie jak w przypadku emisji zanieczyszczeń) nie przyniesie pożądanych rezultatów.

O ile po modernizacji linii kolejowej E-67 (relacji Warszawa-Gdynia) pociągi pasażerskie w zasadzie nie są już istotnym źródłem hałasu, o tyle transport towarów nadal generuje przekroczenia norm hałasowych, głównie w porze nocnej. Zasięg ponadnormatywnych wartości obejmuje tereny przylegające do linii kolejowej w pasie do około 100 m.

Do chwili obecnej pomimo niewątpliwych uciążliwości jakie wywołuje hałas pochodzący od trakcji kolejowej nie prowadzono w Mławie specjalnych badań dotyczących tego problemu.

Hałas przemysłowy na omawianym terenie stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z zakładami produkcyjnymi i usługowymi. Jest on uciążliwy głównie dla budynków zlokalizowanych w pobliżu takich obiektów. Poziom hałas przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od parku maszynowego, zastosowanej izolacji hal produkcyjnych, a także prowadzonych procesów technologicznych oraz funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nim terenów. Z terenów magazynowo-składowych emitowany jest hałas związany z przeładunkiem czy rozładunkiem towarów, pracą wózków widłowych. Są to emisje okresowe (dotyczą tylko pory dziennej) i prawdopodobnie nie następuje przekroczenie dopuszczalnych norm. Niemniej jednak obiekty te okresowo mogą wywoływać uciążliwości dla ludzi.

Gleby

Typy gleb i ich wartość użytkowa są bardzo ściśle związane z rodzajem podłoża z którego zostały wytworzone. Największe powierzchnie gleb o wysokiej przydatności dla celów rolniczych występują we wschodniej części miasta. Są to gleby wytworzone z glin zwałowych oraz utworów zastoiskowych. Dominują gleby brunatne wyługowane i kwaśne, lokalnie występują gleby bielcowe, pseudobielcowe oraz czarnoziemie właściwe. Duża część jest zaliczana do IV klasy gruntów ornych i podlega ochronie przed przeznaczeniem na cele nierolne.

Najlepsze gleby w tym rejonie należą do kompleksu pszennego dobrego.

Są to gleby wytworzone z pyłu, położone na terenie płaskim. Posiadają one płytki lub średniogłęboki poziom próchniczny, dobrą pojemność wodną i strukturę. Są to gleby lekkie i łatwe do uprawy.

Duże powierzchnie zajmują gleby zasobne w składniki pokarmowe, należące do kompleksu żytniego bardzo dobrego oraz zaliczane do kompleksu żytniego dobrego.

Gleby kompleksu żytniego dobrego oznaczają się dużą przepuszczalnością, małą przesiąkliwością oraz niedużą zdolnością magazynowania wód opadowych

Miejscami, w strefach stagnacji wód opadowych lub płytkiego zalegania wód gruntowych występują gleby należące do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Są to gleby wytworzone głównie z pyłów o dobrej pojemności wodnej, są przepuszczalne i niezbyt przewiewne z uwagi na podwyższony poziom wód gruntowych.

W rejonie tym występują również gleby nie podlegające prawnej ochronie zaliczane najczęściej do V klasy gruntów. Reprezentowane są głównie przez kompleks żytni słaby. Gleby te odznaczają się dużą przepuszczalnością oraz małą zdolnością do magazynowania wód opadowych.

Dla, występujących w tym rejonie, użytków zielonych średnich charakterystyczne są gleby brunatne właściwe i deluwialne. Występują tu grądy popławne i podmokłe. Na użytkach tych dominują trawy średniej wartości pokarmowej, znikoma ilość roślin motylkowych oraz zioła i chwasty. Obszary te po przeprowadzeniu melioracji mają możliwość awansu do kompleksu pierwszego.

W pozostałych częściach miasta występują gleby o niewielkiej przydatności dla celów rolniczych, zaliczane głównie do V i VI klasy gruntów ornich (lokalnie do IVb klasy). Dominują tu kompleksy żytni słaby i żytni bardzo słaby. Są to gleby wytworzone na piskach słabogliniastych lodowcowych i kemowych oraz na piaskach wodnolodowcowych.

Miejscami w strefach dolin i obniżeń spotykane są gleby organiczne: murszowo-mineralne i murszowate oraz torfowe i murszowo-torfowe. Gleby te niezależnie od klasy bonitacyjnej podlegają prawnej ochronie.

Szata roślinna i świat zwierzęcy

Na terenie miasta Mława można wyróżnić trzy strefy o wyraźnym zróżnicowaniu szaty roślinnej:

- strefa wschodnia i zachodnia – rolnicza, z dominacją pól uprawnych,
- strefa centralna – zwartej zabudowy miejskiej,
- strefa północna – z dominacją ekosystemów leśnych.

W strefie wschodniej i zachodniej występuje roślinność o przeciętnych walorach przyrodniczych. Dominują tu pola uprawne oraz miejscami łąki i pastwiska. Zabudowie zagrodowej towarzyszą drzewa i krzewy ozdobne, pojedyncze drzewa owocowe. Najczęściej występujące gatunki drzew i krzewów ozdobnych to: lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, klon pospolity, świerk pospolity i kłujący, żywotnik zachodni, jałowiec pospolity, dereń biały, róża pospolita i leszczyna. Sady najczęściej tworzą jabłonie, grusze, śliwy, wiśnie często spotykane są również orzech włoski. Roślinność towarzysząca zabudowie mieszkaniowej na ogół jest w dobrym stanie zdrowotnym i mimo wielu zastrzeżeń odnośnie kompozycji poszczególnych zespołów roślin stanowi wartościowy element szaty roślinnej. W strefie tej wielkie znaczenie przyrodnicze i krajobrazotwórcze mają zadrzewienie, zakrzewienia i pojedyncze drzewa śródpolne. Rozbudowa układu drogowego, rozszerzenie stref budownictwa mieszkaniowego, tworzenie nowych obszarów przemysłowo-usługowych wywiera zdecydowanie negatywny wpływ na krajobraz. O ile gęsta sieć zadrzewień utrudnia mechanizację prac polowych to liczne badania dowodzą o

dużej ich roli w kształtowaniu równowagi biologicznej terenu rolniczego jak również ich wkład w upiększanie krajobrazu.

Zadrzewienia śródpolne mogą mieć różnorodną genezę:

- z reliktyw naturalnej roślinności leśnej,
- w wyniku spontanicznej kolonizacji dokonywanej przez drzewa i krzewy,
- przez nasadzenia jedno lub wielogatunkowych zadrzewień.

Zespoły roślinności śródpolnej tworzą najczęściej lipy, klony, topole, olsze, wierzby, dęby i jesiony, natomiast spośród krzewów dominują tarnina, głóg, trzmielina, bez czarny i koralowy, derenie, kalina itd.

Zadrzewienia śródpolne pełnią szereg ważnych funkcji:

- mają działania wiatrochronne
- hamują erozję wietrzną,
- zmniejszają parowanie sumaryczne (ewapotranspirację),
- zwiększają tworzenie się rosy,
- powodują (w skali globalnej) zwiększenie ilości opadów,
- wpływają na zwiększenie wilgotności gleb,
- zatrzymują szkodliwe emisje.

Z powyższego wynika, że utrzymanie istniejącej zieleni śródpolnej jest niezwykle istotne z punktu widzenia zachowania równowagi biologicznej jak również z punktu widzenia gospodarczego. W miarę możliwości wskazane jest również uzupełnianie i zwiększanie ilości tego typu zieleni.

Nowe nasadzenia śródpolne powinno łączyć już istniejące elementy. Ukierunkowanie osi zadrzewień określa kierunek dominujących wiatrów. Ten aspekt jest szczególnie ważny przy scalaniu gruntów. Aby maksymalnie ograniczyć straty gruntów, zadrzewienia należy sadzić na obrzeżach pól i na granicy parcel wzdłuż ich dłuższego boku, by nie stanowiły przeszkody przy manewrowaniu maszynami rolniczymi. Gęstość sieci zadrzewień określają takie czynniki jak: dominujący kierunek wiatru, ukształtowanie terenu oraz ich wysokość. W celu ochrony zwierząt hodowlanych przed wiatrem, słońcem i ulewami drzewa należy sadzić na pastwiskach trwałych, a jeśli jest to możliwe również na gruntach czasowo przeznaczonych pod łąki w wyniku zmianowania. Równie ważne jest obsadzanie zielenią wysoką kanałów i rowów melioracyjnych w celu wzmocnienia ich brzegów oraz dróg śródpolnych gdzie drzewa stanowią doskonałą zapórę uniemożliwiającą tworzenie się zasp śnieżnych.

Przy wyborze rodzaju zadrzewień oraz gatunków roślin należy kierować się następującymi zasadami:

- sadzić gatunki rodzime przystosowane do istniejących warunków siedliskowych,
- mieszać ze sobą liczne gatunki aby poprawić równowagę ekologiczną i upiększyć krajobraz,
- uwzględniać funkcje przyszłych zadrzewień.

Aby ograniczyć szkodliwe działanie zadrzewień na uprawy powinniśmy unikać sadzenia drzew o płaskim systemie korzeniowym (osika, klony: jawory, zwyczajny i polny, robinia akacja). Natomiast w przypadku brzegów wód płynących i stojących, drzewa które mają je chronić powinny mieć silny i gęsty system korzeniowy (wierzby, olsze).

Fauna terenów leśnych oraz zadrzewień i zakrzewień śródpolnych składa się z gatunków należących do różnych środowisk. Są tu gatunki leśne, otwartych pól, lecz najwięcej pochodzi z pogranicza leśno-polnego. Liczne zwierzęta uzależnione są od różnych gatunków roślin i warunków panujących wewnątrz zadrzewień, tak więc w zależności od bogactwa i zróżnicowania florystycznego rośnie zróżnicowanie fauny. Najliczniej reprezentowane są bezkręgowce, które znajdują tu doskonałe warunki schronienia, żerowania, zimowania i rozmnażania do najczęściej występujących należą: rusalka pawik, listkowiec cytrynek, wielbłądka, kowal bezskrzydły, rączyca, trzmiel, pasikonik zielony, biegacz, żuk wiosenny.

Poza okresami godowymi w tych rejonach można spotkać kilka gatunków płazów: rzekotkę drzewną, grzebiuszkę ziemną, ropuchę szarą i zieloną, natomiast gady są reprezentowane przez jaszczurkę zwinkę, padalca czy zaskrońca.

Liczne gatunki ptaków w zadrzewieniach śródpolnych budują gniazda i znajdują pożywienie, inne tylko gniazdują szukając pokarmu na okolicznych polach. Wiosną w tych rejonach najczęściej spotyka się ptaków wędrownych i osiadłych, występują tu gatunki owadożerne, drapieżne i ziarnojady, na zimę zostają przede wszystkim ziarnojady. W strefach zadrzewień śródpolnych spotyka się: pustułkę, kwiczoła, dzięcioła zielonego, sikorę modrą, słowika szarego, trznadla, kuropatwę, bażanta, srokę.

Lasy i zadrzewienia śródpolne są całorocznym środowiskiem życia wielu gatunków ssaków. Fauna jest typowa dla środkowej Polski. Z dużych zwierząt w okolicach Mławy można spotkać sarnę, rzadziej jelenia. Ponadto w rejonie Mławy spotyka się wędrujące łosie.

W północnej części miasta, na przedpolu lasów, zaznacza się strefa o stosunkowo dużej naturalności szaty roślinnej. Z punktu widzenia ekologii najbogatsze przyrodniczo są wszelkie strefy styków dwóch biocenoz. Strefa ekotonu (styk ekosystemów leśnych z agrocenozami) charakteryzuje się większą produkcją i różnorodnością biologiczną. Jest to strefa, w której przenikają się wzajemnie zasięgi wielu organizmów jednej i drugiej biocenozy – w tym przypadku – lasu i pola. Niewątpliwie wydłużona linia ekotonu sprzyja większej penetracji zwierzyny leśnej na polach. Z punktu widzenia rolnictwa jest to zjawisko niekorzystne. Biorąc pod uwagę uwarunkowania rozwoju rolnictwa (w rejonie tym dominują gleby o niskiej przydatności dla celów rolniczych) zmiana celów gospodarki rolnej np. przejście na agroturystykę czy rozwój zabudowy o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym może przyczynić się do zachowania w stanie naturalnym tej strefy. W takim przypadku zróżnicowana i dobrze rozbudowana strefa ekotonu będzie jak najbardziej pożądana. Wydłużenie granicy polno-leśnej jest też wymagane ze względów biocenotycznych. Wiadomo, że ekotony charakteryzują się dużą stabilnością procesów przyrodniczych. Są one uwarunkowane dużą różnorodnością zasiedlających je organizmów, np. pożyteczne organizmy zasiedlające skraj lasu penetrują również przyległe pola; owady drapieżne i zapylające, ptaki i ssaki drapieżne i owadożerne, mikrofauna glebowa itp.

Grunty rolne nieużytkowane położone na przedpolu dużych kompleksów leśnych, powinny być pozostawione Naturze we władanie. Po utrwaleniu się roślinności zielonej, porastają stopniowo krzewami, potem gatunkami lekkonasiennymi drzew: brzozą, osiką, topolą, wierzbą, olszą - w zależności od tego, jakie gatunki występują w pobliżu. Po kilkudziesięciu latach pod ich osłoną wyrastają drzewa: cienioznośne lipy, klony, jawory, dęby, buki, jesiony.

Nazywa się ten proces sukcesją ekologiczną i jest on w skrócie powtórzeniem tego, co działo się na naszych ziemiach po ustąpieniu lodowca. Można ten proces skracać, odwracać, hamować, korygować. Efektem są liczne choroby lasu.

Na terenie miasta najcenniejsze pod względem przyrodniczym są oczywiście duże kompleksy leśne położone w rejonie północnym.

Lasy Mławy położone są w IV Krainie Mazowiecko-Podlaskiej w Dzielnicy I – Niziny Północno-Mazowieckiej (mezoregion Wysoczyzny Ciechanowsko-Płońskiej). Pod względem fizyczno-geograficznym obszar lasów zalicza się do podprowincji Niziny Północnomazowieckiej, do mezoregionów Wzniesień Mławskich, Wysoczyzny Ciechanowskiej. Lasy te stanowią fragment większego kompleksu leśnego tzw. Lasu Mławskiego, położonego na północ, północny-wschód i północny-zachód od Mławy należącego do Nadleśnictwa Dwukoły - Lasów Państwowych. Zajmują one przede wszystkim siedliska świeże oraz umiarkowanie suche. Na ich terenie dominują powierzchniowo starsze (w wieku od ok. 30 do ok. 90 lat), przeważnie zwarte drzewostany sosnowe lokalnie z domieszką brzozy, dębu szypułkowego oraz robinią akacjową i klonem jesionolistnym w strefie brzegowej. Występują również drzewostany sosnowo-brzozowe i brzozowo-sosnowe ze znaczną domieszką dębu szypułkowego, robinią akacjową i klonem jesionolistnym w strefie brzegowej. Lokalnie drzewostan leśny tworzą starsze monokultury sosnowe oraz luźne, przeważnie młode (w wieku do ok. 30 lat) drzewostany brzozowe z domieszką sosny i dębu szypułkowego, drzewostany brzozowo-sosnowe oraz sosnowo-brzozowe z domieszką dębu szypułkowego, czasem dodatkowo z robinią akacjową i klonem jesionolistnym w strefie brzegowej. Na skraju lasów lub w ich sąsiedztwie, występują liczne młodniki sosnowe, świerkowe i modrzewiowe. Większość z istniejących na północy i północnym-wschodzie Mławy lasów objętych jest ochroną w ramach Zieluńsko - Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

W pozostałych rejonach miasta występują drobnopowierzchniowe lasy. Zajmują one siedliska umiarkowanie wilgotne, a w dolinach cieków wilgotne. Tworzą je drzewostany o różnym stopniu zwarcia, przeważnie w wieku 30 - 50 lat, budowane przez olchę czarną, topolę, wierzbę, kruszynę oraz lokalnie brzozę. Towarzyszą im lokalnie zarośla tworzone przez kępiaste wierzby tzw. łozy.

W obrębie zwartej zabudowy miejskiej dominuje zieleń urządzona. Tworzą ją przeważnie drobnopowierzchniowe kompozycje drzew ozdobnych jak również pojedyncze drzewa (klony pospolite, k. srebrzyste, jesiony wyniosłe, dęby szypułkowe, d. czerwone, kasztanowce białe, lipy drobnolistne, robinie akacjowe, jarząby pospolite, brzozy brodawkowate, topole zwykłe, topole kanadyjskie i in.), często w kompleksie z kompozycjami krzewów ozdobnych (żywotniki, jałowce, forsycje, jaśminowce, ligustr i in.) na trawnikach. Występują one na terenie zieleńców miejskich, w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej wysokiej, zabudowy niskiej typu miejskiego, obiektów użyteczności publicznej oraz na terenie cmentarzy.

Wiele z ulic ścisłego centrum miasta obsadzonych jest drzewami. Aleje drzew tworzą kasztanowce białe, klony srebrzyste, topole, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, jarząby zwykłe, robinie akacjowe) – są to w przewadze stosunkowo młode nasadzenia w wieku do 40 lat.

Najcenniejszym elementem zieleni urządzonej na terenie Mławy jest Park Miejski im. [Marszałka Józefa Piłsudskiego, po rewitalizacji](#). Jest on położony w samym centrum miasta, jego powierzchnia wynosi 3,6 ha. Na terenie parku znajduje się wartościowy drzewostan, który tworzy blisko 470 drzew i krzewów ozdobnych w blisko 120. gatunkach. Wiek rosnących tu drzew jest znacznie zróżnicowany, najstarsze drzewa mają ok. 200. lat, najmłodsze ok. 10. lat. Dominują w nim następujące gatunki drzew i krzewów ozdobnych:

- lipa drobnolistna - ok. 102 szt.,
- klon zwyczajny - ok. 93 szt.,
- kasztanowiec biały - ok. 11 szt.,
- kasztanowiec „Baumanni” 92 szt. (nasadzenie z 2005r.)
- świerk pospolity - ok. 80 szt.,
- robinia biała - ok. 70 szt.,
- klon jawor - ok. 60 szt.

Na terenie parku występują również: grab pospolity, dąb czerwony, wiśnia ozdobna, świerk kłujący odmiana modra, modrzew europejski, głóg jednoszyjkowy, a z gatunków rzadkich klon palmowy. Przy wejściu do parku od strony ul. St. Żeromskiego rośnie drzewo pamiątkowe tzw. Dąb Niepodległości.

Stan utrzymania parku jest dobry. Park objęty jest ochroną konserwatorską. Obecnie trwa modernizacja parku.

Na terenie Mławy znajdują się dwa drzewa pomniki przyrody, są to: lipa drobnolistna o obwodzie pnia 470 cm i wysokości 24m., rosnąca przy ul. Studzieniec 114, oraz grupa drzew: trzy lipy drobnolistne o obwodach pni 260 cm, 220 cm, 276 cm i wysokości 19m, 18m, 20m, rosnące przy kapliczce znajdującej się przy skrzyżowaniu ulic Studzieniec i Brzozowej.

W miejscach, gdzie przez człowieka została zniszczona zieleń naturalna, a nie została wprowadzona nowa zieleń sztucznie ukształtowana – rozwijają się spontaniczne formy roślinności ruderalnej. Są to formy azotolubne i wapiennolubne, odgrywające znaczącą rolę w utrwalaniu podłoża i wytwarzaniu warstwy gleby, jednak jej walory estetyczne nie nadają się do pełnienia funkcji zieleni towarzyszącej.

Prawna ochrona środowiska przyrodniczego

Północna część miasta obejmująca kompleksy leśne porastające pas moren, położona jest w obrębie Zieluńsko-Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Cały w/w obszar chronionego krajobrazu zajmuje powierzchnie około 38 495 ha, z czego lasy 8 860 ha tj. ponad 23 %. Wyznaczony on został w 1990 roku w celu zachowania i ochrony kompleksów polno-leśnych i leśnych, zapewniając utrzymanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i turystyczno-rekreacyjnych. Zieluńsko-Rzęgnowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje w powiecie mławskim gminy: Dzierzgowo, Szreńsk, Wieczfnia Kościelna, Wiśniewo, Lipowiec Kościelny, Szydłowo, miasto Mławę.

Jak wspomniano wyżej na terenie Mławy znajdują się 2 pomniki przyrody.

[W południowej części miasta znajduje się także Użytek ekologiczny „Ostoja rzeki Seracz”.](#)

Obszar opracowania położony jest w obrębie tzw. „Zielonych Płuc Polski”.

Idea „Zielonych Płuc Polski”, zakładająca integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępem cywilizacyjnym sformułowana została już w roku 1983. W 1988 roku podpisane zostało w Białowieży porozumienie pięciu byłych województw: białostockiego, łomżyńskiego, olsztyńskiego, ostrołęckiego i suwalskiego w sprawie kompleksowej ochrony i rozwoju regionu ZPP. W latach 1992-1995 Porozumienie Zielone Płuca Polski zwiększyło liczbę sygnatariuszy. Przystąpiły do niego nowe województwa: ciechanowskie, siedleckie, toruńskie i elbląskie oraz urzędy centralne, jak np.: Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Centralny Urząd Planowania i inne. W końcu 1998 roku Porozumienie liczyło trzydziestu sygnatariuszy tworząc jego Radę Programową. Koncepcja ZPP zyskała aprobatę wśród instytucji rządowych w kraju i zagranicą. W dniu 14 września 1994 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił deklarację uznającą obszar Zielonych Płuc Polski za region, w którym należy przestrzegać zasad ekorozwoju. Teren ten z uwagi na swoje walory przyrodnicze, powietrze wolne od zanieczyszczeń przemysłowych w pełni zasługuje na wspomniane miano. Porozumienie to jest dodatkowym gwarantem zachowania wyjątkowych walorów tego obszaru. Obecnie strukturę przestrzenną ZPP tworzą województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie (bez jednej gminy), północna część województwa mazowieckiego a także część województwa pomorskiego (6 gmin) i kujawsko-pomorskiego (9 gmin). Na tym terenie znajduje się 49 powiatów ziemskich i 6 miast na prawach powiatu, 355 gmin, w tym 35 gmin miejskich i 68 miejsko-wiejskich. Powierzchnia obszaru funkcjonalnego ZPP wynosi 60 759 km², co stanowi 19% powierzchni kraju, a zamieszkuje go 3,7 mln mieszkańców (9,6% ludności kraju). Województwa zrzeszone w porozumieniu podejmują różnorodne działania służące promocji tego regionu. Jednym z takich działań jest przyznawanie godła promocyjnego ZPP - "Zielony Liść". Firmy i instytucje uzyskujące to godło dają gwarancję wdrażania zasad ekorozwoju i tzw. "czystej ekologicznie" produkcji. Produkty opatrzone godłem mają gwarantowaną jakość i źródło pochodzenia surowców wyjściowych. Do dnia dzisiejszego Znak Promocyjny otrzymało 36 podmiotów gospodarczych.

Ocena stanu środowiska przyrodniczego, jego zagrożeń i możliwość ich eliminacji

Degradacja środowiska przyrodniczego jest nieodłącznym elementem gospodarczej i bytowej działalności człowieka. Zniekształca ona strukturę ekologiczną, chemizm gleb i roślin, strukturę gruntów naturalnych, rzeźbę terenu, warunki gruntowo-wodne oraz stan higieny atmosfery.

Zagrożenie dla środowiska ze strony rolnictwa wynika przede wszystkim z niewłaściwej agrotechniki. Nadmierna intensyfikacja rolnictwa powoduje zmiany składu botanicznego roślinności.

Z kolei obiekty przemysłowo-usługowe, urbanizacja komunalna i komunikacja oddziałują szkodliwie na glebę, rośliny oraz przede wszystkim przyczyniają się do pogorszenia stanu higieny atmosfery. Agresywne kwaśne związki emitowane do atmosfery (głównie związki siarki) przenikają do gleb powodując zakwaszenie i zubożenie gleby w niektóre składniki

pokarmowe. W glebach mogą pojawiać się ponadnormatywne stężenia pewnych składników chemicznych. Dotyczy to np. metali ciężkich w rejonach położonych wzdłuż tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu pojazdów.

Stan środowiska przyrodniczego miasta Mława w zakresie poszczególnych komponentów przedstawia się następująco:

- bardzo wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe części północnej,
- korzystne warunki klimatu lokalnego,
- znaczny udział gleb wysokiej przydatności dla celów rolniczych w części wschodniej,
- stosunkowo duże powierzchnie terenów o korzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy,
- duża uciążliwość w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza i hałasu, głównych ciągów komunikacyjnych przebiegających przez miasto,
- duże przekształcenia antropogeniczne wszystkich elementów środowiska przyrodniczego na obszarze zwartej zabudowy,
- bardzo zły stan sanitarny wód powierzchniowych, przede wszystkim rzeki Seracz,
- stosunkowo duża lesistość miasta,

Odporność środowiska na degradację i zdolności do regeneracji

Na terenie miasta najmniejszą odpornością na oddziaływanie antropogeniczne charakteryzują się obszary dolinne. Na tych terenach występują aktywne biologicznie ekosystemy łąkowe, bagienne i wodne, które wraz z lasami tworzą system przyrodniczy miasta. W dolinach cieków, wody gruntowe wraz z wodami powierzchniowymi i istniejącą roślinnością tworzą ściśle powiązany i bardzo wrażliwy na degradację zespół. Zaburzenie funkcjonowania choćby jednego z tych elementów powoduje natychmiastowe niekorzystne zmiany w pozostałych. Z tego względu doliny i obniżenia powinny podlegać szczególnej ochronie. W obrębie terenów dolinnych należy wykluczyć lokalizację zabudowy kubaturowej, stosowanie nawozów sztucznych i ograniczenie do minimum chemizację rolnictwa.

Odporność na degradację ekosystemów leśnych zależy przede wszystkim od wieku drzewostanów, powierzchni lasu jak również rodzaju siedliska. Wszystkie tereny leśne powinny być chronione przed zmianą użytkowania, w obrębie mała powierzchniowych lasów, które mają duże znaczenie krajobrazowe i klimatotwórcze należy nawet wykluczyć użytkowanie turystyczno-rekreacyjne.

Jak wspomiano wyżej, ważnym elementem przyrodniczym na terenach położonych poza zwartą zabudową miejską są zespoły zieleni śródpolnej, które spełniają rolę sanitarno-higieniczną jak również krajobrazową. Formy te również powinny być zachowane i chronione przed degradacją.

Duże znaczenie dla przestrzeni przyrodniczej miasta mają zwarte powierzchnie gleb o wysokiej przydatności dla celów rolniczej. Generalnie są one użytkowane rolniczo, należy unikać przeznaczania tych terenów pod zespoły zwartej zabudowy – przy dopuszczeniu rozproszonej zabudowy o charakterze siedliskowym czy pensjonatowym. Można stwierdzić, że na terenie miasta wymienione wyżej elementy tworzące strukturę otwartej przestrzeni

przyrodniczej, użytkowane są na ogół zgodnie ze swoim przeznaczeniem, miejscami podlegają jednak presji antropogenicznej.

Najistotniejsze działania proekologiczne na terenie miasta, powinny obejmować:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- ograniczenie hałasu i emisji spalin z głównych ciągów komunikacyjnych,
- ograniczenie niskiej emisji energetycznej przez stosowanie dla celów grzewczych paliw ekologicznych,
- zachowanie ciągłości istniejącego systemu powiązań przyrodniczych,
- maksymalne ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dolin, obniżeń i terenów leśnych,
- zapewnić ochronę form morfologicznych (kemy, wzgórza moren czołowych) towarzyszących ekosystemom leśnym położonym w północnej części miasta,
- ograniczyć presję urbanizacyjną w północnej części miasta, w granicach Z-ROChK, wskazane jest dopuszczenie jedynie luźnej zabudowy mieszkaniowej o charakterze siedliskowym lub rekreacyjno-wypoczynkowym.

Jak wspomniano wyżej w chwili obecnej do najbardziej uciążliwych obiektów na terenie miasta należą ciągi komunikacyjne, przebiegające przez jego centralne części. Bardzo istotne jest, aby w najbliższym czasie szczegółowo ocenić rzeczywisty zasięg ich uciążliwego oddziaływania w zakresie emisji zanieczyszczeń i hałasu. Dzięki temu będzie można we właściwych miejscach i we właściwym zakresie podjąć odpowiednie działania ograniczające lub eliminujące ich uciążliwość.

Istniejące na terenie miasta obiekty produkcyjne, usługowe czy magazynowo-składowe nie stanowią z reguły dużego zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Mają one uregulowaną gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami, nie emitują (w większości) do atmosfery zanieczyszczeń w ilościach przekraczających dopuszczalne normy. Jedynie okresowo w rejonie większych obiektów mogą pojawiać się uciążliwości, które przede wszystkim będą jednak wywoływane ruchem pojazdów samochodowych.

Istotnym zagrożeniem (w sytuacjach awaryjnych) dla zdrowia i życia ludzi jest przebiegający przez teren miasta z północy na południe gazociąg wysokiego ciśnienia. Jest on położony poza strefą zwartej zabudowy, wzdłuż jego przebiegu wyznaczono normatywną strefę ochronną, w której istnieje konieczność uzgodnienia lokalizacji obiektów terenowych z właściwym zarządcą gazociągu.

Na terenie miasta, głównie w jego wschodniej części, zlokalizowana jest sieć linii energetycznych. Obiekty te z uwagi na emisję pola elektromagnetycznego mogą oddziaływać niekorzystnie na zdrowie ludzi, wzdłuż linii wyznaczono strefy ochronne, w których nie należy lokalizować obiektów związanych ze stałym pobytem ludzi.

Waloryzacja funkcjonalno-przestrzenna

Ocenę przyrodniczych predyspozycji obszaru miasta Mława do rozwoju poszczególnych funkcji przeprowadzono na podstawie analizy i bonitacji elementów składowych środowiska przyrodniczego. Za kryterium nadrzędne w tej kompleksowej ocenie przyjęto ochronę całokształtu walorów przyrodniczych terenu miasta, polegającą na racjonalnym

gospodarowaniu zasobami przyrody dostosowanymi do potencjalnych możliwości i wymogów ochrony środowiska przyrodniczego. Mając na względzie powyższą zasadę określono przydatność funkcjonalno – przestrzenną poszczególnych obszarów na tle ich waloryzacji przyrodniczej, wydzielając na mapie oceny warunków ekofizjograficznych trzy zasadnicze grupy terenów:

- Tereny predysponowane do pełnienia funkcji przyrodniczych,
- Tereny predysponowane do pełnienia funkcji rolniczych,
- Tereny predysponowane do pełnienia funkcji gospodarczych
  - bez większych ograniczeń,
  - z ograniczeniami.

Do grupy A zaliczono obszary pełniące ważne funkcje środowiskotwórcze warunkujące utrzymanie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym miasta. Do obszarów tych zaliczono aktywne biologicznie ekosystemy leśne, polne, łąkowe, bagienne i wodne wskazane do ochrony przed degradacją wartości ogólnie środowiskowych i ścisłego podporządkowania ich gospodarczego użytkowania nadrzędnej funkcji przyrodniczej.

W grupie tej znalazły się:

- Tereny prawnie chronione przed zmianą sposobu zagospodarowania,
- Tereny wskazane do zachowania aktualnego sposobu zagospodarowania,

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi ochronie podlegają między innymi:

- Ekosystemy leśne pełniące funkcje ekologiczne, ochronne, klimatotwórcze i krajobrazowe. Ze względu na szczególną rolę lasów w kształtowaniu środowiska przyrodniczego użytkowanie gospodarcze terenów leśnych powinno być ograniczone do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb pielęgnacyjnych. Jako najmniej kolizyjne do pełnienia funkcji przyrodniczych lasu uznano jego racjonalne wykorzystanie dla celów wypoczynku.

Wykorzystanie rekreacyjne lasów powinno polegać na dążeniu do koncentracji ruchu masowego na przedpolu (lub obrzeżu) kompleksów leśnych oraz na przestrzeganiu zasady użytkowania wnętrza lasu jako obszaru dostępnego tylko dla penetracji pieszej (względnie rowerowej) po wyznaczonych szlakach turystycznych. Rozwój funkcji rekreacyjnej winien być poprzedzony specjalistycznymi badaniami ustalającymi zakres rekreacyjnego wykorzystania lasów.

- Również ochronie podlegają mało powierzchniowe ekosystemy leśne, które jako izolowane i niewielkie płaty tworzą ważny element krajobrazu miasta, oczywiście pełnią też funkcje klimatotwórcze, a w dolinach cieków również wodochronne. Lasy te z uwagi na małą odporność na presję antropogeniczną powinny być wyłączone z użytkowania rekreacyjnego.
- Do grupy tej zaliczono również mniejsze powierzchniowo tereny: parki zabytkowe i cmentarze.

Do obszarów nie podlegających prawnej ochronie, ale wskazanych do ochrony przed zmianą aktualnego sposobu zagospodarowania zaliczono, ekosystemy wodne, bagienne, łąkowe i polne dolin i obniżeń.

Mając na względzie wartości środowiskotwórcze tych obszarów należy w całości pozostawić je jako tereny otwarte w dotychczasowym sposobie zagospodarowania (seminaturalne zbiorowiska łąkowe z lokalnymi zadrzewieniami i zakrzewieniami). Doliny, jako wklęsłe formy liniowe, posiadają naturalne predyspozycje do utrzymywania przestrzennej ciągłości obszarów czynnych biologicznie, a tym samym do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta. Stanowią ponadto jeden z podstawowych elementów zapewniających połączenie systemu terenów zurbanizowanych z odpowiednim układem przyrodniczym, co umożliwi ich wzajemne oddziaływanie, przede wszystkim jednak oddziaływanie obszarów otaczających na tereny o znacznym zainwestowaniu. Specyficzne aerodynamiczne właściwości dolin sprawiają, że posiadają one naturalne predyspozycje do pełnienia bardzo ważnej roli w przewietrzaniu miasta, a więc roli wentylacyjnej.

W działalności planistycznej powinien na tych obszarach obowiązywać zakaz lokalizacji obiektów mogących powodować zanieczyszczenie środowiska wodnego. Niewskazana jest także planowanie poprzecznych przegród w obrębie den dolin utrudniających grawitacyjny spływ mas powietrza atmosferycznego oraz uniemożliwiających swobodną migrację flory i fauny. Możliwa jest adaptacja części obszaru do wykorzystania rekreacyjnego z wykluczeniem obiektów o charakterze stałym ze względu na niekorzystne warunki klimatyczne.

Do grupy tej zaliczono również tzw. strefę ekotonu (przedlesia) występującą na przedpolu zwartych powierzchni leśnych oraz tereny o nieco mniejszych walorach przyrodniczych położone wewnątrz lub w bezpośrednim sąsiedztwie ciągów ekologicznych.

Oddziałują one w sposób znaczący na system przyrodniczy miasta, dlatego też w procesie ich urbanizacji należy zastosować szereg ograniczeń chroniących najcenniejsze elementy przyrodnicze:

- zabudowa powinna mieć charakter ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej o charakterze siedliskowym, pensjonatowym lub rekreacyjno-wypoczynkowym,
- dla zapewnienia ekstensywności zabudowy, działki budowlane powinny być tu duże 2000-3000 m², z dużym udziałem powierzchni biologicznie czynnej 75-80%,
- należy wykluczyć tu lokalizację jakichkolwiek obiektów uciążliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska przyrodniczego,
- na terenach płytkiego występowania wód gruntowych należy lokalizować obiekty niepodpiwniczone tak, aby uniknąć pompowań odwodniających,
- na terenach płytkiego występowania wód gruntowych niewskazane jest stosowanie podziemnych zbiorników na nieczystości,
- w przypadku przeznaczenia tych terenów pod zainwestowanie, przed realizacją zabudowy tereny te powinny zostać uzbrojone w kanalizację sanitarną,
- na terenach tych należy stosować ekologiczne formy rolnictwa, przy maksymalnym ograniczeniu jego chemizacji,
- na terenach przeznaczonych pod zainwestowanie należy maksymalnie zaadaptować istniejącą zieleń wysoką, należy wykluczyć wprowadzanie nowych gatunków zieleni – obcych dla istniejących siedlisk.

Wydzielone na mapach obszary o cennych wartościach przyrodniczych powinny podlegać szczególnej ochronie ze względu na całokształt walorów ogólnoośrodkowych i najlepiej wykształcone mechanizmy równowagi ekologicznej. Koniecznym jest zahamowanie procesu dalszej ich degradacji poprzez racjonalny sposób zagospodarowania podporządkowany pełnionym przez nie funkcjom ekologicznym, ochronnym, klimatotwórczym i krajobrazowym.

Przeważająca część terenów zaliczanych do grupy A położonych jest w granicach Zieluńsko-Rzęgnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Do grupy B zaliczono tereny położone we wschodniej części miasta. Są to zwarte powierzchnie gleb o wysokiej przydatności dla celów rolniczych zaliczane głównie do IVa klasy gruntów ornich (lokalnie do IVb) oraz użytków zielonych średnich. Tereny te położone są z dala od obszarów zwartej miejskiej zabudowy, obiektów przemysłowych i uciążliwych terenów komunikacyjnych. Powinny być tu preferowane uprawy warzyw i owoców, możliwa jest też lokalizacja rozproszonej zabudowy o charakterze siedliskowym.

Do grupy C zaliczono obszary o przeciętnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, które mogą pełnić funkcje gospodarcze.

Wydzielono następujące strefy:

1. Obszary o najkorzystniejszych warunkach dla lokalizacji każdego typu obiektów budowlanych. Do tej grupy terenów zaliczono obszary, na których w podłożu gruntowym występują grunty nośne (gliny, piski zagęszczone), zwierciadło wód gruntowych poniżej poziomu posadowienia typowych obiektów budowlanych. Przy czym na terenach położonych w obrębie Z-ROChK, wskazane są następujące ograniczenia:
  - zabudowa powinna mieć tu charakter rozproszony,
  - nie należy lokalizować tu obiektów wielkogabarytowych,
  - należy zachować naturalną rzeźbę terenu,
  - nie należy lokalizować tu obiektów uciążliwych dla środowiska przyrodniczego,
  - nowa zabudowa powinna być gabarytami i formą właściwie wkomponowana w krajobraz.
2. Obszary o niekorzystnych warunkach gruntowo wodnych dla lokalizacji zabudowy. Są to tereny gdzie w podłożu budowlanym występują słabonośne grunty spoiste w stanie plastycznym i miękkoplastycznym lub nawodnione grunty sypkie, oraz tereny, na których nachylenia przekraczają 15° w strefie zalegania gruntów słabonośnych lub nawodnionych należy lokalizować obiekty lekkie, bez podpiwniczenia. Wszelkie prace budowlane muszą być poprzedzone szczegółowymi badaniami geotechnicznymi określającymi warunki posadowienia obiektów budowlanych.

Na mapie oceny warunków ekofizjograficznych wyznaczono tereny potencjalnie wskazane do dolesień. Są to głównie obszary o dużych spadkach, poza tym przy ich wyborze kierowano się:

- możliwością utworzenia nowych „połączeń ekologicznych”,
- możliwością wzmocnienia i ochrony istniejących korytarzy ekologicznych.

Jednak przy prowadzeniu dolesień trzeba mieć na uwadze, że nie jest to proces tworzenia lasów pierwotnych. Pewne zrównoważenie tworzącego się środowiska leśnego jest osiągalne dopiero po upływie przeszło 100 lat. Zalesienie nie musi wcale oznaczać większego zharmonizowania krajobrazu. Nie zawsze jest najlepszym ekologicznie rozwiązaniem.

Tak więc decyzja o zalesianiu gruntów będzie brzemienne w złe i dobre skutki jeszcze za życia przyszłych pokoleń. Dotychczasowa praktyka (szczególnie w lasach niepaństwowych) polegała na przeznaczaniu do zalesień sadzonek najslabszych i tych gatunków, które zbywały w szkółkach. Doceniając–znaczenie prawidłowo przeprowadzonych zalesień, taka praktyka nie może mieć miejsca.

Lasy sosnowe (sosny są bardzo często wybierane do zalesień) rosnące na gruntach porolnych są wyjątkowo nieodporne na szkody ze strony owadów. Szczególnie atakowane są nasłonecznione obrzeża przez boreczniki, których larwy potrafią spowodować gołozery. W przypadkach rozproszonych wśród pól, małych kompleksów leśnych, zwalczanie chemiczne tych szkodników, prowadzone przy pomocy opryskiwaczy naziemnych napotyka na wielkie trudności

Nieprzemyślane, chaotyczne zalesienia różnych skrawków pól stworzyło idealne warunki do schronienia dla zwierzyny (ostoję dzienne), czyniącej duże szkody w uprawach rolnych. Ma to miejsce w okresach intensywnej penetracji dużych kompleksów leśnych przez wzmożony ruch ludzki (turystyka, motoryzacja, zbiór owoców i grzybów). Z doświadczeń praktycznych wiadomo, że chaotycznie rozmieszczone zalesienia gruntów porolnych tak silnie przyciągały zwierzynę, że ta skutecznie prowadziła do stopniowej destrukcji przyległych gospodarstw rolnych. Spowodowało to zalesianie kolejnych działek i przyciągało jeszcze więcej zwierzyny. W ten sposób, nieświadomy, rozłożony w czasie na dziesiątki lat projekt prowadził do zniszczenia całych wsi. W ich miejscu powstały względnie zwarte kompleksy lasów pierwszego pokolenia. Dziś wiemy, że są to lasy o nikłej równowadze biologicznej.

Następnym problemem jest silna eutrofizacja (przenawożenie) lasów porolnych. Intensyfikacja rolnictwa, objawiająca się zmianą agrotechniki, melioracjami, wycięciem zadrzewień itp., zaowocowała wzmożoną erozją wietrzną, będącą wynikiem tak suchych i wietrznych wiosen, jak i braku próchnicy i rozpylenia gleb. Niesiona przez wiatr zawiesina pyłu, próchnicy glebowej i nawozów sztucznych osadza się m.in. w lasach porolnych, które przejęły tym samym funkcje likwidowanych zadrzewień. W miejsce ściółki i mchów borowych pojawiły się liczne rośliny nitrofilne (azotolubne): bez koralowy i czarny, kruszyna, malina, jeżyna, trawy, wierzbowka kiprzyca. Niektóre źródła sugerują istnienie związku przyczynowego między przenawożeniem lasów azotem, a zwiększoną podatnością na gradacje owadzie. Większy udział białka nie wbudowanego w struktury komórkowe igieł i liści powoduje lepsze odżywienie liściożernych owadów. Rosnące larwy owadów potrzebują przede wszystkim białka, a tego dostarczają rośliny przenawożone. Na takich roślinach szkodniki mają się lepiej.

Lekkomyślne zalesienia doprowadziły do klęski ekologicznej zakładanych w dobrej wierze lasów.

Tak więc, w procesie planowania przestrzennego – opracowując „zalesieniową” część należy mocno zastanowić się jak i co zalesiać. Na pewno należy w pierwszej kolejności zalesiać

tereny szczególnie trudne rolniczo, o dużym narażeniu na erozję, tereny zdegradowane, stoki, źródłiska, obrzeża dolin cieków powierzchniowych. Należy większą wagę przywiązywać do zadrzewień, które wobec stałego deficytu sadzonek drzew leśnych, staną się niejako alternatywą zalesień, a są prawdopodobnie pozbawione wad zwartych zalesień i dają podobne korzyści w krótszym czasie. Na pewno warte rozpatrzenia będzie zakładanie różnego rodzaju plantacji energetycznych (topolowych, wierzbowych itp.).

Wprowadzenie bardziej „ekologicznych” sposobów zalesień (większy udział brzozy, luźniejsza więźba, układ szachownicowy) wymagać będzie przełamania pewnej bariery konserwatyizmu - sadzenie samej sosny w gęstej więźbie. Miało to swoje uzasadnienie gospodarcze; 20-30-letnie drzewostany sosnowe, prowadzone w dużym zwarciu, dostarczają już drewna użytkowego potrzebnego w gospodarstwie. Brzoza w tym wieku jest właściwie tylko opałem (ewentualnie papierówką). Ekologizacja zalesień głównie przy pomocy brzozy to późniejsza potrzeba przebudowy takiego lasu konieczność podsadzeń gatunków cienioznośnych, liściastych, odpornych na choroby; dębu, buka, klonu, jaworu, jarzębiny. Jest to kolejna bariera w postaci zasady maksymalizacji zysku przy minimum nakładów. Ekologizacja jest w krótkich przedziałach czasu sprzeczna z tą zasadą.

Najważniejszym problemem będzie jednak nastawienie nie na zalesienia gruntów nieprzydatnych rolniczo, a tworzenie od zaraz warunków do zakładania płodozmianów alternatywnych. To mogą być wspomniane zadrzewienia, plantacje energetyczne, ale przede wszystkim rolnicze płodozmiany alternatywne, czy pokrycie odłogów trwałą roślinnością podwyższającą żyzność gleby jak: topinambur, łubin trwałe, przelot, koniczyna biała i czerwona, lucerna siewna i sierpowata (dzięcielina), cicioreczka, nostrzyk biały i żółty itp. Wskazane byłoby premiowanie (dotacje, refundacja kosztów) uprawy takich roślin, które nie byłyby użytkowane rolniczo. Po to, by nie stwarzać pokusy natychmiastowego ich spożytkowania. Bowiem cel tych upraw jest biocenotyczny a nie gospodarczy.

Przyrodniczy i społeczny zysk z wprowadzenia takich upraw jest bezsporny i będzie bodajże większy niż z zalesień. Taką gruntowną ekologizację odłogów można przeprowadzić w krótkim czasie (np. 2 - 3 lata) pod warunkiem, że razem z prowadzoną akcją oświatową pójdzie w parze system rekompensat i zwrotu kosztów uprawy. Poniesione nakłady - w sumie dość skromne - zwrócą się wielokrotnie jako „zysk ekologiczny”. Zatrzymany zostanie proces degradacji gleb, podniesie się nawet jej żyzność, a więc w bardziej sprzyjających warunkach mogą one stać się pewną rezerwą do uprawy. Pozostałe korzyści przyrodnicze to odbudowanie populacji mikrofauny glebowej, owadów drapieżnych, zapylających itp. oraz ptaków i ssaków owadożernych. Ten sposób jest niewątpliwie tańszy i może dać wielokrotnie szybciej efekt niż np. zalesienia i zadrzewienia – przynajmniej w biocenotycznej części spektrum działania.

Ochrona krajobrazu i środowiska przyrodniczego wraz ze wskazaniem do koncepcji rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta

Pod względem przyrodniczo-krajobrazowym miasto Mławę można podzielić na trzy rejony:

- północny (funkcje przyrodnicze, funkcje turystyczno-rekreacyjne),
- centralny, zachodni i południowy (funkcje gospodarcze),
- wschodni (funkcje rolnicze).

Układ poszczególnych elementów środowiska, w obrębie miasta, jest dosyć prosty i czytelny, przy planowaniu rozwoju przestrzennego te elementy powinny być uwzględniane. Chodzi tu głównie o harmonijne wykorzystanie struktury przyrodniczej miasta w kształtowaniu jej funkcjonalno-przestrzennego rozwoju oraz racjonalne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego i ochronę jego walorów.

Planowanie przestrzenne jest podstawowym narzędziem realizacji postulatów ochrony przyrody i kształtowania środowiska. Uwzględnienie, przez Władze miasta, zawartych w opracowaniu fizjograficznym wskazań dotyczących sposobu gospodarowania zasobami przyrodniczymi tego terenu pozwoli na podniesienie jakości życia mieszkańców jak również powinno przyczynić się do wzrostu gospodarczego miasta.

Analizując warunki naturalne tego obszaru można stwierdzić, że podstawowymi funkcjami decydującymi o rozwoju miasta powinny być oczywiście; mieszkalnictwo, usługi, sfera produkcyjna, ale również, wydaje się, że trochę niedoceniane - turystyka i rekreacja.

Północna część miasta, jak również tereny bezpośrednio przyległe (rejon Zalewu Ruda) są predysponowane do pełnienia funkcji turystyczno-rekreacyjnych. Wynika to z niepowtarzalnych walorów krajobrazowych tego terenu, o czym decydują przede wszystkim duże kompleksy leśne oraz bardzo urozmaicona (przypominająca krajobraz pojezierny) rzeźba terenu.

Powiązanie dużych możliwości rozwoju gospodarczego miasta z walorami przyrodniczymi może przynieść szybkie efekty w rozwoju agroturystyki i dziedzin pośrednio związanych z turystyką.

Należy z całą siłą podkreślić, że rozwój turystyki w mieście i w jego okolicach nie może doprowadzić do degradacji środowiska przyrodniczego ani naruszania zakazów, nakazów i ograniczeń obowiązujących w obrębie obszarów prawnie chronionych.

Dlatego powinna być preferowana turystyka „ekologiczna” tzn. piesza, rowerowa ewentualnie konna.

Turystyka jako dziedzina ściśle związana z walorami środowiska przyrodniczego może stanowić podstawę do wdrażania na terenie miasta filozofii ekorozwoju. Koncepcja ekorozwoju uznana została za podstawę polityki ekologicznej państwa. Jest jednak oczywiste, że turystyka w swej naturze bliska przyrodzie i kulturze, często powodowała powstawanie konfliktów „na styku” z ochroną środowiska. Zjawiska takie jak; chaos w gospodarce przestrzennej, chęć szybkiego zysku w rejonach cennych pod względem przyrodniczym, lekceważenie funkcji ekologicznych środowiska, pozostawienie terenów o wysokich walorach przyrodniczych bez koncepcji ich zagospodarowania i wykorzystania stanowią duże zagrożenie dla realizacji koncepcji ekorozwoju.

Przy realizacji programu turystyki proekologicznej do zadań Władz miasta powinno należeć:

- budowa infrastruktury technicznej,
- dbałość o stan środowiska przyrodniczego,
- zapewnienie bazy informacyjnej o podmiotach obsługi turystycznej,
- promowanie i finansowanie promocji turystyki proekologicznej.

Natomiast miasto nie powinno się angażować w bezpośrednie świadczenie usług turystycznych czy w działalność inwestycyjną związaną z turystyką.

Wnioski i zalecenia

1. Biorąc pod uwagę warunki naturalne Mławy, należy dążyć do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych na terenie miasta i terenach przyległych.
2. Wschodnią część miasta obejmuje zwarty kompleks gleb o wysokiej przydatności dla celów rolniczych – tereny te są predysponowane do rozwoju rolnictwa, szczególnie upraw sadowniczych i warzywniczych **a także terenów zieleni przyjaznej pszczołom.**
3. Stosunkowo duże powierzchnie na terenie miasta obejmują obszary o korzystnych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji zabudowy – w podłożu budowlanym zalegają głównie nośne gliny i zagęszczone piaski, zwierciadło wód gruntowych występuje poniżej poziomu posadowienia typowych obiektów budowlanych.
4. Podstawowym składnikiem biosystemu miasta są zwarte powierzchnie leśne jego północnej części.
5. Północna część miasta charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem morfologicznym, powszechnie występują tu obszary o dużych nachyleniach zboczy.
6. Wskazane jest zachowanie naturalnej rzeźby terenu w północnej części miasta (zachowanie w niezmienionej konfiguracji pagórków moren czołowych oraz kemów),
7. Doliny cieków powierzchniowych powinny być wyłączone z lokalizacji jakichkolwiek inwestycji i podlegać wzmożonej ochronie przed degradacją środowiska.
8. Na obszarach o płytkim występowaniu wód gruntowych (do 2,0 m p.p.t), nie wskazane jest lokalizowanie podziemnych zbiorników na nieczystości. W przypadku realizacji w tych rejonach nowej zabudowy, obszary te powinny zostać skanalizowane.
9. W obrębie miasta istnieją obszary i obiekty podlegające prawnej ochronie w myśl ustawy o ochronie przyrody są to;
  - Zieluńsko-Rzęgnowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - 2 pomniki przyrody,
  - **Zabytkowy Park Miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego** z bardzo cennym drzewostanem znajdujący się pod ochroną konserwatorską,
  - Użytek ekologiczny „Ostoja rzeki Seracz”.
10. Na terenie miasta do najbardziej uciążliwych obiektów należą ciągi komunikacyjne.
11. Działania na rzecz ograniczenia uciążliwości głównych ulic przebiegających przez centralną część miasta powinny polegać na eliminacji tranzytowego ruchu pojazdów ciężkich.
12. Zlokalizowane na terenie miasta obiekty usługowe, produkcyjne i magazynowo-składowe nie wywołują uciążliwości dla środowiska przyrodniczego – mają one uregulowaną gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami, nie emitują ponadnormatywnych ilości zanieczyszczeń oraz nie powodują pogorszenia stanu klimatu akustycznego.
13. Należy podjąć działania zmierzające do rewitalizacji części zabudowy wielorodzinnej (wskazanej na Mapie walorów i zagrożeń).
14. W rejonach tych należy także dążyć do podniesienia walorów krajobrazowych zieleni osiedlowej.

15. Należy dążyć do zlikwidowania źródeł degradacji wód powierzchniowych (rzeki Seracz i Starego Rowu).
16. Stan środowiska przyrodniczego w mieście należy uznać za zadowalający.
17. Na obszarze miasta nie ma zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii - nie wskazuje się potrzeb ich realizacji.

ŚRODOWISKO KULTUROWE

Informacje o wartościach kulturowych miasta

Na terenie Śródmieścia Mławy istnieje dość dobrze zachowany i w niewielkim stopniu przekształcony w okresie powojennym układ rozplanowania. Dość czytelne są relikty układu komunikacyjnego pochodzące z fazy przedlokacyjnej. Przebieg głównych szlaków handlowych zakodowany jest wyraźnie w czterech drogach wylotowych o ponadlokalnym znaczeniu: ul. Warszawska – trakt do Przasnysza, ul. Płocka – trakt do Płocka, ul. Żwirki – droga do Działdowa i ul. Padlewskiego – w kierunku Nidzicy. Trakty te uzupełnione są czterema innymi ulicami o znaczeniu tylko lokalnym: Browarna, Nowowiejska, Bednarska i Szreńska (przechodząca w Sienkiewicza). Na tak rozłożoną sieć dróg o genezie przedlokacyjnej nakłada się dość dobrze zachowana siatka ulic miasta lokacyjnego. Najważniejsze jednak znaczenie posiada dziś mało przekształcony układ Starego Rynku. Przebieg zbliżony do dróg polnych o genezie XV – wiecznej mają dzisiejsze ulice: Daleka, Dzierzowska, Polna, Leśna, Olsztyńska oraz Zduńska i Bagno. Do ważniejszych ulic powstałych w XIX wieku zaliczyć można układ komunikacyjny położony na zachód od Starego Rynku – ulice 3 Maja, Reymonta, Sienkiewicza, Wyspiańskiego i Żeromskiego. Ostateczny kształt rozplanowania tej części miasta nadały w latach 1914 –1918 władze niemieckie, tworząc istniejący do dzisiaj ogród miejski (w rejestrze zabytków).

W przeciwieństwie do doskonale zachowanego historycznego układu komunikacyjnego, przetrwało niewiele budynków z lat wcześniejszych. Wynika to przede wszystkim z niesprzyjających warunków historyczno – geograficznych rozwoju miasta (m. in. nadgraniczne położenie) oraz rodzaju zabudowy (większość to budynki drewniane).

Do najstarszych budynków, mających pochodzenie średniowieczne zaliczyć można jedynie kościół parafialny p. w. Św Trójcy. Budynek kościoła, wielokrotnie przebudowywany i remontowany nosi, jak każda budowla wielofazowa, piętno różnych tendencji architektonicznych (głównie cechy baroku i lat 1850 – 1895 – neobarok).

Drugim budynkiem, w którym wyodrębnić można fazę renesansową, barokową i klasycystyczną jest ratusz (w obrysie korpusu głównego). Z epoką baroku związane są ponadto: obecny kościół cmentarny p.w. Św. Wawrzyńca, kamieniczki: narożna przy Starym Rynku i ul. Poświętnej, nr 3 przy ul. Warszawskiej, numery 16, 17, 18 przy Starym Rynku oraz spichlerz (tzw. „Lelewełówka”) przy ul. Warszawskiej 44.

Kilka budynków wiąże się z epoką klasycyzmu: przy ul. Poświętnej 3 oraz 5, Warszawskiej 31, Płockiej 20, 41, 41a oraz 44, Padlewskiego 13 i 22 oraz poważnie przebudowany budynek przy ul. Kościuszki 4.

Najbardziej bogato reprezentowana jest na terenie Mławy architektura z przełomu stuleci, z lat 1895 – 1914. Z tego okresu pochodzi około 160 budynków. Wśród tych obiektów na

szczególną uwagę zasługują bardzo bogato zdobione kamienice czynszowe reprezentujące takie nurty XIX – wiecznej architektury jak neorenesans, eklektyzm i secesja. Usytuowane są one we wschodniej pierzei Starego Rynku, przy ul. 18-go Stycznia, 1-go Maja, Żeromskiego, Sienkiewicza, Żwirki, Długiej i Bagno. Domy jednorodzinne z tego okresu reprezentowane są przez obiekty przy ul. Reymonta 1, 2 i 3 oraz w obrębie bloków zabudowy między dzisiejszymi ulicami Wójtostwo, Padlewskiego i Wymyślin.

Budynkiem, posiadającym ogromne znaczenie w panoramie architektury Mławskiej jest usytuowana na zamknięciu perspektywy ulicy Żeromskiego, unikatowa w architekturze Mazowsza, hala targowa pochodząca z 1905 roku.

Budynki posiadające cechy stylów lub tendencji panujących w okresie dwudziestolecia międzywojennego stanowią dość liczną grupę (ok. 70). Nie stanowią one grupy jednolitej, zarówno pod względem wartości architektonicznych jak i urbanistycznych. Do obiektów, które zasługują na szczególną uwagę należy zaliczyć: budynek Banku przy ul. Lelewela 6 – o wybitnych wartościach architektonicznych (modernizm), domy piętrowe przy ul. Reymonta nr 7, 8, 9 oraz Kościuszki 2, willę przy ul. Mazurskiej 11 i Żwirki 34, kamienicę przy ul. Poświętnej 2 i dom wielorodzinny przy ul. Sienkiewicza 22, przebudowany w okresie międzywojennym gmach Liceum przy ul. Wyspiańskiego.

Pozostałe budynki na terenie Mławy, wzniesione przed 1939 rokiem nie posiadają tak mocno podkreślonych cech indywidualnych, jak wyżej wymienione. Stanowią jednak, przez występowanie w zespołach o indywidualnym, odrębnym charakterze ciekawe wnętrza urbanistyczne, jak choćby w przypadku ulic Sienkiewicza, Warszawskiej, Olsztyńskiej, czy Kwiatowej.

Inny charakter mają obiekty zabytkowe terenów przyłączonych w 2004 roku. Są to budynki mieszkalne i gospodarcze charakterystyczne dla układów osadniczych wiejskich. Sam układ przestrzenny wsi Piekiełko należy do najlepiej zachowanych w porównaniu do roku 1800, a układ przestrzenny wsi Krajewo - do najlepiej zachowanych w porównaniu do roku 1900.

Informacje o strefach ochrony konserwatorskiej – wytyczne konserwatorskie

[Zespół historycznej zabudowy w centrum Mławy to układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków województwa mazowieckiego.](#)

Podstawą opracowania wytycznych konserwatorskich dla tego rejonu jest „Studium historyczno – urbanistyczne wykonane na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ciechanowie”

W obrębie historycznego układu przestrzennego Mławy wytyczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej pełnej struktury układu przestrzennego (strefa rekonstrukcji historycznego układu urbanistycznego)

Obszar objęty strefą przedstawiony jest na mapie pt.: „Wartości kulturowe i konserwatorskie”.

Strefa „B” – ochrony zasadniczych elementów rozplanowania i skali zabudowy

Obszar obejmowany przez strefę przedstawiony jest na mapie pt.: „Wartości kulturowe i konserwatorskie”.

Strefa „E” – ekspozycji układu zabytkowego, z elementami strefy „K”

– ochrony krajobrazu

Dla każdej z wyodrębnionych stref opracowano, w oparciu o przeprowadzone badania, odpowiednie wytyczne i zalecenia, stanowiące materiał wyjściowy dla przyszłych prac projektowych i planistycznych oraz realizacyjnych na obszarze śródmieścia Mławy.

STREFA „A”

Wytyczne odnośnie układu rozplanowania istniejącej zabudowy oraz elementów środowiska przyrodniczego.

1) Elementy środowiska przyrodniczego

a) Zespoły zieleni urządzonej:

- Park miejski wraz ze szpalerami zieleni wzdłuż ulic Reymonta, Wyspiańskiego
- i Sienkiewicza. Należy objąć ochroną konserwatorską całe założenie. Zaleca się zachowanie istniejącego układu i drzewostanu. Wyklucza się lokalizowanie na terenie parku nowych obiektów kubaturowych.
- Cmentarz parafialny. Zaleca się zachowanie istniejącego układu wraz z zachowaniem osi widokowej.

b) Zespoły zieleni nieurządzonej:

- Tereny między ulicami **Zacisze** i Narutowicza. Zaleca się przeprowadzenie pełnej rekultywacji z wykorzystaniem istniejącego układu i drzewostanu. Zaleca się adaptację dla potrzeb rekreacji.
- Tereny między cmentarzem parafialnym i ul. Warszawską oraz na południe od ul. Warszawskiej i na zachód od ul. Smolarnia. Zaleca się opracowanie projektu zagospodarowania przestrzennego z adaptacją istniejących układów wodnych.

c) Cieki i lustra wodne. Należy zachować istniejący układ stawów i kanałów nawadniających oraz przeprowadzić prace przywracające ich charakter użytkowy. Zaleca się przeprowadzenie szlamowania koryta rzeczki Seracz i podjęcie prac zmierzających do oczyszczenia jej wód.

2) Układ rozplanowania

a) Sieć ulic i placów. Zaleca się zachowanie istniejącego układu w obrębie wyznaczonej strefy. Postuluje się jednocześnie maksymalne utrzymanie ulic, tak w szerokościach jezdni, jak i w tradycyjnych liniach rozgraniczających. Zwraca się szczególną uwagę na zachowanie istniejącego drzewostanu w obrębie linii rozgraniczających ulic i placów.

b) Tereny wyłączone spod zabudowy w obrębie historycznego rozplanowania. Zaleca się ustanowienie zakazu zabudowywania Starego Rynku oraz jego pierzei w obrębie strefy z wyjątkiem budownictwa plombowego dostosowanego charakterem, gabarytami i podziałami do zabudowy historycznej. Ochronie podlegają również wszelkie historyczne elementy małej architektury (zakaz przenoszenia).

3) Istniejąca zabudowa:

- a) Obiekty architektury i budownictwa pod ochroną konserwatorską do bezwzględnego zachowania wymagają nadzoru konserwatorskiego przy remontach i modernizacji. Ochronie podlegają bryła, plan i wystrój oraz elementy historycznego wyposażenia,
- b) Obiekty zabudowy tradycyjnej zasługujące na zachowanie – postuluje się przeprowadzenie remontów i modernizacji z wykluczeniem wprowadzania zmian w bryle i wystroju wnętrza - zaleca się zachowanie istniejącej kolorystyki,
- c) Obiekty współczesne lub pozbawione „cech stylowych” w wyniku przebudów i remontów, nie kolidujące z zabudową historyczną, do zachowania – wszelkie dalsze przekształcenia należy realizować przez koncepcję nawiązywania do zabudowy tradycyjnej (bryła, ilość kondygnacji, wysokość, forma i pokrycie dachu, wystrój i opracowanie elewacji, kolorystyka),
- d) Obiekty dysharmonizujące z otoczeniem – do zachowania wyłącznie z uwagi na ich wartość techniczną i ekonomiczną,
- e) Obiekty szczególnie dysharmonizujące z otoczeniem w aspekcie przestrzennym i estetycznym – do likwidacji.

Zalecenia dotyczące kształtowania nowej zabudowy w obrębie strefy „A”:

Na obszarze objętym strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej jako podstawowa powinna obowiązywać zasada kontrolowanego wprowadzania nowej zabudowy. Wszystkie projekty powinny być konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zarówno w aspekcie projektowanej formy budynku, jak też jego lokalizacji i funkcji. Zasada kontrolowanego wprowadzania nowej zabudowy nie dotyczy uzupełnień zabudowy obrzeżnej, pod warunkiem dostosowania jej charakterem i gabarytami do otoczenia. Zaleca się odtwarzanie historycznych linii zabudowy.

STREFA „B” (1, 2, 3)

Zalecenia odnośnie układu rozplanowania, istniejącej zabudowy oraz elementów (obszarów) środowiska przyrodniczego.

1) Elementy środowiska przyrodniczego

a) Zespoły zieleni urządzonej:

- Tereny wzdłuż obydwu brzegów Seracza. Zaleca się uporządkowanie tych terenów z wprowadzeniem zieleni wysokiej

b) Cieki i zbiorniki wodne. Zaleca się zachowanie historycznego przebiegu koryta rzeki. Dopuszcza się możliwość powiększenia luster wodnych we wschodniej części miasta.

2) Układ rozplanowania

a) Sieć dróg – zaleca się zachowanie przebiegu dróg poświadczonych historycznie. Zaleca się także utrzymanie szerokości jezdni i historycznych linii rozgraniczających ulic: Warszawskiej, Sienkiewicza, Smolarni, Padlewskiego, Wójtostwa i pozostałych w strefie „B₁”

3) Istniejąca zabudowa.

- a) Obiekty architektury i budownictwa pod ochroną konserwatorską do bezwzględnego zachowania wymagają nadzoru konserwatorskiego przy remontach i modernizacji. Ochronie podlegają bryła, plan i wystrój oraz elementy historycznego wyposażenia.
- b) Obiekty zabudowy tradycyjnej zasługujące na zachowanie – postuluje się przeprowadzenie remontów i modernizacji z wykluczeniem wprowadzania zmian w bryle i wystroju wewnątrz. Zaleca się zachowanie istniejącej kolorystyki.
- c) Obiekty współczesne lub pozbawione „cech stylowych” w wyniku przebudów i remontów, nie kolidujące z zabudową historyczną, do zachowania
  - wszelkie dalsze przekształcenia należy realizować przez koncepcję nawiązywania do zabudowy tradycyjnej (bryła, ilość kondygnacji, wysokość, forma i pokrycie dachu, wystrój i opracowanie elewacji, kolorystyka)
- d) Obiekty szczególnie dysharmonizujące z otoczeniem - do zachowania wyłącznie z uwagi na ich wartość techniczną i ekonomiczną. Zaleca się uporządkowanie istniejącej zabudowy gospodarczej towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej.

Zalecenia dotyczące kształtowania nowej zabudowy w obrębie stref „B”:

Na obszarze objętym strefami „B” ochrony konserwatorskiej nowo wznoszone budynki powinny spełniać następujące warunki:

- Dopasowanie do skali zabudowy istniejącej (zaleca się realizację jedynie domów jednorodzinnych – w zależności od lokalizacji – wolnostojących lub szeregowych)
- Bryła nowo projektowanych budynków winna posiadać formy nawiązujące do lokalnego typu budownictwa tradycyjnego (dachy, zakomponowanie elewacji, proporcje)
- Zaleca się do realizacji budynki wznoszone w technologii tradycyjnej, zaleca się jednocześnie ograniczenie wznoszenia wszelkich budynków w technologiach uprzemysłowionych do niezbędnego minimum
- Projekty budynków przeznaczonych do realizacji w obrębie stref „B” powinny podlegać zatwierdzeniu przez władze konserwatorskie
- Wszelkie zamierzenia urbanistyczne i budowlane powinny być na omawianych obszarach podporządkowane priorytetowi konserwatorskiemu, a więc zmierzać do maksymalnej ochrony wartości historycznego układu przestrzennego
- Dopuszcza się przeprowadzenie częściowej sanacji wewnątrz bloków zabudowy i działek, o ile wymaga tego stan techniczny istniejącej substancji budowlanej
- Zaleca się rozwiązywanie problemu niezbędnych przekształceń historycznego systemu parcelacji i zabudowy związanych z dalszym rozwojem miasta w oparciu o zachowanie dotychczasowych podziałów na bloki, a także z poszanowaniem historycznych linii rozgraniczających
- Na obszarach bloków objętych sanacją dopuszcza się intensyfikację zabudowy i zaleca się wprowadzenie zieleni wewnętrznej.

STREFA „E”

Obszar wyznaczony przez tę strefę jest w niewielkim stopniu zabudowany i wykorzystywany przede wszystkim rolniczo (sady, pastwiska, pola, ogrody, nieużytki, stawy).

Nowa zabudowa na obszarze wyznaczonym przez strefę ochrony ekspozycji i krajobrazu powinna być kształtowana zgodnie z koncepcją zachowania powiązań widokowych i istniejących skupisk zieleni. Zaleca się ograniczenie wysokości budynków do jednego piętra i dostosowanie ich bryły do typu budownictwa tradycyjnego.

STREFA OCHRONY KONSERWATORSKIEJ REJONU WÓLKI

Strefa ochrony konserwatorskiej obejmuje centrum Wólki wraz z rejonem dworca kolejowego i obszarem stacji Mławskiej Kolei Dojazdowej. Strefa ta nie posiada wytycznych konserwatorskich w związku z czym niezbędne będzie wykonanie studium historyczno-przestrzennego dla całego jej obszaru.

STREFY „OW”

Na wytyczonych obszarach tych stref wszelkie prace ziemne nie mogą być prowadzone bez nadzoru archeologicznego. Wymaga tego dbałość o rozwój wiedzy na temat historii miasta.

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

- Układ urbanistyczny, XV – XIX w.
- Kościół parafialny p.w. Świętej Trójcy i najbliższe otoczenie w promieniu 50 m, mur., XV, XVII, XIX w.
- Kościół filialny p.w. Św. Wawrzyńca i najbliższe otoczenie w promieniu 50 m, mur., k. XVIII w.
- Ratusz, mur. 1789-1848,
- Zespół Banku (budynek bankowo-mieszkalny, garaż, ogród), ul. Lelewela 6, mur., ok. 1938 r.
- Hala targowa, ul. Żwirki 22, mur., 1912 r.
- dom, ul. Długa 7, mur. Ok. 1900
- Budynek d. więzienia (obecnie Archiwum Państwowe) wraz z działką, ul. Narutowicza 3, mur., 1886r.
- Dom, pl. 1 Maja 7, mur., ok. 1905r.
- Budynek, ul. Reymonta 2, mur., ok. 1910 r.
- Budynek d. szkoły wraz z ogrodzeniem (od strony wsch.), powstały w 1906 r., ul. Sienkiewicza 4
- dom, ul. Stary Rynek 5, mur. k. XVIII w.
- dom, ul. Stary Rynek 6, mur. 1901 – secesja
- D. spichlerz „Lelewelówka“ i najbliższe otoczenie w promieniu 50m , ul. Warszawska 44, drewn., poł. XVIII w.
- Dom, ul. Żeromskiego 4, mur., ok. 1910, 1982 r.
- Dom, ul. Żeromskiego 5, mur., I ćw. XXw.
- Dom, ul. Żwirki 11, mur. ok. 1910 – secesja
- Dom wraz z działką i ogrodzeniem, ul. Żwirki 34, mur. ok. 1925 r.
- Park d. „Ogród Miejski”, między ul. Żeromskiego, Reymonta, Sienkiewicza, Wyspiańskiego, 1880, 1920r.
- Cmentarz żydowski, ul. Warszawska, poł. XIX w.

- Zespół stacji kolei wąskotorowej (budynek Zarządu MKW, budynek warsztatu napraw, stacja nawęglania, maszt syreny ppoż. i anteny radiowej, budynek pierwotnej dyspozytorni wąskotorowej przy ul. Brackiej, budynek d. dyspozytorni ruchu transportowego) oraz przestrzenny układ komunikacyjny Mławskiej Kolei Dojazdowej, 1914 – 1950r.
- Budynek d. przychodni kolejowej, ul. Rynkowa 3, po 1920 r.
- Dom, ul. Stary Rynek 16, mur., po 1776r.
- Dom wraz z działką, ul. Dworcowa 6, drewn., po 1870 r.
- Zespół budowlany d. urzędu finansowego, składający się z budynku głównego (d. urząd finansowy), budynku pomocniczego (d. portiernia) oraz murowanego ogrodzenia z bramą i furtką, ul. Reymonta 1, mur., przed 1906 r.
- Dom, ul. Warszawska 51, 1880 r.
- Dom dróżnika, ul. Dworcowa 1, drewn., 1875 r.
- Dom, ul. 18 Stycznia 3, ok. 1900 r.
- Park rekreacyjny przy dworcu kolejowym, ul. Dworcowa,
- Budynek Państwowego Domu Towarowego, ul. Chrobrego 7 z l. 1958/59-1963 (w obrysie fundamentów) wraz nadwieszoną częścią budynku
- Dom mieszkalny z ok. 1900 r. w zewnętrznym obrysie jego fundamentowania, ul. 18 Stycznia 3 na terenie działki nr 4277/6
- schron bojowy wraz z otoczeniem, Mława dz. nr 631, 633/2, 633, 571 i 570, decyzja z dnia 19 marca 2019r. nr 418/2019;
- schron bojowy i relikty umocnień ziemnych wraz z otoczeniem, Mława dz. nr 560/3;

Wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską, w tym obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków inne niż w rejestrze WKZ (GEZ) :

UL. BROWARNA:

- dom nr 2, drewn., ok. 1930 r.
- dom nr 2/1, drewn., ok. 1925 r.
- dom nr 10, drewn., ok. 1900 r.
- oficyna dom nr 10, drewn., ok. 1900 r.

UL. BRUKOWA:

- dom nr 39/1, mur., ok. 1910 r.

UL. DALEKA:

- dom nr 3, drewn., ok. 1920 r.
- dom nr 5, drewn., ok. 1900 r.
- dom nr 6, drewn., pocz. XX w.

UL. DŁUGA:

- budynek nr 2 (d. spichlerz), mur., 1860r., przebudowany
- dom nr 8, mur. pocz. XX w.
- dom nr 10, mur. ok. 1910 r.
- dom (2) nr 12, mur. pocz. XX w.

UL. DWORCOWA:

- zespół d. Komory Celnej (obecnie domy mieszkalne):

- siedziba szefa Komory Celnej (ob. dom nr 10), mur., ok. 1900 r.
- d. Komora Celna (ob. dom nr 12), mur., ok. 1900 r.
- dom nr 12A, mur., ok. 1910 r.

UL. DZIERZGOWSKA:

- dom nr 3, mur. pocz. XX w.
- dom nr 7, mur. pocz. XX w.
- dom nr 9, mur. pocz. XX w.
- dom nr 13, mur. pocz. XX w.
- dom nr 14, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 15, drewn. pocz. XX w.

UL. GDYŃSKA:

- dom nr 5, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 7, drewn. ok. 1910 r.

UL. GRANICZNA:

- dom nr 1, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 4 (ob. sklep) mur. pocz. XX w.
- dom nr 7, drewn. k. XIX w. (dawny młyn)
- budynek nr 19 d. Młyn, mur. 1912 r.
- dom nr 35, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 42, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 58, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 86 Plebania, mur., ok. 1910 r. przy kościele na Wólce
- dom nr 72, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 76, drewn. ok. 1900 r.
- plebania, ul. Graniczna 86, mur., ok. 1910 r.

UL. KAPLICZNA:

- dom nr 9, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 16, mur. 1910 r.
- oficyna domu nr 16, mur. ok. 1910 r.

UL. KOŚCIELNA:

- dom nr 7, mur. ok. 1910 r.

UL. KOŚCIUSZKI:

- dom nr 1, drewn. pocz. XX w.
- oficyna domu nr 1, mur. pocz. XX w.
- dom (2) nr 1, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 2, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 4, mur. ok. 1910 r.
- dom nr 4 (d. browar), mur. ok. 1900 r.
- dom nr 12 (ob. Internat) mur. ok. 1940 r.
- dom nr 26 (ob. przedszkole), mur. ok. 1930. po 1975 r.

UL. KRAJEWO:

- Zespół domu nr 2

dom drewn. ok. 1900 r.

obora mur. ok. 1900 r.

- Zespół domu nr 6
dom drewn. ok. 1930 r.
stodoła drewn. ok. 1930 r.
- dom nr 9, mur. ok. 1937 r.
- stodoła nr 10 drewn. pocz. XX w.
- Zespół domu Nr 16
dom drewn. 1933 r.
stodoła drewn. 1933 r.
- Zespół domu Nr 17
dom mur. 1938 r.
obora mur. 1920 r.
stodoła drewn. 1900 r.
- nr 18 dom letniskowy (obecnie zajazd) drewn. 1936

UL. KRUCZA:

- Cmentarz Żydowski XVIII w.

UL. LELEWELA:

- dom nr 2, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 7, mur. ok. 1935 r.
- dom nr 10, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 17, mur., ok. 1925 r., przebudowany

UL. LEŚNA:

- dom nr 1, drewn. pocz. XX w.

UL. MAZURSKA:

dom nr 5, mur. ok. 1930 r.

willa nr 11, mur. po 1935 r.

UL. MICKIEWICZA:

dom nr 4, drewn. ok. 1910 r.

- dom nr 10, mur. ok. 1910 r.
- dom nr 14, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 18, mur. pocz. XX w.

UL. MONIUSZKI:

- dom nr 10, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 12, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 13, drewn. pocz. XX w.

UL. NAPOLEOŃSKA:

- dom nr 2, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 8, mur. pocz. XX w.
- dom nr 12, mur. pocz. XX w.
- dom nr 28, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 31, drewn. ok. 1925 r.

- dom nr 41, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 43, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 45, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 49, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 50, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 52, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 54, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 56, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 62, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 64, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 66 A, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 69, drewn. 1 cw. XX w.

UL. NARUTOWICZA:

- dom nr 2, mur. ok. 1938 r.
- Bud. nr 3 b. więzienie (ob. archiwum), mur. 1886 r.
- dom nr 5, mur. pocz. XX w.
- budynek nr 8, młyn, mur. ok. 1920 r.
- dom nr 11, drewn. pocz. XX w .
- dom nr 13, drewn. ok. 1930 r.
- dom nr 15, mur. ok. 1910 r.

UL. NOWOWIEJSKA:

- dom nr 2, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 4, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 7, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 9, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 19, drewn. pocz. XX w.

UL. OKÓLNA:

- dom nr 14, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 57, drewn. pocz. XX w.

UL. OLSZTYŃSKA:

- dom nr 2, mur. ok. 1935 r.
- dom nr 4, mur. ok. 1935 r.
- dom nr 6, mur. ok. 1937 r.

UL. ORDONA:

- dom nr 12, mur. ok. 1925 r.

UL. 18 - STYCZNIA:

- dom nr 8, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 9, mur. 1931 r.
- dom nr 10, mur. pocz. XX w.
- dom nr 14, drewn. ok. 1900 r.
- dom nr 14A, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 22, mur. ok. 1930 r.

AL. PADLEWSKIEGO:

- dom nr 22/1, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 23, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 28, mur. ok. 1910 r.
- dom nr 36, drewn – mur. ok. 1910 r.
- dom nr 38, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 42, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 45, mur. ok. 1895 r.
- dom nr 46, mur. 1932 r.
- dom nr 50, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 57, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 63, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 70, drewn. ok. 1900 r.
- dom nr 71, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 75, drewn. pocz. XX w.

UL. PIEKIEŁKO:

- Zespół domu Nr 10
dom drew. ok. 1910 r.
obora kam./drew. ok. 1910 r.
- Zespół domu Nr 22
dom mur. ok. 1930 r.
dom mur. ok. 1910 r.
obora kam. ok. 1910 r.
- nr 27 dom mur. l.30-te XX w.
- nr 30 stodoła, drewn. 1933 r.
- dom nr 31, mur., 1937 r.
- Zespół domu Nr 57
dom mur., l 20-te XX w.
stodoła, drew., ok. 1925 r.
- Zabytek techniki wojskowej – zespół schronów betonowych z 1939 roku ciągnących się na południe od Piekiełka w rejon Krajewa

PL. 1-go MAJA:

- dom nr 2, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 3, mur. pocz. XX w.
- dom nr 5, mur. pocz. XX w.
- dom nr 6, mur. pocz. XX w.
- stacja trafo, mur. ok. 1925 r.

AL. PIŁSUDSKIEGO:

- dom nr 1B, drewn, ok. 1930 r.
- dom nr 4, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 5, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 12, mur. pocz. XX w.

- dom nr 14, drewn. ok. 1900 r.
- dom nr 15, mur. pocz. XX w.
- dom nr 22, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 28, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 31, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 54, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 56, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 75, drewn. ok. 1920 r.

UL. PŁOCKA:

- dom nr 19, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 41 A, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 41, B drewn. pocz. XX w.
- dom nr 44, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 49, drewn. ok. 1900 r.
- dom nr 53, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 62, mur. pocz. XX w.
- dom nr 72, mur. pocz. XX w.

UL. PRZYRYNEK:

- dom nr 2, drewn. ok. 1900 r.
- dom nr 6, mur. ok. 1920 r.
- dom nr 8, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 12, drewn. ok. 1900 r.

UL. REYMONTA:

- budynek biurowo-usługowy nr 4, mur. ok. 1935 r.
- dom nr 5, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 7, mur. 1927 r.
- dom nr 8 (d. nr 16), mur., ok. 1930 r.
- dom nr 9 (d. nr 18), mur., ok. 1925 r.

UL. RYNKOWA:

- dom nr 1, mur. ok. 1910 r.
- dom nr 3, przychodnia lekarska PKP, mur. ok. 1925
- dom nr 14, mur. ok. 1910 r.
- dom nr 16, drewn. - mur. pocz. XX w.
- dom nr 20, mur. pocz. XX w.

UL. SIENKIEWICZA:

- dom nr 8, mur., lata 20-te XX w.
- dom nr 12, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 15, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 18, mur. 1926 r.
- dom nr 20, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 21, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 24 (ob. Szkoła Muzyczna) mur. ok. 1938 r.

- dom nr 25, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 27, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 29, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 34, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 36, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 38, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 50, mur. ok. 1930 r.
- Popówka (ob. przychodnia), mur. k. XIX w., ok. 1960 r.
- Stacja trafo, mur. ok. 1930 r.

UL. SŁOWACKIEGO:

- dom nr 1, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 3, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 5, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 10, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 12, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 16, mur. ok. 1940 r.
- dom nr 18, mur. ok. 1940 r.

UL. SMOLARNIA:

- dom nr 5, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 7, drewn. ok. 1920 r.

UL. SPORTOWA:

- dom nr 19, mur. ok. 1930 r.

UL. STARY RYNEK:

- dom nr 2, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 3, mur. pocz. XX w.
- dom nr 7, mur. pocz. XX w.
- dom nr 9, mur., ok. 1910 r.
- dom nr 10, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 11, mur. ok. 1900 r.
- budynek gospodarczy z przejściem bramnym, ul. Wąska 14 (na zapleczu gospodarczym domu ul. Stary Rynek 11), mur., pocz. XX w.
- dom nr 15 (narożnik ul. Spichrzowej), mur., 1905 – 1914 r.
- dom nr 15b (d. 15), mur., IV ćw. XIX w.
- dom nr 17 (d. biblioteka klasztorna), mur., po 1784 r.

UL. STUDZIENIEC:

- dom nr 9, mur., ok. 1925 r.
- dom nr 11, mur., ok. 1925 r.
- dom nr 13 mur., ok. 1930 r.
- dom nr 17A, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 20, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 25, mur., ok. 1925 r.
- dom nr 28 mur., ok. 1920 r.

- dom nr 29, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 34, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 35, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 36, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 39, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 44, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 50, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 52 mur., ok. 1930 r.
- dom nr 54, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 56, drewn. ok. 1930 r.
- dom nr 58, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 106, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 116, drewn. 1 cw. XX w.
- dom nr 120, mur. ok. 1930 r.

UL. SZEWSKA:

- dom nr 2, mur. pocz. XX w.

UL. 3 MAJA:

- Dom murowany, obecnie budynek Muzeum Ziemi Zawkrzeńskiej, ul. 3 Maja 5, 1927 – 1929r.
- Kamienica Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, obecnie budynek Miejskiej Biblioteki Publicznej, ul. 3 Maja 5, 1898r.
- dom nr 18, mur. ok. 1910

UL. WARSZAWSKA:

- dom nr 23, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 30, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 34, mur. ok. 1900 r.
- dom nr 37, mur. 1931 r.
- dom nr 40, drewn. ok. 1925 r.
- dom nr 53, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 55, drewn. ok. 1920 r.
- dom nr 56, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 58, drewn. ok. 1910 r.
- dom nr 59, mur. ok. 1925 r.
- dom nr 69a, (d. nr 69 - d. browar), mur. pocz. XX w.

UL. WASIŁOWSKIEGO:

- dom nr 7, mur. pocz. XX w.

UL. WIGURY:

- dom nr 5, mur. pocz. XX w.
- oficyna domu nr 5, mur. pocz. XX w.

UL. WÓJTOSTWO:

- zespół dwóch domów murowanych nr 6 i 8, tworzących architektoniczną całość, mur., ok. 1913 r.

- dom nr 7, mur. pocz. XX w.
- dom nr 9, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 10, mur. pocz. XX w.
- dom nr 11, mur. pocz. XX w.
- dom nr 12, mur. 1920 r.
- dom nr 14, mur. ok. 1930 r.
- dom nr 18, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 19, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 23, mur. ok. 1920
- dom nr 24, drewn. pocz. XX w.
- dom nr 27, mur. ok. 1920 r.

UL. WYMYŚLIN:

- dom nr 4, drewn. lata 20-te XX w.
- dom nr 22, mur. pocz. XX w.

UL. WYSPIAŃSKIEGO:

- budynek Liceum Ogólnokształcącego im. St. Wyspiańskiego (d. Szkoły Handlowej), ul. Wyspiańskiego 1, mur., koniec XIX w., przebudowany ok. 1906r. i w latach 1933 – 1934
- dom nr 5, mur. ok. 1900 r.

UL. ZABRODY:

- dom nr 7, drewn. ok. 1900
- dom nr 23, mur. pocz. XX w.
- dom nr 24, mur. pocz. XX w.
- dom nr 33, drewn. pocz. XX w.

UL. ZDUŃSKA:

- dom nr 9, mur. pocz. XX w.
- dom nr 15, mur. ok. 1930

UL. ŻWIRKI:

- dom nr 4, mur. ok. 1920
- oficyna domu nr 11, mur. pocz. XX w.
- dom nr 15, mur. ok. 1910
- dom nr 17, mur. ok. 1910
- oficyna domu nr 17, mur. pocz. XX w.
- dom nr 20, mur. ok. 1910
- dom nr 21a (d. nr 21) – w zakresie murów ścian zewn. do wysokości gzymsu I piętra z wystrojem i sztukaterią elewacji, mur., ok. 1910r.
- dom nr 29, mur. pocz. XX w.
- dom nr 30, mur. ok. 1920

INNE:

- budynek parowozowni wąskotorowej (ob. lokomotywowni), ul. Bracka (GEZ)
- budynek wieży ciśnień wodociągowej, ul. Brukowa, mur., ok. 1910 r. (GEZ)
- Cmentarz ewangelicki i prawosławny z II poł. XIX w., znajdujący się przy ul. ks. Maksymiliana Marii Kolbe (GEZ)

- Cmentarz choleryczny, ul. Karcza, koniec XIX w. (GEZ)
- Cmentarz żydowski, ul. Krucza, XVIII w. (GEZ)
- Cmentarz parafialny, ul. Cmentarna, pocz. XX w. (GEZ)
- Mauzoleum przy drodze Mława – Szreńsk (tzw. „Kalkówka”) (GEZ)
- Kapliczka przydrożna, mur., 1774 r.
- Kapliczka przydrożna, granit/żelazo, 1894 r.
- Schron żelbetowy z 1939 r., położony na dz. nr ewid. 6/2 w Mławie, przy ul. Krajewo (GEZ)
- Schron żelbetowy z 1939r. w rejonie dzielnicy przemysłowej (GEZ)
- 21 Stanowisk Archeologicznych (GEZ).

Większość obiektów zabytkowych znajduje się w złym lub średnim stanie technicznym i wymaga szybkiego remontu i konserwacji. Urząd Konserwatora Zabytków prowadzi rejestrację obiektów zabytkowych, zaś Burmistrz Miasta Mława gminną ewidencję zabytków. Gminna ewidencja zabytków została ustanowiona 25 maja 2015 roku oraz zmieniona 18 listopada 2015 r., 25 maja 2017 r. i 7 października 2017 r. W ostatnich latach przeprowadzono rewitalizację zabytkowego parku miejskiego przywracając jego świetność.

Informacje o wiedzy archeologicznej na terenie miasta Mławy

W granicach administracyjnych Mławy zlokalizowanych jest obecnie 21 stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską. Są to głównie tereny użytkowane w okresie XV – XVIII w., a także pozostałość po cmentarzyskach starożytnych i średniowiecznych. Na wzgórzu cmentarnym przy kościele Św. Wawrzyńca znajduje się stanowisko wczesno-średniowiecznego grodu Kozielska z X - XI w.

Wszelkie planowane prace na wszystkich tych stanowiskach, dopuszczenie do zmian w zagospodarowaniu terenu oraz inwestycje, uzależnione są od wykonania (na koszt inwestora) badań i dokumentacji tj. przeprowadzenia archeologicznych prac ratowniczych wyprzedzających planowane działania inwestycyjne lub obejmujących stały nadzór archeologiczny przy wszystkich robotach ziemnych, w związku z zagospodarowaniem terenu oraz planowanymi inwestycjami. W granicach konserwatorskiej strefy obserwacji archeologicznych, wszelkie działania inwestycyjne, muszą być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a roboty prowadzone pod nadzorem archeologicznym.

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie miasta Mławy

Lp.	Oznaczenie stanowiska	Nr ewid. działki / lokalizacja	Autorzy opracowania
1.	2 / 37-60	12-450, od 12-452 do 12-458, 12-463	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1990
2.	3 / 37-60	12-189	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1990
3.	4 / 37-60	12-267	A. Grzymkowski 1984

			M. Czarnecki 1990
4.	13 / 37-60	12-381 12-383	Mazurowski 1982 M. Czarnecki 1992
5.	15 / 38-60	Rejon skrzyżowania linii kolejowej z drogą Mława - Biezuń	wg. literatury M. Czarnecki 1992
6.	16 / 38-60	10-684	A. Grzymkowski 1980 M. Piotrowski 1980 M. Czarnecki 1992
7.	17 / 38-60	10-4159/3	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1992
8.	18 / 38-60	10-697 Stary Rynek – rejon Ratusza oraz płd. pierzeja St. Rynku	A. Grzymkowski M. Czarnecki 1992
9.	19 / 38-60	10-4273	A. Grzymkowski 1983 M. Piotrowski 1983 M. Czarnecki 1992
10.	20 / 38-60	10-4207/13	A. Grzymkowski M. Czarnecki
11.	21 / 38-60	10-855	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1992
12.	22 / 38-60	11-935/8, 11-934/4, 11-933/2, 11-931/5	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1992
13.	23 / 38-60	11-1143, 11-1144, 11-1145	A. Grzymkowski 1982 M. Czarnecki 1992
14.	24 / 38-60	11-1140, 11-1141	A. Grzymkowski 1981 M. Czarnecki 1992
15.	25 / 38-60	11-1140, 11-1141, 11-1142	A. Grzymkowski 1981 M. Czarnecki 1992
16.	26 / 38-60	od 11-1113 do 11-1118	A. Grzymkowski 1982 M. Czarnecki 1992
17.	27 / 38-60	11-1129, 11-1130	A. Grzymkowski 1981 M. Czarnecki 1992
18.	28 / 38-60	11-1130, 11-1131	A. Grzymkowski 1982 M. Czarnecki 1992
19.	29 / 38-60	11-1103, 11-1104/1, 11-1104/2	A. Grzymkowski 1981 M. Czarnecki 1992
20.	30 / 38-60	10-2156/2	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1992
21.	31 / 38-60	10-2237, 10-2239	A. Grzymkowski 1984 M. Czarnecki 1992

DEMOGRAFIA (ANALIZY SPOŁECZNE)

Struktura demograficzna

Na przestrzeni ostatnich lat, stan ludności w mieście był ustabilizowany i liczba ludności utrzymuje się niemal na tym samym poziomie. W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące powierzchni miasta oraz liczby ludności (stan na **grudzień 2017 r.**)

Tabela Nr 1. Powierzchnia i liczba ludności Mławy

Powierzchnia	Liczba ludności		
	kobiety	mężczyźni	OGÓŁEM
34,88 km ²	16 379	14 864	31 243

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia wynosi obecnie **896** osób na 1 km². Jeszcze w grudniu 2003 roku wynosiła 1271 osoby na 1 km². Spadek liczby osób na 1 km² powierzchni miasta spowodowany jest przyłączeniem od 1 stycznia 2004 roku do granic administracyjnych Mławy dwóch wsi – Piekiełka i Krajewa, w wyniku czego powierzchnia miasta zwiększyła się o 1.051ha (w większości lasów).

Tabele nr 2 i 3 przedstawiają strukturę ludności Mławy w latach 2001 – 2017 oraz prognozę demograficzną na lata 2005 – 2015, **uzupełnioną o prognozę do 2025 roku oraz do 2050 roku.**

Tabela Nr 2. Struktura ludności Mławy w latach 2000 - 2017

Rok	Ogółem	Ogółem		Wiek						
				przedprodukcyjny			Produkcyjny		Poprodukcyjny	
		Mężczyźni	Kobiety	0-6	7-15	16-18	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
							19-65	19-60	>65	>60
2000	29 389	14 025	15 364	2349	4313	1786	9346	9371	1034	2513
2001	29 442	14 058	15 384	2274	4143	1747	9493	9505	1075	2572
2002	29 467	14 039	15 428	2160	3982	1675	9567	9618	1114	2633
2003	29 360	14 000	15 360	2078	3821	1606	9648	9706	1150	2632
2004	29 623	14 162	15 461	2072	3660	1548	9869	9849	1175	2673
2005	29 761	14 204	15 557	2007	3447	1541	9959	9964	1194	2682
2006	29 648	14 098	15 550	1968	3292	1477	9960	10008	1215	2689
2007	29465	13 965	15 500	4750		2271	9125	9163	2147	4475
2008	29 480	13 907	15 573	4676		2199	9132	9185	2126	4654
2009	29 558	13 952	15 606	4613		2083	9254	9177	2149	4824
2010	30 843	14 739	16 104	4729		2001	9964	9459	2242	5116

2011	30 930	14 757	16 173	4738	2008	9917	9365	2323	5287
2012	30 969	14 755	16 214	4733	1871	9920	9316	2411	5457
2013	30 880	14 708	16 172	4691	1769	9870	9245	2487	5543
2014	30 968	14 777	16 191	4665	1713	9880	9192	2593	5624
2015	31 030	14 777	16 253	4655	---	---	---	1718	4 048
2016	31 149	14 819	16 330	4672	---	---	---	1790	4 191
2017	31 243	14 864	16 379	4793	---	---	---	1 854	4 307

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Tabela Nr 3. Prognoza demograficzna dla Mławy na lata 2005-2015, z weryfikacją na lata 2020-2025 oraz 2040 i 2050

Rok	Ludność w dniu 1.01	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracje	Przyrost rzeczywisty	Ludność w dniu 31.12
2005	---	277	254	43			29 761
2007	---	430	310	120	-77	310	29 465
2010	---	465	310	155	18	345	30 843
2012	---	430	320	110	-14	310	30 968
2015	---	385	320	65	---	265	31 030
2016	---	325	260	65	82	---	31 149
2017	---	334	356	-22	68	---	31 243
2020	31 633	-	-	-	150	-	-
2025	32 803	-	-	-	165	-	-
2040	36 263	-	-	-	190	-	-
2050	38 613	-	-	-	200	-	-

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych oraz wyliczenie własne

Jak wynika z powyższej tabeli Mława w ciągu najbliższych 10 lat (od 2006 roku) odnotuje wzrost ogólnej liczby mieszkańców na poziomie 14 %. Kształtować tę liczbę będzie w większym stopniu migracja, w mniejszym zaś przyrost naturalny. W latach 2015-2025 GUS

(wg prognozy z 2014 roku) przewiduje spadek prognozowanej liczby ludności, co w roku 2025 będzie skutkowało utrzymaniem faktycznej, obecnej (2014r) liczby ludności w mieście na poziomie około 31 tys. mieszkańców. Jednakże dane z lat 2007-2017 wskazują na przybywanie co roku w Mławie około 168 mieszkańców. Założenie utrzymanie tej tendencji oraz zwiększenie tej liczby o 30% ze względu na niepewność procesów rozwojowych pozwala założyć, że w perspektywie 30 lat w mieście będzie przybywało po około 195-235 mieszkańców rocznie.

Prognoza demograficzna (z 2006 roku załączona) niżej opracowana została dla miasta w granicach administracyjnych nie obejmujących Piekiełka i Krajewa, ale ze względu na niewielką liczbę ludności na terenach przyłączonych w 2004 roku może być uznana za podstawę do opracowania zmiany studium. Prognozy z 2014 oraz z 2018 roku roku wykonano dla obecnych granic miasta.

Na podstawie danych historycznych oraz ogólnych tendencji demograficznych skonstruowano dla potrzeb suikzpm. Mławy uchwalonego w 2002 roku prognozę demograficzną dla miasta. Przyjęto, iż ogólną liczbę ludności w ciągu najbliższych lat kształtować będzie w większym stopniu migracja, w mniejszym zaś przyrost naturalny. W celu dokonania ogólnej prognozy, przyjęto następujące główne założenia:

- Przełamanie negatywnego trendu przyrostu naturalnego spowodowanego wzrostem liczby urodzeń żywych, co wynika z wchodzenia w okres dzietności osób z poprzedniego wyżu demograficznego. Tendencja zwiększania się przyrostu naturalnego osiągnie swoje ekstremum około roku 2040, po czym nastąpi zmiana trendu.
- Założono nieznacznie rosnący trend liczby zgonów spowodowany wzrostem ogólnej liczby mieszkańców. Zmiany w tym zakresie będą jednak nieznaczne.
- Podobnie założono nieznacznie rosnący trend salda migracji (od 150 osób w roku 2020 do 200 osób w roku 2050).

W efekcie skonstruowano prognozę demograficzną dla Mławy na lata 2020-2050.

Zakłada ona zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym; szczególnie dynamiczny wzrost w tym zakresie nastąpi po roku 2040.

Założono że:

- liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym będzie w początkowym okresie wzrastać wolniej (do roku 2025, co wynika z niżu demograficznego z przełomu XX. i XXI. wieku)
- w dalszych latach wzrost tej grupy zostanie lekko przyspieszony w konsekwencji obecnych i zaistniałych w najbliższej przeszłości migracji do miasta .
- w roku 2025 wciąż jednak będzie proporcjonalnie więcej osób w wieku produkcyjnym niż obecnie.
- zdecydowanie zmniejszy się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, w związku jednak z zakładanym odwróceniem niekorzystnego trendu przyrostu naturalnego, spadek udziału tej grupy w ogóle mieszkańców zostanie pod koniec okresu projekcji zatrzymany.

Prognoza z roku 2018 założyła przede wszystkim: wzrost liczby mieszkańców w mieście po około 195 osób rocznie w latach 2018-2025, z latami 2026-2035 późniejszym okresie po około 210 osób rocznie, w latach 2036-2050 po 235 osób rocznie.

Rynek pracy i bezrobocie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy na koniec grudnia 2004 roku w powiecie mławskim zarejestrowanych było 8.434 bezrobotnych. W samym mieście było ich 3.512 osób w tym 1.999 kobiet. Wskaźnik bezrobocia (stopa bezrobocia) wyliczony jako stosunek liczby bezrobotnych do osób czynnych zawodowo, wynosił dla powiatu mławskiego (rejonu działania Powiatowego Urzędu Pracy) 28,8 %. Druga dekada XXI wieku przyniosła istotny spadek bezrobocia i wzrost liczby osób pracujących w Mławie.

Wyszczególnienie	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	3436	1911	3992	2087	4093	2129	4182	2143	3512	1999	2594	1393	1914	1076
w tym z prawem do zasiłku	801	363	828	380	827	357	735	359	560	265	502	241	401	218
Niepełnosprawni	24	12	42	21	42	20	41	16	42	14	31	14	45	11
Ilość bezrobotnych w przedziałach wiekowych:														
18-24	886	467	1042	507	993	492	948	434	613	340	352	167	315	174
25-34	923	567	4062	604	1132	637	1182	659	968	614	648	384	478	306
35-44	935	543	1006	563	1016	544	998	534	876	496	606	334	376	215
45-54	632	316	795	387	866	421	942	476	913	487	823	441	576	314
55-59	49	18	72	24	75	33	96	38	129	61	150	67	146	67
60-64	11		16		11		16	0	13	0	15		23	
Ilość bezrobotnych według wykształcenia:														
Wyższe	163	126	225	156	125	83	158	108	144	104	131	91	143	100
Policealne i średnie zawodowe	962	638	1103	672	1232	761	1205	740	1004	668	709	437	536	349
Średnie ogólnokształcące	211	154	267	185	287	209	332	226	284	215	223	157	205	151
Zasadnicze zawodowe	1179	540	1381	576	1447	587	1445	578	1143	534	795	348	516	227
Gimnazja i poniżej	927	453	1016	498	1002	489	1042	491	937	478	736	360	514	249
Ilość bezrobotnych w zależności od stażu pracy:														
do 1 roku	276	171	306	75	419	255	442	265	392	250	265	145	192	112
1-5	840	437	959	150	979	465	996	493	794	429	574	291	456	257
5-10	582	325	615	206	618	326	628	333	557	321	436	253	340	208
10-20	656	396	762	294	750	414	773	431	695	414	539	311	373	216
20-30	354	157	424	447	455	177	460	181	406	159	347	139	220	90
30 lat i więcej	53	21	63	915	36	2	36	3	35	9	36	10	27	6
bez stażu	675	404	863		836	490	847	437	633	417	397	244	306	187

Uwzględniając podział według płci należy stwierdzić, iż w 2004 roku kobiety stanowiły 57 % ogółu bezrobotnych. Nadal wśród zarejestrowanych bezrobotnych dużą grupę stanowią ludzie młodzi, do 24 lat. W 2004 roku wskaźnik tej grupy sięgał około 17 %. Liczną grupą są również bezrobotni w wieku 25-34 lata, stanowią oni ponad 27 %. Bezrobotni z wykształceniem zawodowym i niepełnym podstawowym stanowią olbrzymią grupę, gdyż około prawie 29 % ogółu bezrobotnych. Nadal najmniejsze zagrożenie występuje wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym, choć dynamika wzrostu w tej grupie jest wysoka. Na koniec 2004 roku zarejestrowanych było 144 osoby należące do tej kategorii, co stanowi 4 % ogółu. Jednym z najbardziej niepokojących zjawisk zarówno w Polsce, jak i w Mławie jest wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych tzn. pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy.

Istotne zmiany ilości bezrobotnych nastąpiły po realizacji i rozwoju zespołu dzielnicy produkcyjnej w północnej części miasta oraz po wstąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej w 2005 roku.

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba bezrobotnych ogółem (osoby)											
1234	971	1119	1172	1341	1585	1793	1595	1583	1166	914	874 (VI 2018)
mężczyźni w % bezrobotnych mężczyzn											
26,7	22,8	20,0	23,5	29,9	30,6	34,4	36,9	-	-	-	
kobiety w % bezrobotnych kobiet											
38,9	35,1	30,1	32,3	37,7	38,0	39,8	46,1	-	-	-	
w % ludności aktywnej zawodowo											
4,1	3,2	3,6	3,8	4,5	5,2	5,8	5,3	-	-	-	
bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem											
-	56,2	48,4	49,6	50,0	50,1	47,8	53,0	-	-	-	

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Liczba bezrobotnych spadała do 2008/2009 roku, kiedy to kryzys ogólnoswiatowy spowodował kolejny wzrost bezrobocia. Zakończenie tego etapu i kolejny rozwój gospodarczy przyniosły znaczący spadek bezrobocia do poziomu 4,7 % na koniec 2017 roku (dane GUS-Bank Danych Lokalnych).

Pomoc społeczna

Zadania pomocy społecznej w gminie wykonują jednostki organizacyjne – ośrodki pomocy społecznej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania zlecone gminie oraz zadania własne gminy, zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej oraz ustaleniami przekazanymi przez Wojewodę i Radę **Miasta**. Jego działalność koncentruje się głównie na:

- ▶ rozeznaniu sytuacji socjalno-bytowej osób i rodzin wymagających pomocy,
- ▶ analizie i ocenie sytuacji życiowej osób bezrobotnych,
- ▶ określeniu potrzeb i ustaleniu planu zaspokajania występujących potrzeb w poszczególnych środowiskach,
- ▶ przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń pieniężnych /zasiłki stałe, okresowe i celowe/,
- ▶ współpracy i koordynacji działań organizacji społecznych w zakresie zaspokajania potrzeb występujących w środowisku,
- ▶ udzielaniu pomocy w postaci pracy socjalnej i poradnictwa.
- ▶ sporządzaniu bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej,
- ▶ udzielaniu pomocy w naturze (posiłki, dożywianie dzieci w szkołach, żywność, środki czystości, używany sprzęt gospodarstwa domowego),
- ▶ organizowaniu i świadczeniu usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania,
- ▶ sprawianiu pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- ▶ kierowaniu do domów pomocy społecznej i ponoszeniu odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- ▶ opłacaniu składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby korzystające z zasiłków stałych, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu z innego tytułu,
- ▶ realizacji zadań rządowych programów osłonowych.

Pomoc społeczna udzielana jest w formie świadczeń niepieniężnych i w formie świadczeń pieniężnych dostosowanych do indywidualnych potrzeb i sytuacji osób wymagających pomocy, ważny element stanowią tu także dodatki mieszkaniowe. Można przyjąć, iż pomoc socjalna dla osób najbardziej potrzebujących rośnie szybciej niż wskaźniki inflacyjne.

Głównymi przyczynami przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w ciągu ostatnich **dziesięciu lat** było:

- ▶ bezrobocie (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 697 rodzin),
- ▶ niepełnosprawność (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 366 rodzin),
- ▶ rodziny niepełne (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 214 rodzin),
- ▶ wielodzietność (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 77 rodzin),
- ▶ alkoholizm (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymały 76 rodziny),
- ▶ osoby opuszczające Zakłady Karne (tylko w roku 2003 zakład karny opuściło 17 osób i otrzymało pomoc),
- ▶ długotrwała choroba (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 247 rodzin),
- ▶ ochrona macierzyństwa (z tego powodu tylko w roku 2004 pomoc otrzymało 72 rodzin).

Ogólna tendencja wydatków związanych z pomocą społeczną **była jednoznacznie wzrostowa do lat 2010-2011 po czym zaczęła maleć**. Dotyczy to **także** obciążenia w skali budżetu. Natomiast liczba rodzajów przyznanych świadczeń z opieki społecznej uległa zmniejszeniu z dniem 1 maja 2004 roku z powodu wejścia w życie nowej ustawy o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Z różnych form pomocy w 2004 roku skorzystały 1.004 rodziny, w których było 3.242 osoby. **W roku 2016 pomocy udzielono ogółem już tylko 576 rodzinom (1509 osób), podczas gdy w latach 2009-2011 średnio 750 rodzinom (średnio około 2060 osób).**

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej poza przeprowadzaniem wywiadów środowiskowych i kompletowaniem niezbędnych dokumentów w celu wydania stosownych decyzji przyznania lub odmowy świadczenia, przeprowadzają również wywiady środowiskowe, wywiady alimentacyjne i sporządzają karty informacyjne dla potrzeb: Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędu ds. Kombatantów, Domów Dziecka, Fundacji POLSAT, Fundacji ATLAS, Zakładów Karnych, Państwowego Funduszu Gwarancyjnego, Urzędu Miasta, domów pomocy społecznej i innych.

Ponadto od dnia 1 maja 2004 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mławie jest realizatorem ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. W myśl tej ustawy przyznawane są: zasiłki rodzinne wraz z przysługującymi do nich dodatkami z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, samotnego wychowywania dziecka, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania;

- ▶ świadczenia opiekuńcze tj. zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne;
- ▶ opłacane są składki na ubezpieczenie społeczne za osoby uprawnione do świadczeń pielęgnacyjnych;
- ▶ opłacane są składki na ubezpieczenie zdrowotne za osoby uprawnione do świadczeń pielęgnacyjnych i dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu z innego tytułu.

Do zadań Miasta w zakresie udzielania pomocy dzieciom z rodzin z problemami alkoholowymi należy tworzenie i finansowanie bieżącej działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci z takich rodzin. W Mławie funkcjonują trzy takie placówki:

- ▶ Placówka Wsparcia Dziennego „Betlejem”, ul. Padlewskiego 13,
- ▶ Placówka Wsparcia Dziennego „Arka”, ul. Graniczna 86,
- ▶ Placówka Wsparcia Dziennego „Grono Przyjaciół”, ul. Mariacka 20,

które są prowadzone przez Punkt Konsultacyjno – Informacyjny do Spraw Uzależnień.

Od 1 stycznia 2004 roku zadaniem własnym gminy jest wypłata dodatków mieszkaniowych, także zaliczanych do pomocy społecznej.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje: najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych, osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych, innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem, osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo socjalny.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, o których mowa powyżej, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę założenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175 % kwoty najniższej emerytury tj. 984,52 zł w gospodarstwie jednoosobowym lub 125 % tej kwoty tj. 703,23 zł w gospodarstwie wieloosobowym, obowiązującej w dniu złożenia wniosku (według minimalnej emerytury obowiązującej na dzień 1 stycznia 2005 roku i wynoszącej 562,58zł brutto).

Tabela przedstawia wybrane parametry dotyczące dodatków mieszkaniowych określonych w latach 2002 – 2016. Wynika z niej iż ponad 1 mln złotych corocznie **było** przekazywanych mieszkańcom miasta na wypłatę dodatków mieszkaniowych, z czego średni zasiłek w 2006 roku wynosił **145,76 zł**. **Kwota ta maleje o obecnie nie przekracza 950 tys. rocznie**. Największą grupą osób pobierających zasiłek są lokatorzy spółdzielni mieszkaniowych (58,4 % w 2004 roku, **36,31% w roku 2016**), **przy czym udział zasiłków dla tych lokatorów maleje na rzecz wzrostu wydatków dla lokatorów lokali gminnych (36,05 % w roku 2016)**.

Dodatki mieszkaniowe w latach 2002 - 2017

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kwota wydatków	170468 8	141328 5	127832 7	108922 3	100985 0	898988	902341	927705	939493	975870	909341	949235	977 806
Liczba osób korzystających	971	808	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Sukcesywny spadek dodatków mieszkaniowych wynika ze wzrostu dochodów mieszkańców i pozytywnie wpływa na budżet gminy. Lekki wzrost sum w ostatnich 3 latach wynika ze wzrostu liczby mieszkań i powierzchni użytkowej mieszkań w mieście oraz ze wzrostu kosztów opłat "mieszkaniowych".

Mieszkalnictwo

Typy zabudowy

Budownictwo mieszkaniowe w Mławie charakteryzuje duży udział budownictwa wielorodzinnego. Spotykane formy zabudowy to:

- Zabudowa wielorodzinnna blokowa
- Zabudowa wielorodzinnna małomiasteczkowa
- Zabudowa jednorodzinna (w tym rolnicza).

W centrum Mławy przeważa typ zabudowy małomiasteczkowej, domy składają się z kilku do kilkunastu mieszkań. Wśród budownictwa jednorodzinnego ok. 10 % zabudowy związanej jest z produkcją rolną.

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe wg danych GUS przedstawiały się następująco:

Przeciętna pow. użytkowa w m ²	2002	2003	2004	2005	2006	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1 mieszkania	67,8	67,5	67,7	67,9	68,1	70,3	70,1	70,2	70,1	70,1	70
na 1 osobę	21,7	23,0	23,2	23,3	23,7	26,1	26,7	26,9	27,2	27,4	27,7

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Rozgęszczanie zasiedlenia mieszkań jest wyraźnym procesem rozwojowym. Przy utrzymaniu obecnej tendencji (średnio o 0,4 m²/mieszkańca więcej corocznie) w perspektywie 30 lat, przy zwiększeniu założenia o 30% ze względu na niepewność procesów rozwojowych, można przyjąć, że docelowa liczba m² /1 mieszkańca około roku 2050 wyniesie maksymalnie do 43,3 m².

Przy uwzględnieniu wzrostu liczby mieszkańców wg. prognozy demograficznej o 7.380 nowych mieszkańców daje to **maksymalne zapotrzebowanie na kolejne 684 000 m² powierzchni użytkowej zabudowy o funkcji mieszkaniowej** (319 554 m² dla nowych mieszkańców i 364 446 m² na dalsze rozgęszczenie zabudowy istniejącej) – z tego założono, że na zabudowę mieszkaniową wielorodzinną przypadnie około 60% tego wskaźnika (410 400 m²), zaś na zabudowę mieszkaniową jednorodziną 40% (273 600 m²).

Struktura zasobów mieszkaniowych wg danych szacunkowych przedstawiała się następująco:

- W zabudowie wielorodzinnej – 60 %
- W zabudowie jednorodzinnej – 40 %

Formy władania mieszkaniami

W mieście występują następujące rodzaje własności:

Własność prywatna

Własność zakładowa

Własność komunalna

- Własność spółdzielcza
- Pozostałe jednostki uspołecznione, w tym instytucje wyznaniowe

Większość zabudowy wielorodzinnej występuje w czterech spółdzielniach mieszkaniowych istniejących w Mławie („Zawkrze”, „Zacisze 95”, „Dom” i „Standard”) lub jest zarządzana przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. w Mławie.

Tereny usługowo – produkcyjne

Poziom i zakres usług uwarunkowany jest położeniem gminy poza zasięgiem dużych aglomeracji, ale w sąsiedztwie 1,5krotnie większego Ciechanowa.

W mieście powiatowym jakim jest Mława usytuowane są podstawowe urzędy i instytucje obsługujące mieszkańców gminy i powiatu m.in.: Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta, Sąd

Rejonowy, Komisariat Policji, filie i oddziały banków, liczne sklepy i niewielkie centra handlowe a także duże zakłady produkcyjne.

Na terenie gminy Mławy nie ma zlokalizowanych wielkopowierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

W północno-zachodniej części miasta funkcjonuje homogeniczna dzielnica przemysłowa, na terenie której zlokalizowane są duże zakłady produkcyjno-przemysłowe z branży elektronicznej (LG i kooperanci), spożywczej (ubojnia drobiu) oraz innych. Znaczna część działek jest tu już zabudowana. Drugim terenem koncentracji zakładów produkcyjnych, składów i magazynów oraz baz technicznych jest rejon ulic Grota-Roweckiego i Granicznej, położony w części centralnej miasta, podlegający przekształceniom w kierunku usługowe i mieszkalnego.

Przyrost liczby podmiotów gospodarczych w Mławie w latach 1995-2017,

	podmioty gospodarki narodowej ogółem	Podmioty noworejestrowane ogółem	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
1995	1811	---	---
1996	2087	---	---
1997	2251	---	---
1998	2394	---	---
1999	2489	---	---
2000	2576	---	---
2001	2777	---	2329
2002	2759	---	2317
2003	2834	---	2385
2004	2792	---	2281
2005	2841	---	2310
2006	2866	---	2326
2007	2896	---	2334
2008	2959	---	2406
2009	2925	302	2354
2010	3053	367	2455
2011	2895	264	2289
2012	2902	310	2250
2013	2957	330	2288
2014	2996	282	2314
2015	3066	303	2350
2016	3081	236	2338
2017	3143	270	2357

Źródło: Na podstawie danych GUS- Bank Danych Lokalnych

W latach 1995-2017 w gminie przybyły 1332 podmioty gospodarcze, co dało wzrost o około 174 %. Przy założeniu podobnej tendencji w przeciągu 30tu latach powstanie kolejnych 1.816 podmiotów. Będzie więc potrzeba realizacji minimum 908.000 m² powierzchni użytkowej

zabudowy usługowej i produkcyjnej, zakładając średnio 500 m²/podmiot. Zakładając rozwój większych zakładów - średnio 1.200 m²/podmiot oraz zwiększenie potrzeb o 30% ze względu na niepewność procesów rozwojowych, w tym położenie Mławy w centrum lokalnej sieci osadniczej maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy o funkcji usługowej i produkcyjnej w skali całej Mławy określa się na poziomie 2 832 960 m².

Miasto pilnie potrzebuje terenów do rozwoju kolejnego zespołu produkcyjno-usługowego, z dogodnym dostępem do dróg wyższego rzędu, wojewódzkich i krajowych, w południowo-wschodniej i wschodniej części miasta. Są to obszary w najwyższym stopniu przygotowane do zabudowy, charakteryzują się najlepszym dostępem do sieci komunikacji (droga krajowa i jej planowana obwodnica z planowanymi węzłami, drogi lokalne i dojazdowe możliwe do przedłużenia w kierunku południowo-wschodnim i wschodnim. Tereny te charakteryzują się także najlepszym stopniem wyposażenia w sieci wodociągowe, kanalizacyjne, elektroenergetyczne i gazowe - w bezpośrednim sąsiedztwie przebiegają media miejskie obsługujące centralną część miasta, możliwe jest wykonanie nowych elementów infrastruktury technicznej podłączonych do tych sieci.

Ogólna charakterystyka infrastruktury społecznej (usługi dla ludności)

Obszar miasta skupia funkcje usługowe o zasięgu ponadlokalnym i lokalnym związanym bezpośrednio z obsługą ludności miasta.

Do funkcji ponadlokalnych zalicza się:

- ochronę zdrowia i opiekę społeczną (szpital, domy opieki)
- szkolnictwo wyższe, średnie i zawodowe
- rekreację i turystykę
- administrację powiatową
- sądownictwo

Funkcje lokalne związane są bezpośrednio z obsługą ludności miasta i mają największy wpływ na jakość życia mieszkańców.

Są to przede wszystkim urządzenia usługowe z zakresu:

- oświaty i wychowania (szkoły, przedszkola, świetlice)
- ochrony zdrowia i opieki społecznej (szpital, przychodnie zdrowia, domy opieki, apteki)
- kultury (domy kultury, biblioteki, kina, obiekty kultu religijnego)
- sportu i rekreacji (boiska, stadiony, hale sportowe, pływalnia)
- Na terenach Piekiełka i Krajewa praktycznie nie ma obiektów infrastruktury społecznej. Ludność tych terenów korzysta z usług zlokalizowanych w centralnej części Mławy.

Oświata i wychowanie

Na terenie miasta funkcjonują szkoły podstawowe (20 szkół), licea ogólnokształcące (8 szkół), szkoła wyższa, zespoły szkół zawodowych oraz ośrodek szkolno wychowawczy.

Warto podkreślić, że wśród nowych inwestycji zrealizowanych w ostatnich 5-ciu latach w grupie pojedynczych obiektów usługowych o charakterze publicznym dość liczną grupę stanowią właśnie szkoły.

Przeciętnie w szkołach podstawowych na jednego nauczyciela przypada 12 uczniów. Na jeden oddział szkolny przypada 20 uczniów przy pożądanym standardzie 25 uczniów na jedno pomieszczenie do nauki.

W szkolnictwie średnim przeciętnie na jednego nauczyciela przypada 16 uczniów a na jeden oddział 26 uczniów.

Struktura szkolnictwa średniego zbliżona jest do średniej krajowej.

Na terenie miasta istnieje 8 przedszkoli, w tym 4 przedszkola samorządowe.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

W Mławie funkcjonują przychodnie zdrowia, szpital oraz apteki.

W wyniku analizy dokonanej w Strategii Rozwoju Mławy można stwierdzić, że baza medyczna systematycznie modernizowana jest wystarczająca.

W Mławie istnieje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który prowadzi działania mające na celu zabezpieczenie bytu socjalnego osobom najbardziej potrzebującym.

Na terenie miasta istnieje również prywatny dom opieki oraz rozważa się możliwość powołania powiatowego domu opieki społecznej.

Kultura, sport i rekreacja

Główną rolę w szerzeniu kultury w mieście pełni Miejski Dom Kultury, który dysponuje salą kinową, salą prób, pokojem muzycznym, biblioteką oraz pracowniami: fotograficzną, plastyczno-ceramiczną.

Przy Domu Kultury działają zespoły muzyczne i teatralne.

W mieście znajduje się Państwowa Szkoła Muzyczna I-szego i II-giego stopnia z salą koncertową na 250 miejsc.

Czynne są dwa muzea: Muzeum Ziemi Zawkrzeńskiej i Muzeum Juskiewiczów.

Ponadto na terenie miasta działają towarzystwa i stowarzyszenia, prowadzące działalność edukacyjną, kulturalną, popularyzatorską i badawczą oraz 2 biblioteki publiczne z filiami i biblioteka pedagogiczna.

Przy ul. Stary Rynek 13 znajduje się kino MDK.

W Mławie znajduje się pięć kościołów rzymsko-katolickich, w tym dwa zabytkowe: pw. Św. Trójcy i Św. Wawrzyńca.

W północnej części miasta, przy ul. Kopernika znajduje się Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Obiekt składa się ze stadionu sportowego z dwoma boiskami treningowymi, dwóch kortów tenisowych, bieżni lekkoatletycznej, boisk do koszykówki i piłki ręcznej. Trybuny stadionu mieszczą pięć tysięcy widzów.

Na terenie Ośrodka znajduje się hotel „Mława” na 100 miejsc noclegowych z restauracją na 60 miejsc konsumpcyjnych.

Przy ul. Piłsudskiego znajduje się Mławska Hala Sportowa o pow. netto 1033,20 m².

W sierpniu 2006 r. oddano do użytku krytą pływalnię na terenie MOSiR.

Cmentarze

Na terenie miasta Mławy znajdują się trzy czynne cmentarze: cmentarz komunalny oraz dwa cmentarze parafialne.

- Cmentarz komunalny zarządzany przez Spółkę „IMPERIAL” położony jest przy ul. M. M. Kolbego. Zajmuje obszar ok. 3ha z możliwością poszerzenia terenu etapami, w miarę potrzeb do powierzchni 7,6 ha. Teren cmentarza jest zagospodarowany, posiada trwałe ogrodzenie, drogi wewnętrzne i parking. Stopień wykorzystania cmentarza wynosi ok. 95 %.
- Cmentarz parafialny przy ul. Nowowiejskiej zajmujący powierzchnię 2,3 ha to najstarszy cmentarz katolicki.
- Cmentarz parafialny przy ul. Cmentarnej zajmuje powierzchnię 1,5 ha.

Pozostałe cmentarze to obecnie już nieczynne dwa cmentarze żydowskie przy ul. Warszawskiej o powierzchni 2,0 ha oraz przy ul. Kruczej o powierzchni 0,4 ha, cmentarze ewangelicki i prawosławny przy ul. Księdza Kolbego oraz cmentarz "choleryczny" przy ul. Dobrej.

Bilanse terenów przeznaczonych pod zabudowę;

Analiza rezerw terenów inwestycyjnych w Studium UiKZP miasta Mława:

Funkcja zabudowy	Potrzeby rozwojowe w m ² powierzchni użytkowej nowej zabudowy	Powierzchnia rezerw wydzielen funkcjonalnych w studium (w m2)	Chłonność terenów w studium Podział wg. wydzielen funkcjonalnych w m ² pow. użytkowej nowej zabudowy	
mieszkaniowa	684 000	C: x50%	90 850	C: 45 800
		U/M: 30%	405 900	U/M: 170 478
		M/U: 60%	813 600	M/U: 273 400
		M:	1 348 400	M: 138 700
		Suma:		628 378
produkcyjno-usługowa	2 832 960	C: x50%	90 850	C: 45 800
		U/M: 70%	947 100	U/M: 360 000
		M/U: 40%	542 400	M/U: 182 200
		U:	634 600	U: 213 200
		U/P:	2 584 750	U/P: 1 266 500
		UR:	348 000	UR: 120 000
		Suma:		2 187 700

Bilanse wykonano w oparciu o następujące założenie:
 - w terenach C, U/M, M/U i M przyjęto do obliczeń 60% powierzchni wydzielen obszarów funkcjonalnych, zakładając przeznaczenie pozostałych 40% powierzchni pod drogi, tereny infrastruktury technicznej, parkingi i tereny zieleni,

- w terenach U/P, U i UR przyjęto do obliczeń 70% powierzchni wydzieleni obszarów funkcjonalnych, zakładając przeznaczenie pozostałych 30% powierzchni pod drogi, tereny infrastruktury technicznej, parkingi i tereny zieleni.

Bilanse terenów przeznaczonych pod nową zabudowę w skali w skali miasta Mława - jednostki administracyjnej o zwartej strukturze osadniczej oraz chłonności terenów inwestycyjnych, w podziale na funkcje zabudowy - porównano wyliczone zapotrzebowanie gminy na nowe tereny inwestycyjne, odjęto od nich rezerwy istniejące w obowiązujących planach miejscowych i dokonano szacunkowego obliczenia chłonności nowych terenów inwestycyjnych wskazanych pod zabudowę w Studium:

Funkcja zabudowy	Potrzeby rozwojowe w m ² powierzchni użytkowej nowej zabudowy	Rezerwy terenów wskazanych pod zabudowę w obowiązujących planach miejscowych - w m ² pow. użytkowej zabudowy	Powierzchnia możliwa do wskazania w Studium pod zabudowę - w m ² pow. użytkowej zabudowy	Chłonności nowych terenów inwestycyjnych w Studium, w m ² pow. użytkowej nowej zabudowy	Uwagi
mieszkania	653 000	19 955	633 045	C: 45 800	
				U/M: 170 478	
				M/U: 273 400	
				M: 138 700	
				Suma: 628 378	
produkcyjno-usługowa	2 832 960	440 000	2 392 960	C: 45 800	
				U/M: 360 000	
				M/U: 182 200	
				U: 213 200	
				U/P: 1 266 500	
				UR: 120 000	
Suma: 2 187 700					

ANALIZY EKONOMICZNE

Stan zagospodarowania gruntów i ich planowane przeznaczenie wpływają na stan finansów gminnych. Szczególnie istotne dla budżetu są:

- wpływy z podatków z tytułu użytkowania gruntów i budynków oraz z przypadającej gminie części podatków PIT płaconych przez mieszkańców,
- wydatki na infrastrukturę techniczną i społeczną finansowaną z budżetu gminy.

Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków prezentują się następująco:

Podatek od nieruchomości (w PLN):

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (plan)
13 504 212,83	14 215 578,35	14 836 497,99	15 740 737,24	16 413 056,03	16 792 890,06	17 285 480,22	---	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Przy założeniu realizacji nowej zabudowy wskazanej w studium, w tym 2 360 800 m² pow. użytkowej budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (22 zł/m²) oraz 653 000 m² powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych (0,73 zł/m²) suma opłat z podatków od gruntów i budynków wzrośnie w roku 2050 o około 52-53 mln PLN/rok, do około 70 mln PLN/rok.

Dochody z PIT (w PLN):

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (plan)
16 171 367,00	18 711 050,00	20 025 034,00	20 095 446,00	22 081 250,00	24 127 634,00	25 103 177,00	---	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Sukcesywny wzrost przychodów z tytułu podatków wynika przede wszystkim z funkcjonowania w mieście dużych zakładów produkcyjnych (rejon fabryki LG w północnej części Mławy), zapewniających miejsca pracy dla znacznej części mieszkańców. Liczba osób pracujących (10769 mieszk.) to 34,87% ludności miasta. Zarejestrowana liczba podmiotów gospodarki narodowej to 4986.

Przy wzroście liczby mieszkańców do poziomu 38 613 osób, przy założeniu wzrostu podatków od 1 osoby do około 1050 zł budżet pozyska w roku 2050 około 40,5 mln PLN/rok z tytułu udziału w podatkach osobistych.

Wzrost dochodów z Pit wynika ze wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto o około 61% w ciągu 9ciu lat.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w skali powiatu (PLN)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
2033,79	2313,26	2450,21	2410,05	2663,08	2670,07	2824,25	2929,91	3 159	3 263	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Wzrost dochodów z tytułu podatków od nieruchomości oraz podatków Pit skutkuje wzrostem dochodów budżetu miasta, liczonych na 1 mieszkańca - widać wyraźny wzrost tej kwoty w ciągu 9 lat o prawie 71%.

Dochody na 1 mieszkańca (PLN)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
2231,88	2359,92	2489,75	2664,70	2702,07	2614,63	2717,42	2961,79	3 226,35	3 817,60	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

Łączne wpływy z podatków lokalnych oraz z udziału w podatkach osobistych wyniosą około 110,5 mln PLN/rocznie w 2050 roku.

Wydatki na infrastrukturę techniczną w poszczególnych latach wynikają z konieczności rozbudowy systemów infrastrukturalnych towarzyszących rozwojowi terenów zabudowy.

Wydatki majątkowe na infrastrukturę techniczną (w PLN):

2010	2011	2012	2013	2014	2015 (Plan)	2016	2017
13 546 232,65	15 485 583,98	6 767 583,63	11 612 450,06	10 969 140,49	15 349 698,17	---	---

dane wg. GUS - Bank Danych Lokalnych

W Mławie, dzięki istotnie rozbudowanym systemom infrastruktury technicznej i społecznej nowe nakłady na tego typu inwestycje będą związane z nowymi, znaczącymi inwestycjami budowlanymi, obejmującymi nowe tereny rozwojowe miasta, położone na obrzeżach miasta. Uzupełnienia zabudowy w strefie centralnej miasta zostaną obsłużone z istniejących systemów infrastruktury technicznej. Także zapotrzebowanie na nowe obiekty infrastruktury społecznej w części centralnej miasta zostanie zaspokojone przez istniejące obiekty.

Nowe tereny rozwojowe będą wymagały rozbudowy systemów infrastrukturalnych. Zakładając utrzymanie obecnych tendencji (wzrost wydatków rocznie o około 360 tys. PLN) oraz zwiększenie tej kwoty o 30% w roku 2050 można się spodziewać wydatków z tego tytułu na 26,2 mln PLN/rok.

Wydatki na wykup dróg i ich realizację wzrosną w roku 2050 do około 20 mln PLN/rok w 2050 roku.

Dodatkowo wydatki z budżetu gminy na oświatę i wychowanie to średnio od 32 894 835,75 PLN (dane na 2013 r.) do 34 955 086,37 (dane na 2015 rok) i powinny się one na tym poziomie utrzymywać przy faktycznych zmianach ludnościowych wynikających z prognoz demograficznych. W tej kwocie subwencja oświatowa to około 17 530 tys PLN. Przy zakładanym wzroście liczby uczniów założono roczne wydatki na oświatę w roku 2050 na 40 mln PLN.

Łączne koszty realizacji infrastruktury i dróg oraz utrzymania szkół wyniosą około 86,2 mln PLN/rok w 2050 roku.

STRUKTURA WŁASNOŚCI TERENÓW

W granicach administracyjnych miasta Mławy dają się wyodrębnić następujące grupy własności:

- Prywatna
- Miasta Mławy przekazane w użytkowanie wieczyste
- Powiatu Mławskiego
- Województwa Mazowieckiego
- Skarbu Państwa
- Skarbu Państwa -w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych
- Skarbu Państwa – w zarządzie Lasów Państwowych
- Skarbu Państwa-przekazane w użytkowanie wieczyste

- Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym lub użytkowaniu PKP
- Związków wyznaniowych

Największy areał gruntów na terenie miasta stanowi własność prywatna.

STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Analiza i charakterystyka układu komunikacyjnego

Układ drogowy

Ulicę główną ruchu przyspieszonego (GP) stanowi droga nr 7 przebiegająca przez miasto na obrzeżu jego intensywnego zagospodarowania.

Podstawową osią układu ulic głównych (G) przebiegającą przez centrum miasta stanowi ciąg ulic położony na przebiegu drogi nr 544: Gdyńska, Piłsudskiego, Żwirki, Padlewskiego (część), Warszawska. Układ ten uzupełniają promieniście biegnące ulice: Żuromińska, Padlewskiego, Grzebskiego, Płocka.

Układ ulic zbiorczych (Z) łączy poszczególne rejony zagospodarowania przestrzennego i wyprowadza ruch na układ dróg głównych. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj obsługa i powiązania centrum miasta poprzez ciąg ulic: Lelewela, Sienkiewicza, Powstańców Styczniowych, jak również powiązania dzielnic mieszkaniowych miasta z dzielnicą przemysłową wzdłuż ulic: Napoleńska, Nowa. Sieć uliczną uzupełnia układ ulic lokalnych (L) z których część zbiera ruch z większych i bardziej zainwestowanych terenów.

Do 2002 roku tylko około 57 % sieci ulic posiadało nawierzchnie asfaltowe. Aż 42 % sieci stanowiły ulice o nawierzchniach gruntowych. Układ ulic głównych i zbiorczych w całości wyposażono w nawierzchnie asfaltowe. Problemem były i nadal są przekroje uliczne a w szczególności szerokości jezdni. Układ ten w całości stanowią ulice jednojezdniowe o dwóch lub trzech pasach ruchu. W północnej, przyłączonej z gminy Iłowo-Osada części miasta, układ komunikacyjny stanowią drogi gminne o nawierzchniach **asfaltowych** i gruntowych, słabo przygotowanych do wzrastającego ruchu kołowego, okresowo nawet nieprzejezdne.

Tylko około 43 % spośród ulic lokalnych posiadało nawierzchnie asfaltowe, reszta tzn. około 57 % - to ulice gruntowe. Stosunkowo dobrze wyposażony w nawierzchnie asfaltowe pozostał obszar centrum a w miarę oddalania od niego sytuacja się pogarszała. Pozytywny wyjątek stanowiła tutaj dzielnica przemysłowa położona w północnej części miasta.

Istotne zmiany w układzie drogowo-ulicznym miasta, które nastąpiły w ostatnich 10 latach, to budowa:

- ciągu komunikacyjnego utworzonego z ul. Abpa Nowowiejskiego i **Alei Marszałkowskiej** tzw. „drogi północnej”, łączącej dzielnicę przemysłową z ul. Studzieniec, Kopernika i drogą krajową Nr 7 (docelowo również z ul. Górną i ul. Szpitalną), służącego do osobowego ruchu samochodowego - **droga ta, położona pomiędzy zainwestowaniem miejskim a Lasem Mławskim pozwoliła na przełożenie ruchu prowadzącego z drogi krajowej nr 7 do dzielnicy produkcyjnej poza strefę zwartego osadnictwa.**
- ul. Działdowskiej i odcinka „północnej obwodnicy” w projektowanym ciągu drogi wojewódzkiej nr 544 (na terenie dzielnicy przemysłowej),
- **3 wiadukty nad linią kolejową.**

Poza tym dokonywano przebudowy i rozbudowy istniejącego systemu komunikacyjnego w układach lokalnych w związku przede wszystkim ze znacznymi inwestycjami mieszkaniowymi.

Znaczące zmiany dotyczą natomiast stanu projektowanego związanego z przebiegiem trasy obwodowej klasy G.

Kolejną ważną inwestycją w trakcie realizacji jest budowa drogi zbiorczej (Al. Świętego Wojciecha) wzdłuż linii kolejowej po jej wschodniej stronie - powiązanie to zapewni dogodną obsługę terenów przykolejowych bez prowadzenia ruchu do nich przez strefę centralną miasta.

Wnioski

Obecny stan układu komunikacyjnego w mieście powoduje, że działania inwestycyjne i modernizacyjne w zakresie układu drogowego powinny rozwiązywać następujące główne problemy:

- ostateczne wyeliminowanie ruchu tranzytowego z miasta i inna organizacja ruchu dla transportu ciężkiego
- dostosowanie przekrojów ulicznych układu podstawowego do potrzeb ruchowych i wymagań jego bezpieczeństwa
- rozbudowa przekroczeń kolei - budowa ewentualnych przejść pieszo-rowerowych
- przebudowa nawierzchni lokalnego układu ulicznego.

Najpilniejszą potrzeba jest budowa wschodniej obwodnicy, łączącej drogą krajową nr 7 z dzielnicą produkcyjną, omijającą centralną strefę miasta, w tym przede wszystkim pozwalającą na eliminację ruchu ciężarowego z tej strefy.

We wrześniu 2005 r. na Zlecenie Burmistrza Miasta Mława zostało opracowane „Uszczegółowione studium zachodniej obwodnicy Mławy”, opracowane przez mgr inż. Mieczysława Czernickiego. Opracowanie to uszczegóławia przebieg trasy obwodowej klasy G przewidziany w ustaleniach Studium miasta i zmienia też system/sposób powiązań tej trasy z układem ulic miejskich położonych w jej sąsiedztwie. Wprowadza też pewne korekty połączeń między drogami gminnymi/ulicami o charakterze lokalnym.

W ramach studium trasy obwodowej przewidziane jest:

- nowe powiązanie od drogi powiatowej (ul. Nowa) do projektowanej trasy przy północnej granicy miasta, z wiaduktem drogowym przy ul. Gdyńskiej,
- realizacja płynnego powiązania ul. Gdyńskiej z drogą gminną prowadzącą w kierunku Zalewu Ruda,
- realizacja węzła z drogą wojewódzką – ul. Żuromińską,
- wiadukt drogowy w ul. Żuromińskiej – Piłsudskiego,
- korekta przebiegu drogi gminnej – ul. Moniuszki w związku z włączeniem do trasy obwodowej,
- realizacja węzła z drogą powiatową – wylotem na Lipowiec,

- przebiecie/przedłużenie drogi powiatowej – ul. Batalionów Chłopskich do drogi powiatowej prowadzącej w kierunku Płocka/Sierpca/Szreńska/Bieżunia poprzez ciąg ulic Podmiejskiej i Szreńskiej,
- rezygnacja z doprowadzenia ul. Sienkiewicza do trasy obwodowej i włączenie jej do skorygowanego w stosunku do studium miasta Mławy przebiegu ciągu Al. Św. Wojciecha – Brukowa – Graniczna,
- wiadukt drogowy w rejonie zintegrowanego dworca kolejowego i autobusowego węzeł z drogą powiatową – ul. Szreńska,
- korekta powiązania ulic Podmiejskiej i Szreńskiej z przejściem pod trasą obwodową.

Na zlecenie Burmistrza Miasta Mława opracowano także „Koncepcję programową dla budowy zachodniej obwodnicy Mławy – odcinek między ul. Gdyńską i drogą krajową nr 7 na terenie Miasta Mława i gminy Lipowiec Kościelny”. Autorem opracowania jest CGM PROJEKT Sp. z o.o. w Warszawie.

Komunikacja autobusowa

Obsługę komunikacyjną miasta obok komunikacji dalekobieżnej stanowi podmiejska komunikacja autobusowa kursująca w oparciu o wspólny z komunikacją dalekobieżną dworzec autobusowy. W mieście zlokalizowane są trzy pętle tej komunikacji:

- w sąsiedztwie dworca kolejowego
- w dzielnicy przemysłowej przy ul. Napoleońskiej
- w dzielnicy przemysłowej przy LG Electronics.

Ponadto obsługę miasta zapewnia sieć przystanków autobusowych położonych zarówno na trasach komunikacji podmiejskiej jak również dalekobieżnej.

Układ tras komunikacji autobusowej rozwijany jest w miarę narastających potrzeb. Zastrzeżenia natomiast budzą sposoby sytuowania i wyposażenie przystanków.

Z reguły oznaczenie przystanków znajduje się z jednej strony ulicy i obowiązuje dla obu kierunków. Przystanki powinny zostać wyposażone w wiaty i zatoki uliczne.

Bardzo istotnym problemem jest zła lokalizacja dworca autobusowego. Obecna lokalizacja dworca nie zapewnia dostatecznej wielkości placu do tego celu. Parkujące autobusy z powodu braku miejsca pozostają w kolizji z potrzebami ruchu ulicznego w sąsiedztwie dworca. Istnieje potrzeba przeniesienia dworca w inny rejon.

Komunikacja kolejowa

Obsługę miasta w zakresie przewozów pasażerskich i towarowych zapewnia kolej normalnotorowa. Stacja towarowa Mława posiada wspólny dworzec ze stacją pasażerską. Działa również towarowy terminal kontenerowy przy ul. Dworcowej. Stacja ta działa na styku do stacji kolei wąskotorowej. W powiązaniu ze stacją towarową funkcjonuje bocznicą kolejowa do obsługi zakładów stacji paliw.

Zakończona modernizacja linii kolejowej pozwoliła na podniesienie prędkości do 160 km/godz. i wywołała potrzebę realizacji wiaduktów drogowych. W ramach modernizacji kolei wykonano wiadukty nad linią kolejową w ciągu ulicy Żuromińskiej, w rejonie dzielnicy

produkcyjnej oraz w rejonie węzła zintegrowanego. Inwestycja ta umożliwi znaczne usprawnienie ruchu pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią miasta.

Kolej wąskotorowa nie posiada obecnie żadnego znaczenia komunikacyjnego, a jej potencjalne walory to przede wszystkim cele turystyczne oraz jej zabytkowy charakter. Ewentualne przywrócenie okazjonalnego ruchu turystycznego mogłoby zwiększyć atrakcyjność rekreacyjną lasu Mławskiego.

Ocena funkcjonowania istniejącego układu komunikacyjnego

Największe potoki ruchu tranzytowego w stosunku do Mławy występują na drodze krajowej nr 7 (Warszawa – Gdańsk). Przebiegają one na obrzeżu intensywnego zagospodarowania miasta. Rozrząd ruchu tranzytowego w pozostałych relacjach odbywa się z wykorzystaniem ulic w centrum miasta. Szczególnie uciążliwe dla miasta są przewozy towarowe z Żuromina i Iłowa w kierunku Warszawy.

Długość sieci ulicznej miasta wynosi około 175 km. Tylko 60 % tej sieci posiada nawierzchnie asfaltowe. Aż 40 % długości sieci ulicznej stanowią ulice o nawierzchniach gruntowych. Nawierzchnie asfaltowe posiadają wszystkie ulice główne i zbiorcze. W zakresie tych ulic problemem są natomiast przekroje uliczne, a w szczególności zbyt małe szerokości jezdni niedostosowane do występujących natężeń ruchu oraz wymogów bezpieczeństwa ruchu. Spośród około 145 km ulic lokalnych tylko 76 km posiada nawierzchnie utwardzone i asfaltowe, a aż 69 km stanowią ulice gruntowe.

Działania inwestycyjne i modernizacyjne w zakresie układu drogowego powinny rozwiązywać następujące główne problemy:

- wyeliminowanie ruchu tranzytowego z miasta przez budowę obwodnicy zachodniej
- dostosowanie przekrojów ulicznych układu podstawowego do potrzeb ruchowych i wymagań jego bezpieczeństwa
- przebudowę przekroczeń kolej - ewentualna budowa kolejnych wiaduktów i przejść pieszo-rowerowych, dostosowanie wiaduktu nad stacją Mława Miasto do dogodnych przesiadek z różnych środków transportu zbiorowego
- modernizacja nawierzchni lokalnego układu ulicznego
- poprawę powiązań komunikacyjnych terenów przyłączonych w 2004 roku. (Krajewo, Piekiełko).

Układ komunikacji autobusowej miasta tworzą linie dalekobieżne oraz linie podmiejskie. Miasto nie posiada miejskiej komunikacji autobusowej.

Przystanki i pętle autobusowe powinny zostać zmodernizowane szczególnie w zakresie oznakowania, wyposażenia w wiaty i zatoki postojowe.

Istniejący dworzec autobusowy nie posiada wystarczających rezerw terenowych dla jego modernizacji. Dlatego już obecnie istnieje potrzeba przeniesienia go w inny rejon miasta (np. w rejon Osiedla Książąt Mazowieckich zintegrowany dworzec kolejowo-autobusowy)

Pasażerską obsługę kolejową zapewnia magistralna zelektryfikowana linia kolejowa w relacji Warszawa – Gdańsk. Na trasie tej obok pociągów dalekobieżnych kursują pociągi

podmiejskie w relacji Warszawa – Działdowo. Obsługa pasażerska Mławy jest zapewniona poprzez dworzec kolejowy Mława, oraz przystanek osobowy Mława Miasto.

W ostatnim czasie modernizowano linię kolejową Warszawa - Gdańsk i **podniesiono** prędkości kursowania pociągów do 160 km/godz. Dla Miasta **oznaczało** to potrzebę budowy trzech nowych wiaduktów (na północ od LG, w ul. Żuromińskiej oraz w rejonie zintegrowanego dworca).

Kolejową obsługę towarową **do niedawna zapewniała** stacja, której urządzenia do przeładunku rozciągnięte **były** wzdłuż ul. Dworcowej. Stacja towarowa **posiadała** wspólny dworzec ze stacją pasażerską. **Na południe od dworca pasażerskiego** działa również towarowy terminal kontenerowy. W **jego zespole** funkcjonuje bocznica kolejowa, **która dawniej służyła także** do obsługi m.in zakładów stacji paliw **ale obecnie została skrócona. Jeszcze w** pierwszym półroczu 1999 r. na stacji towarowej przeładowano około 103,6 tys. ton ładunków. **Obecnie rejon dawnej stacji paliw wymaga przekształcenia.**

Obsługę towarową historycznie zapewniała ponadto kolej wąskotorowa, której urządzenia stacyjne zlokalizowane są w pobliżu dworca kolei normalnotorowej. Kolej ta utrzymywana jest przede wszystkim z uwagi na jej charakter zabytkowy i walory turystyczne, gdyż jej komunikacyjne znaczenie obecnie jest stosunkowo niewielkie.

Analiza i charakterystyka infrastruktury technicznej

Stan i ocena funkcjonowania zaopatrzenia w wodę

Zaopatrzenie w wodę terenów zainwestowania miejskiego odbywa się przy pomocy centralnego wodociągu miejskiego oraz niezależnych ujęć wody dla grupy zakładów przemysłowych.

Centralny wodociąg miejski zasilany jest w wodę z 2-ch ujęć czwartorzędowych:

- podstawowego, zlokalizowanego przy ulicach Padlewskiego i Kopernika i obejmującego 10 studni (Nr OW I – 6, 7, 8A, 9, 10, 13, 16, OW II – 1, OW III – 1, 2)
- ujęcia przy ul. Instalatorów w dzielnicy przemysłowej, obejmującego 2 studnie oraz stację uzdatniania wody.

Studnia OW I – 6 jest obecnie wyłączona z eksploatacji i jako taki kwalifikuje się do renowacji, bądź likwidacji.

Decyzją Starosty Mławskiego znak RLOŚ-10/2000/2001 z dnia 09.01.2001r. zostały ustalone strefy ochrony sanitarnej dla komunalnych ujęć wody w Mławie. Strefy ochrony bezpośredniej wokół każdej studni zawierają się w granicach aktualnie wygradzonych w kształcie prostokątów o wymiarach od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów i powierzchni od 190 m² do 1300 m². **Obecnie, po nowelizacji ustawy Prawo Wodne, przepisy te nie obowiązują.**

Z uwagi na to, że czas przesączania wody przez nakład w profilach poszczególnych odwiertów przekracza 25 lat, a obrębie obszarów 25-letniej wymiany wody w warstwach wodonośnych utwory słabo – i półprzepuszczalne występują w sposób ciągły, sfery ochronne poszczególnych studni mogą być ograniczone do terenów ochrony bezpośredniej i nie istnieje potrzeba ustalania terenów ochrony pośredniej. Mając na uwadze komunalny charakter ujęć,

skalę wydobycia wody oraz zapewnienie takiego sposobu użytkowania terenu, aby nie stanowił zagrożenia dla jakości ujmowanych wód podziemnych w decyzji zaproponowano wprowadzić do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zakaz lokalizowania na obszarze 25-letniej wymiany wody w warstwie II poziomu wodnego dużych ferm hodowlanych, nowych zakładów przemysłowych związanych z przetwarzaniem środków chemicznych, cementarzy oraz mogilników.

Decyzją Ministra OŚZNiL z dn. 10.12.1993 r., znak KDH/013/5754/93 zasoby wód podziemnych w rejonie Mławy zostały zatwierdzone w kat. „B” w ilości 1.200,0 m³/ godz. przy depresji regionalnej 0,7 – 25,6 z formacji czwartorzędowej dla obszaru zasobowego o powierzchni 176 km², z czego dla ujęć wodociągu komunalnego

$$Q = 549,0 \text{ m}^3/\text{godz.} = 13.176 \text{ m}^3/\text{d}$$

w tym:

dla ujęcia podstawowego przy ulicach Padlewskiego i Kopernika:

$$Q_1 = 424,0 \text{ m}^3/\text{godz.} = 10.176 \text{ m}^3/\text{d}$$

dla ujęcia na terenie ZUD Dzielnicy Przemysłowej:

$$Q_2 = 125,0 \text{ m}^3/\text{godz.} = 3.000 \text{ m}^3/\text{d}$$

Ujmowana woda zawiera ponadnormatywne ilości związków żelaza, w mniejszym stopniu manganu, sporadycznie innych wskaźników i wymaga uzdatniania.

Całkowita długość sieci wodociągowej bez przyłączy wynosi 76,7 km; obejmuje ona 6,9 km sieci przesyłowych – magistral wodociągowych o przekrojach □ 400, 315, 300, 225, 200, mm oraz 69,8 km sieci rozdzielczej ulicznej.

Magistrale znajdują się w ulicach:

- Padlewskiego (2 x 400)
- Załęskiego (1x 400)
- Szpitalnej (1 x 300)
- Morawskiej (1 x 300)
- Stary Rynek (1 x 315)
- Narutowicza (1 x 225)
- Grzebskiego (1 x 225)
- Powstańców Styczniowych (1 x 200)
- Sienkiewicza (1 x 200)
- Zachodnia (1 x 200)
- Lelewela (1 x 200)

Poza omówionym wodociągiem miejskim na terenie m. Mławy znajduje się szereg ujęć wód podziemnych w formie własnych wierconych studni czwartorzędowych poszczególnych użytkowników (zakłady przemysłowe, instytucje), z których największymi są Zakłady Mięsne i Zakłady Mleczarskie.

Zatwierdzone w kat. „B” zasoby wód podziemnych z formacji czwartorzędowych dla eksploatowanych studni pozostałych użytkowników na terenie m. Mławy wynoszą:

$$Q = 177 \text{ m}^3/\text{godz.}$$

Pobór wody w tych ilościach został usankcjonowany wydanymi pozwoleniami wodnoprawnymi.

Rzeczywisty bieżący pobór wody z tych zasobów szacowany jest na 90 – 100 m³/ godz. ul. Piekiełko i ul. Okrężna zaopatrywane są z wodociągu gminy Iłowo-Osada.

Wniosek

Regionalne zasoby wód podziemnych z formacji czwartorzędowych, zatwierdzone w kat. „B” dla regionu Mławy są wystarczające do pokrycia dalszych potrzeb wodnych miasta Mławy jedynie w relacji poboru średniego godzinowego.

Zaspokojenie potrzeb wodnych miasta, tj. zwiększonej liczby mieszkańców, usług i potrzeb ogólnokomunalnych w perspektywie i w kierunku wymagać będzie rozbudowy miejskiej sieci wodociągowej, w szczególności magistral (przewodów dosyłowych wody) oraz samej stacji wodociągowej, przede wszystkim stacji uzdatniania wody.

Zajmowany obecnie przez stację wodociągową teren przy ul. Padlewskiego o pow. 2,2 ha jest dla tych celów wystarczający. Dla usytuowania nowych magistralnych przewodów wodociągowych przebiegających w ulicach konieczna jest rezerwa pasa terenu o szerokości 1,5 – 2,0 m.

Stan i ocena funkcjonowania kanalizacji sanitarnej

Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje głównie tereny centralnej części miasta.

Szkielet istniejącego układu kanalizacji sanitarnej stanowią następujące kolektory podstawowe:

Kolektory grawitacyjne:

- kolektor „A” (wzdłuż rzeki Seracz, ul. Grzebskiego i ul. Płockiej)
- kolektor „B” (w ul. Sienkiewicza, ul. Wyspiańskiego, ul. Długiej i ul. Płockiej)
- kolektor „C” (wzdłuż torów PKP od ul. Kościuszki do oczyszczalni ścieków)
- kolektor „D” (w ul. Granicznej do ul. Kościuszki)
- kolektor „K₁” (na terenie oczyszczalni ścieków)

Kolektory tłoczne:

- w ul. Kościuszki
  - w ul. Morawskiej
  - na przedłużeniu ul. Konopnickiej do ul. Powstańców Wielkopolskich
- 7 przepompowni ścieków (przy skrzyżowaniu ul. Granicznej i ul. Kościuszki, przy ul. Szpitalnej, ul. Tuwima, ul. Hallera, ul. Lawicz-Liszki, ul. Kopernika, na terenie oczyszczalni ścieków)

Kolektor „A” jest głównym kanałem doprowadzającym ścieki do pompowni na oczyszczalni. Przebiega od oczyszczalni ulicami Płocką, Grzebskiego i dalej wzdłuż doliny rz. Seracz do ul. Wójtostwo. W bezpośredniej zlewni kolektora A znajduje się znaczna część miasta, tzn. Śródmieście – Stare Miasto, Warszawska- Dzierzgowska i Wójtostwo.

Z kolektorem „A” łączy się kolektor „B”, za pośrednictwem którego przejmowane są ścieki z pozostałej części dzielnicy śródmiejskiej. Trasa kolektora „B” prowadzi do połączenia z

kolektorem „A” ulicami: Długą, Wyspiańskiego, Sienkiewicza do ul. Kościuszki. Kolektor „C” przejmuje ścieki z przepompowni P1 oraz z nowego centrum miasta, a także z budownictwa wysokiego i jednorodzinnego w rejonie Śródmieścia pomiędzy ulicami Kościuszki, Sienkiewicza, Andersa, a torami kolejowymi.

Kolektor „D” przejmie ścieki z Północnej Dzielnicy Przemysłowej oraz ścieki miejskie z dzielnicy Wólka. Doprowadza on ścieki do przepompowni P1, zlokalizowanej w sąsiedztwie terenów PKP, przy skrzyżowaniu z ul. Kościuszki. Kolektor „D” przebiega ulicami Graniczną i Napoleońską.

Kolektor „K I” łączy się z kolektorem „C”, odprowadzając ścieki przemysłowe z lewostronnej części miasta.

Przepompownia ścieków P1 wykonana jako studnia zapuszczana, bez nadbudowy nadziemnej.

Do opisanych kolektorów podstawowych podłączona jest sieć przewodów kanalizacyjnych drugorzędnych.

Całkowita długość sieci kanalizacji sanitarnej bez przyłączy wynosi 49,1 km; obejmuje ona zarówno kolektor podstawowy jak i sieć kanałów drugorzędnych. Ilość przyłączy do budynków wynosi 2444 szt. (stan na 31.12.2005 r.).

Ogólna liczba mieszkańców, korzystających z miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej, wynosiła na koniec.2005r. 22 835 osób, co stanowiło 74,1 % ogólnej liczby mieszkańców miasta.

Przy pomocy opisanej kanalizacji sanitarnej ścieki bytowo – gospodarcze i przemysłowe, wraz wodami infiltracyjnymi, kierowane są do zmodernizowanego w 2001r. II bloku mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w półn. – zach. części miasta, przy ul. Płockiej.

Technologia biologicznej oczyszczalni to oczyszczanie przy pomocy osadu czynnego w komorze o ciągłym zasilaniu.

Oczyszczalnia ścieków zajmuje teren o pow. 8,5 ha, wokół którego w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego była wyznaczona normatywna strefa ochronna (izolacyjna) o szerokości 300 m. Istnieje potrzeba wyznaczenia rzeczywistej strefy wokół oczyszczalni. Poza miejską oczyszczalnią ścieków niektóre zakłady przemysłowe na terenie Mławy posiadają własne urządzenia do oczyszczania ścieków w postaci osadników, łapaczy tłuszczów i błota, które spełniają rolę podczyszczalni ścieków przemysłowych, odprowadzanych do kanalizacji miejskiej

Tereny zabudowane Piekiełka i Krajewa są nieskanalizowane, wiele posesji nie posiada zbiorników bezodpływowych, albo jeśli są to nie są szczelne. Jest to istotne źródło zanieczyszczenia.

Stan i ocena funkcjonowania kanalizacji deszczowej

Sieć kanalizacji deszczowej obejmuje głównie Centrum miasta oraz tereny Dzielnicy Przemysłowej.

Podstawowy układ kanałów deszczowych w Śródmieściu m. Mławy stanowią:

- kanał □ 0,80 – 1,0 m w ulicach Chrobrego, Żwirki i Padlewskiego ,
- kanał □ 0,30 m w ulicach Stary Rynek i Padlewskiego,

- kanał $\square$ 0,30 ÷ 0,50 m w ul. Kościuszki,
- kanał o przekroju $\square$ 0,30 ÷ 0,50 $\square$ 0,75 m w ul. Słowackiego i dalej od ul. Piłsudskiego polami dochodzący do rz. Seracz.

Na terenie Dzielnicy Przemysłowej istniejące kanały deszczowe mają wymiary od $\square$ 0,40 do $\square$ 1,20 m. Tworzą one zaczątek przyszłościowego układu kanalizacji deszczowej Dzielnicy. Dolny odcinek tego układu o średnicy $\square$ 1,20 m przechodzi przepustem $\square$ 1,20 m pod torami kolejowymi poczym dochodzi do potoku Stary Rów.

Wymienione kanały deszczowe w Centrum obsługują bieżące potrzeby terenu zainwestowania i nie posiadają rezerw przepustowości.

Układ kanalizacji deszczowej Dzielnicy Przemysłowej nie zaspakaja obecnych potrzeby. Planowany rozwój terenów przemysłowych będzie wymagał ich odwodnienie w kierunku północnym do rz. Mławka.

Oprócz wymienionych w powyższym rozdziale kolektorów i kanałów ściekowych i deszczowych, na terenie miasta jest jeszcze jeden liczący się kanał. Jest to kanał ogólnospławny o przekroju jajowym 0,50 $\square$ 0,75 m w ul. Wójtostwo. Jego rola ma być ograniczona do pełnienia jedynie funkcji kanału deszczowego.

Stan techniczny istniejących urządzeń kanalizacyjnych jest zadawalający.

W chwili obecnej brak jest urządzeń do podczyszczania wód deszczowych odprowadzanych z terenu miasta.

Wniosek

Planowany rozwój terenów przemysłowych będzie wymagał ich odwodnienie w kierunku północnym do rz. Mławka.

Dla zapewnienia obsługi większego odsetku ludności miasta już w najbliższym okresie, a także dla okresu etapu i perspektywy, konieczna staje się intensywna rozbudowa sieci kanalizacji, zarówno sanitarnej, jak i deszczowej na terenach zainwestowania miejskiego.

Ochrona środowiska naturalnego, a w tym poprawa i ochrona stanu czystości wód cieków naturalnych przepływających przez teren miasta lub w jego najbliższym sąsiedztwie (rz. Seracz, Stary Rów, Mławka) wymagać będzie dalszego utrzymania prawidłowej i właściwej eksploatacji istniejącej miejskiej oczyszczalni ścieków (bytowo – gospodarczych i przemysłowych), jak również budowy 2-ch podczyszczalni mechanicznych wód opadowych.

Przewidywany zwiększony dopływ ścieków z oczyszczalni ścieków oraz odpływów z kanalizacji deszczowej wymagać będzie przystosowania koryt naturalnych odbiorników tych ścieków rz. Seracza i Starego Rowu do przyjęcia i bezkolizyjnego odprowadzenia dodatkowych ilości tych wód.

Prace realizacyjne należy poprzedzić pracami Studialnymi dla całego obszaru miasta.

Charakterystyka i ocena funkcjonowania elektroenergetyki

Miasto jest zaopatrywane w energię elektryczną z dwóch głównych punktów zasilania (GPZ). GPZ jest rozdzielnią energetyczną 11/15 kV, w której następuje transformacja napięcia z poziomu 110 kV na 15 kV oraz rozdział mocy na linie 15 kV zasilające poszczególne punkty odbiorcze tj. stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

GPZ-ty zlokalizowane są:

- Przy ulicy Płockiej - GPZ Olechinek;
- Przy ulicy Nowej - GPZ Mława.

GPZ-ty zasilane są z linii wysokiego napięcia (WN) 110 kV pracującej w układzie pierścieniowym (zamkniętym) ciągu [Szydłowo](#) – Olechinek – Mława – Nidzica.

Układ pierścieniowy zapewnia dwustronne zasilenie o zwiększonej pewności dostawy energii w przypadku awaryjnego wyłączenia któregośkolwiek odcinka linii 110 kV. Utrata zasilania z dwóch źródeł równocześnie jest mało prawdopodobna.

W obu GPZ-tach zainstalowane są [po dwa transformatory](#).

Moce zainstalowanych transformatorów 110/15 kV dla poszczególnych rozdzielni wynoszą odpowiednio:

- GPZ Mława Tr1 25 MVA, Tr2 25 MVA razem 52 MVA.
- GPZ Olechinek Tr1 16 MVA, Tr2 25 MVA razem 41 MVA.

[W rozdzielni SN GPZ następuje rozdział mocy na poszczególne linie opływowe zasilające sieci SN i zabudowane w sieci stacje transformatorowe SN/nN.](#)

Wszystkie linie pracują promieniowo z możliwością pracy pierścieniowej, stąd istnieje możliwość zasilania poszczególnych elementów sieci z dwóch, a nawet z trzech źródeł zasilania – co daje możliwość rezerwowania w przypadku wystąpienia awarii.

W Mławie większość linii zasilających 15 kV stanowi sieć kablowa, która charakteryzuje się odpornością na zakłócenia zewnętrzne (atmosferyczne, mechaniczne, postronne), natomiast na terenie Piekiełka i Krajewa energia rozprowadzana jest do odbiorców za pośrednictwem napowietrznych linii [niskiego napięcia](#). Wszystkie gospodarstwa tych terenów są zelektryfikowane.

Urządzenia energetyczne zainstalowane w Mławie zapewniające dostawę energii są w dobrym stanie i dostarczają odbiorcom energię elektryczną o odpowiednich parametrach eksploatacyjnych.

Charakterystyka i ocena funkcjonowania gazownictwa

Miasto jest zaopatrywane w gaz przewodowy wysokiego ciśnienia z gazociągu relacji Ciechanów – Mława – Olsztyn. Zasilanie w gaz jest od strony wschodniej miasta z dwóch stacji redukcyjno – pomiarowych I⁰ zlokalizowanych przy ul. Dalekiej i przy ul. Warszawskiej.

Obecnie odbiorcami gazu przewodowego jest ok. 80 % mieszkańców. Mieszkańcy nie posiadający gazu przewodowego korzystają indywidualnie z gazu propan-butan pochodzącego z butli gazowych. Na terenie Mławy sieć gazociągu rozdzielczego łączy ze sobą 4 stacje redukcyjno – pomiarowe II⁰ (SRP II⁰) zlokalizowane odpowiednio przy ulicach:

1. SRP II⁰ przy ul. Dalekiej;
2. SRP II⁰ przy ul. Płockiej;
3. SRP II⁰ przy ul. Zachodniej;
4. SRP II⁰ przy ul. Szpitalnej.

Istniejąca infrastruktura systemu gazowniczego pozwala na realizację zwiększonych dostaw gazu ziemnego w okresie 8-10 lat bez ponoszenia dodatkowych nakładów na rozbudowę stacji redukcyjnych I⁰ i II⁰, ponieważ stacje te posiadają znaczne rezerwy.

Gaz służy głównie do ogrzewania budynków mieszkalnych, przygotowywania posiłków jak również do ogrzewania wody i zużycie jego powinno być dostosowane do aktualnych możliwości dostarczania przez Mazowieckie Okręgowe Zakłady Gazownictwa.

Przewiduje się że tereny Piekiełka i Krajewa – obecnie niezgazyfikowane - zaopatrywane będą w gaz ze wschodniego odgałęzienia gazociągu wysokociśnieniowego DN 100 PN 6,3 MPa relacji Uniszki Zawadzkie - Lidzbark.

Charakterystyka i ocena funkcjonowania ciepłownictwa

Miasto jest zaopatrywane w energię ciepłą przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (PEC) przy pomocy:

- 1 centralnej ciepłowni - C1;
- 5 kotłowni osiedlowych
- 1 kotłowni lokalnej.

Kotłownie PEC zapewniają ciepło tylko 19,5 % całkowitego zapotrzebowania na energię ciepłą, pozostałe 80,5 % pokrywają w następujący sposób odpowiednie źródła:

- kotłownie lokalne i osiedlowe (nie należące do PEC) - 13,5 %;
- kotłownie sektora przemysłowego - 15 %;
- źródła indywidualne - 52 %.

Głównymi odbiorcami energii ciepłej, dostarczanej przez PEC na potrzeby centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej, są zespoły zabudowy wielorodzinnej oraz obiekty sektora oświaty, użyteczności publicznej i placówki usługowo-handlowe.

Ogółem na terenie miasta Mława zlokalizowanych jest ok. 150 większych kotłowni. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mławie posiada 7 kotłowni o łącznej mocy zainstalowanej 16,469 MW co stanowi około 20% w strukturze mocy zainstalowanej na terenie miasta.

Spółdzielnie mieszkaniowe i ZGM w Mławie dysponują 19 kotłowniami o łącznej mocy zainstalowanej 4,0 MW, co stanowi ok. 4% mocy wszystkich źródeł zainstalowanej na terenie miasta.

Na terenie urzędów, instytucji i obiektów użyteczności publicznej i sektorze oświaty zlokalizowane są 52 kotłownie o łącznej mocy 16,5 MW, co stanowi 18 % w strukturze mocy.

W sektorze przemysłowym zlokalizowanych jest ok. 65 źródeł ciepła o łącznej mocy ok. 44,7 MW i stanowi 47 % w strukturze mocy całego miasta.

Na terenie Piekiełka i Krajewa do celów grzewczych w powszechnym użyciu jest węgiel i drewno oraz dodatkowo gaz propan butan.

Podsumowanie

Rozbudowa sieci ciepłowniczej należy uznać za priorytetowe działania które w rezultacie będą najskuteczniejszym sposobem walki ze smogiem w mieście.

Rozbudowa sieci elektroenergetycznych, gazowniczych i ciepłowniczych powinna współgrać z zapotrzebowaniem na energię elektryczną, gaz i energię ciepłą oraz umożliwiać odbiorcom właściwe parametry eksploatacyjne tych mediów.

Sieci elektroenergetyczne, gazownicze i ciepłownicze zaleca się modernizować zgodnie z obowiązującymi przepisami i koniecznością przeprowadzania ich modernizacji – zależnie od potrzeb.

Odpady komunalne stałe

Mława korzysta m.in. z instalacji przetwarzania odpadów położonej w Uniszkach Cegielni, gm. Wieczfnia Kościelna (na granicy miasta), rozbudowanego częściowo na obszar Mławy. Właścicielem zakładu jest obecnie Novago Sp. z o.o. w Mławie (d. Zakład Usług Komunalnych USKOM Spółka z o.o. z siedzibą w Mławie).

Znajduje się tutaj m.in. składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Jest ono eksploatowane od 1967 roku. Powstało w wyrobisku po eksploatacji kruszywa mineralnego (piaski i żwiry). Składowisko zostało rozbudowane i przebudowane w 2005r. Zakłada się, że na składowisku deponowanych będzie maksymalnie 150 000 Mg odpadów rocznie. Przepustowość części mechanicznej to 54 tys. Mg/rok i biologicznej 27 tys. Mg/rok. Pojemności całkowita to 3 140 670 m³.

Na terenie składowiska prowadzone są procesy:

- segregacji odpadów w celu odzysku surowców,
- składowanie odpadów.

Istnieje możliwość powiększenia składowiska na sąsiednie przyległe tereny.

Zgodnie z *Planem Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego 2022* miasto Mława może także wywozić odpady do instalacji w Wiśniewie.

WNIOSKI DO OKREŚLENIA KIERUNKÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA

Rozwój przestrzenny miasta powinien mieć zarówno charakter jakościowy (rewitalizacja, przekształcenia) jak i ilościowy (nowe tereny budowlane, rekreacyjne).

Wyznaczenie nowych terenów generujących nowe miejsca pracy jest konieczne dla dalszego rozwoju miasta.

Jednocześnie rozwój inwestycji już funkcjonujących pociągnie za sobą wzrost poziomu życia mieszkańców. Spodziewać się też należy napływu do miasta nowych mieszkańców, którzy najprawdopodobniej zaliczać się będą do dwóch grup społecznych – wykwalifikowanych pracowników fizycznych pracujących bezpośrednio w produkcji oraz specjalistów i kadry kierowniczej, zarządzających rozrastającymi się zakładami. Powstanie więc konieczność wskazania terenów pod rozwój budownictwa mieszkaniowego, zarówno zespołów taniej zabudowy kilkurodzinnej lub jednorodzinnej o średnim standardzie jak i zespołów rezydencjonalnych o podwyższonym standardzie.

Planowany rozwój infrastruktury drogowo – kolejowej podniesie atrakcyjność Mławy jako szybko dostępnego miasta położonego na skraju terenów rekreacyjnych Mazur.

Należy przewidzieć konieczność wskazania w studium obszarów przeznaczonych pod funkcje rekreacyjne, związane z obsługą przyjezdnych turystów, powiązanych z projektowanym zbiornikiem retencyjnym na rzece Mławka, oraz terenami leśnymi i rolnymi (agroturystyka) Krajewa i Piekiełka, stanowiącymi jednocześnie naturalną bazę wypoczynku codziennego i weekendowego mieszkańców Mławy.

ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Przewidziane są następujące zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych:

- realizacja zintegrowanego dworca kolejowego i autobusowego; w tym celu należy wskazać w studium obszar jego lokalizacji
- realizacja Zachodniej Obwodnicy Mławy, związana z koniecznością stworzenia dróg obwodowych dla ruchu tranzytowego; w tym celu należy wyznaczyć w studium pas terenu określający przebieg obwodnicy